

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YENİŞEHİR OVASI'NDA
NÜFUS VE YERLEŞME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hakan KILIÇ

Enstitü Anabilim Dalı: Coğrafya

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Meryem HAYIR

TEMMUZ-2008

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YENİŞEHİR OVASI'NDA
NÜFUS VE YERLEŞME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hakan KILIÇ

Enstitü Anabilim Dalı: Coğrafya

Bu tez .../.../2008 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Yrd.Doc.Dr. Meryem HAYIR

Yrd.Doc.Dr. Ali YİĞİT

Yrd.Doc.Dr.Mahnaz GÜMRÜKÇÜOĞLU

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel yazım kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hakan KILIÇ

02.05.2008

ÖNSÖZ

“Yenişehir Ovası’nda Nüfus ve Yerleşme” adını taşıyan bu çalışmanın konusunu, ovada kurulan kır ve şehir yerleşmelerinin yapısal özellikleri, yerleşmelerin mevcut durumu, şehrin gelişme yönü ve bu gelişimi etkileyen faktörler oluşturmaktadır.

Çalışmam süresince en başta konuyu belirlememde ve severek çalışmamda yardımcı olan, beni yönlendiren saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Meryem Hayır’a teşekkürü bir borç bilirim. Yine gerek ders dönemi, gerek tez döneminde bilgilerini, birikimlerini ve desteklerini esirgemeyen, bölümümüz öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Ali Yiğit’e ve bölüm başkanımız Yrd. Doç. Dr. Cerciş İkiel’e; Yenişehir İlçe Tarım Müdürlüğü, Yenişehir Belediyesi Fen İşleri, Yenişehir Orman İşletme Şefliği, Yenişehir merkez ve köylerdeki sağlık ocakları çalışanlarına, tezi hazırlama aşamasında bilgisine başvurduğum tüm kamu kurum ve kuruluşları personeline teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarım sırasında anketleri cevaplandıran muhtar ve köy halkı sakinlerine; anket değerlendirme aşamasında yardımcı olan öğrencilerim ve meslektaşlarıma; bana her konuda sonuna kadar destek olan babam Zekeriya Kılıç ve tüm aileme teşekkürlerimi sunarım.

Hakan KILIÇ

02.05.2008

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	vi
HARİTA LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	x
SUMMARY.....	xi
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: YENİŞEHİR OVASI'NIN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ.....	9
1.1. Yenişehir Ovası'nın Jeolojisi ve Tektoniği.....	9
1.2. Jeomorfolojik Özellikler.....	15
1.3. Hidrografya.....	16
1.4. İklim Özellikleri	21
1.5. Toprak Özellikleri	23
1.6. Bitki Örtüsü	24
BÖLÜM 2: YENİŞEHİR OVASI'NDAKİ YERLEŞMELERİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ.....	26
2.1. Yenişehir'de Yerleşmenin Tarihi.....	27
2.1.1. Kurtuluş Savaşında Yenişehir.....	29
2.2. Kır ve Şehir Yerleşmelerinin Ayırt Edilmesi.....	30
BÖLÜM 3: YENİŞEHİR OVASI'NDAKİ KIR VE ŞEHİR YERLEŞMELERİ.....	32
3.1. Yenişehir Ovası'nda Nüfusun Gelişimi.....	32

3.2. Yenişehir Ovası'nda Kır ve Şehir Nüfusunun Özellikleri.....	36
3.2.1. Nüfusun Yaş Yapısı	38
3.2.2. Nüfusun Cinsiyet Yapısı	41
3.2.3. Nüfusun Eğitim ve Sağlık Durumu.....	43
3.3. Nüfus Büyüklüklerine Göre Kır Yerleşmeleri.....	50
3.4. Yenişehir Ovası'nda Başlıca Mesken Tipleri	53
3.4.1. İlçe Merkezinde Yeni Tip Meskenler.....	66
BÖLÜM 4: YENİŞEHİR OVASI'NDAKİ YERLEŞMELERDE EKONOMİK YAPI.....	73
4.1. Tarım.....	78
4.2. Hayvancılık.....	89
4.3. Ulaşım.....	92
4.4. Sanayi.....	100
4.5. Ormancılık.....	104
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	107
KAYNAKÇA.....	111
EKLER.....	115
ÖZGEÇMİŞ.....	119

KISALTMALAR

DiE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DSİ	: Devlet Su İşleri
ETF	: Ev Tespit Fişi
KAF	: Kuzey Anadolu Fay Hattı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MFK	: Makine Fireze Kalıp
MTA	: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
Sn	: Saniye
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YOSAB	: Yenişehir Organize Sanayi Bölgesi
GMSİ	: Gayri Menkul Kira İradı

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Yenişehir’de 2000-2006 Dönemi Aylık Ortalama, En Yüksek ve En Düşük Sıcaklık Değerleri(C°).....	21
Tablo 2. Yenişehir’de Aylık Ortalama Yağış Miktarı (mm), Aylık Ortalama Yağışlı ve Kar Yağışlı Gün Sayısı ile Aylık Ortalama Bağıl Nem Değerleri(%).....	21
Tablo 3. Yenişehir’de Aylık Ortalama Donlu Gün Sayısı.....	22
Tablo 4. Yenişehir’de Aylık ve Yıllık Ortalama Rüzgar Hızları İle En Hızlı Rüzgar ve Yönü.....	22
Tablo 5. 2003 Yılı Toprak Tahlili Laboratuar Sonucu (Koyunhisar).....	23
Tablo 6. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Nüfusun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması.....	38
Tablo 7. Yenişehir İlçe Merkez Nüfusunun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması...	40
Tablo 8. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde 1940-2007 Sayım Yıllarına Göre Erkek ve Kadın Nüfus Miktarları.....	42
Tablo 9. Köy İlköğretim Okulları Öğrenci Mevcutları.....	43
Tablo 10. İlçe Merkezindeki İlköğretim Öğrenci Mevcutları.....	44
Tablo 11. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Nüfusun Cinsiyete Göre Eğitim Durumu.....	44
Tablo 12. İlçe Merkezinde Nüfusun Cinsiyete Göre Eğitim Durumu.....	44
Tablo 13. Yenişehir Devlet Hastanesi Yıllık Muayene Verileri.....	48
Tablo 14. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinin Nüfus Dilimlerine Göre Bölünüşleri	51
Tablo 15. Türkiye’de ve Yenişehir’de Nüfus Dilimlerine Göre Köy Oranları.....	52
Tablo 16. İlçe Merkezindeki Site ve Daire Sayıları.....	71
Tablo 17. Yenişehir’in 2005 Yılı Genel Arazi Durumu.....	81
Tablo 18. Yenişehir Tarımsal Alet ve Makine Varlığı.....	83
Tablo 19. Bitkisel Üretim, Ekim Alanı ve Elde Edilen Gelir Durumu.....	84
Tablo 20. Yenişehir Ovası’nda Yetiştirilen Ürün Çeşidi, Ekim Alanı, Üretim Miktarı ve Elde Edilen Gelir Tablosu.....	86-87
Tablo 21. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Cinslere Göre İnek Sayısı..	89
Tablo 22. İlçe Merkezinde Cinslere Göre İnek Sayısı.....	90

Tablo23. Yenişehir'e Ait Süt Üretimi ve Gelir Tablosu.....	92
Tablo 24. Yenişehir'de Küçükbaş ve Yük Hayvanı Varlığı	92
Tablo 25. İnceleme Sahasındaki Köylerin Yenişehir'e Olan Uzaklıkları	94
Tablo 26. 2007-2008 Havaalanını Kullanan Yolcu Sayısı.....	99
Tablo 27. Yenişehir'deki Verimli ve Bozuk Orman Sahası.....	104

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Yenişehir Ovası'nın Yenişehir Toplam Arazisi İçerisindeki Kapladığı Alan.	10
Şekil 2. Eski Marmaracık Gölü'nün Yeri.....	17
Şekil 3. Göksu Çayı Subaşı Köyü Mevkii.....	19
Şekil 4. Toprakocak Dere Yatağı.....	20
Şekil 5. İncirli Dere Yatağı.....	20
Şekil 6. Karasıl Kuyusuna Ait 1999 Yılı Su Seviyesi Derinlikleri.....	20
Şekil 7. Maki ve Kızılçam Ormanlarının İç İçe Girdiği Bir Kesit.....	25
Şekil 8. 1935-2007 Döneminde Türkiye'nin Toplam Şehir ve Kır Nüfusu.....	33
Şekil 9. 1935-2007 Döneminde Bursa'nın Toplam Şehir ve Kır Nüfusu.....	33
Şekil 10. 1935-2007 Döneminde Yenişehir'in Toplam Şehir ve Kır Nüfusu.....	33
Şekil 11. Türkiye, Bursa ve Yenişehir'de; Şehirde Yaşayan Nüfus Oranlarının Karşılaştırmalı Gelişimi.....	35
Şekil 12. 1940-2007 Dönemi Yenişehir İlçe Merkezinin Nüfus Gelişimi.....	37
Şekil 13. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Nüfusun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması	39
Şekil 14. Yenişehir İlçe Merkezi ve Köylerinin Nüfus Piramidi.....	41
Şekil 15. Yenişehir İlçe Merkezi Cinsiyet Oranları.....	41
Şekil 16. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Nüfusun Eğitim Durumu.....	47
Şekil 17. İlçe Merkezinde Nüfusun Eğitim Durumu.....	47
Şekil 18. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Yaşayanların Medeni Halleri.....	49
Şekil 19. Yenişehir İlçe Merkezinde Yaşayanların Medeni Halleri.....	49
Şekil 20. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Nüfusun Cinsiyete Göre Medeni Hali.....	50
Şekil 21. Yenişehir'de Yaşayan Nüfusun Cinsiyete Göre Medeni Hali.....	50
Şekil 22. Türkiye, Bursa ve Yenişehir İlçe Merkezi Konutların Oda Sayısı.....	55
Şekil 23. İlçe Merkezinde Konutların Kat Durumu.....	56
Şekil 24. Yenişehir'in Kuzeyinde Yapılan Çamlıca Yapı Kooperatifi.....	57
Şekil 25. İlçe Merkezinde Konutların Yapımında Kullanılan Malzeme Özellikleri.	58
Şekil 26. Osmanlı'nın Son Döneminden Kalma Ahşap Bir Ev.....	59

Şekil 27. İlçe Merkezinde Konutların Yaş Durumu	59
Şekil 28. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Konutların Oda Sayısı.....	60
Şekil 29. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Bulunan Ev ve Evin Ahır, Kümes, Samanlık Eklentileri	61
Şekil 30. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Konutların Kat Durumu	61
Şekil 31. Söylemiş Köyü Tarım Kredi Kooperatifi.....	61
Şekil 32. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Evlerin Yapı Malzemesi.....	62
Şekil 33. Hayriye Köyü'nde Hımış Ev ve Tuğla Eklentisi.....	62
Şekil 34. Karaköy'de Yeni Yapılan Meskenlerden Biri.....	63
Şekil 35. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Evlerin Yaş Durumu.....	63
Şekil 36. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Evlerin Eklenti Durumu.....	64
Şekil 37. Depo Olarak Kullanılan Bir Ahır.....	65
Şekil 38. Mütahitin Ticari Amaçlı Yaptığı Apartman Daireleri.....	70
Şekil 39. Ataşehir, Atakent ve Gülbahçeşehir Siteleri.....	70
Şekil 40. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Gelirin Nasıl Temin Edildiği.	73
Şekil 41. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Gelir Durumu.....	74
Şekil 42. İlçe Merkezinde Ekonomik Faaliyet Türleri.....	76
Şekil 43. Yenişehir Ovası'nda Tarım Arazisinin Kullanım Amacına Göre Oransal Dağılımı.....	79
Şekil 44. Arazi Büyüklüğüne Göre İşletmelerin Dağılımı.....	81
Şekil 45. Büyüklüğüne Göre İşletme Dağılımı.....	82
Şekil 46. Yenişehir'de Büyüklüğüne Göre İşletmelerin Dağılışı.....	82
Şekil 47. Ovada Ürün Çeşidine Göre Elde Edilen Gelirin Oransal Dağılımı.....	83
Şekil 48. Slajlık Mısır ve Yonca Üretim Alanları.....	85
Şekil 49. Dolmalık Biber, Yağ Biberi, Sarı Sivri Biber Tarlalarından Bir Kesit.....	88
Şekil 50. İlçedeki Büyükbaş Hayvanların Oransal Dağılımı.....	91
Şekil 51. Sığır Sayısına Göre İşletme Büyüklükleri (%).....	91
Şekil 52. Eski Yol Üzerinde Kurulu Bugün Atıl Durumdaki Benzinlik.....	93
Şekil 53. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinden Yenişehir'e Günlük Geliş- Gidiş Yapanların Sayısı.....	96
Şekil 54. Yenişehir'den İl ve İlçelere Gidiş-Geliş Sıklığı Grafiği.....	97
Şekil 55. Bursa-Yenişehir Havaalanı.....	99

Şekil 56. Anadolucam ve Trakya Cam Fabrikaları (YOSAB).....	101
Şekil 57. Eski Sanayi Sitesinde Faaliyet Türleri.....	102
Şekil 58. Yeni Sanayi Sitesi Ağaç İşleri Bölümü.....	103
Şekil 59. Yeni Sanayi Sitesi Metal İşleri Bölümü.....	103
Şekil 60. Yenişehir’de Ormanlık Arazinin Ağaç Türlerine Göre Dağılımı.....	105
Şekil 61. Koyunhisar Köyü’nün Batısındaki Bozuk Orman Sahası.....	106

HARİTA LİSTESİ

Harita 1. Yenişehir Ovası'nın Lokasyon Haritası.....	4
Harita 2. Yenişehir Ovası ve Çevresinin Fiziki Haritası	5
Harita 3. Yenişehir Ovası ve Çevresinin Jeoloji Haritası.....	11
Harita 4. Bursa İlinin Deprem Haritası.....	15
Harita 5. Yenişehir Şehir Planı.....	65
Harita 6. Yenişehir Yol Haritası.....	95

Tezin Başlığı: Yenişehir Ovası'nda Nüfus ve Yerleşme	
Tezin Yazarı : Hakan KILIÇ	Danışman : Yrd. Doç. Dr. Meryem HAYIR
Kabul Tarihi : 25.07.2008	Sayfa Sayısı: XI (ön kısım) + 115 (tez) + 4 (ekler)
Anabilimdalı : Coğrafya	
<p>Çalışma alanımız Yenişehir Ovası içerisindeki yerleşmeleri kapsamaktadır. Çalışmamız çeşitli istatistikî veriler, bulgular ile anket, mülakat ve arazi gözlemleri ışığında Yenişehir ve ova köylerinde değişen yapıyı ortaya koymaktadır.</p> <p>Sahamızda 17 köy yerleşmesi ile Yenişehir ilçe merkezi bulunmaktadır. Burada yer alan 16 köyün nüfusu günümüze gelene kadar azalmış, sadece Cihadiye köyü Yenişehir ilçe merkezine yakın olduğu için nüfusu azalmamıştır.. Bunun yanında Yenişehir ilçe merkezi sürekli olarak nüfusun arttığı bir yerleşme olmuştur.</p> <p>Yenişehir, Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olması sebebiyle tarihteki önemli olaylara tanıklık etmiş eski bir yerleşmedir. Çalışmamızda ovadaki kır yerleşmelerinin ve Yenişehir yerleşmesinin yapısal özellikleri, nüfus özellikleri, ekonomik özellikleri üzerinde durulmuştur. Verilen bu bilgiler karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve kıyas yapılmasına olanak sağlanmıştır. Ovada tarım ve tarıma dayalı sanayinin, insanların temel geçim kaynağı olmasından dolayı tarım ve sanayi üzerinde durulmuştur. Yenişehir eski bir yerleşme olmasının yanında gelişen ekonomisi sayesinde, modern yapıların da sayılarının çoğaldığı bir şehir konumuna gelmiştir.</p> <p>Yenişehir'de, 2004 yılında Bursa havaalanının faaliyete başlaması ovanın önemini daha da artırmış, organize sanayi bölgesi kurularak büyük sanayi kuruluşlarının buraya gelmesi teşvik edilmiştir. Tarımsal faaliyetlerin daha modern biçimde yapılması, ekonomik olarak kazancı artırmış, kazancı artan insanların yaptıkları modern binalar mekânsal görünümüne de yansımıştır. Şehirde gelişen hizmet sektörü sayesinde şehir içi hareketlilik hızlanmıştır.</p>	
Anahtar Kelimeler: Yenişehir Ovası, Nüfus, Yerleşme, Organize sanayi, Kır yerleşmeleri	

The Title: The Population and Settlement in Yenişehir Plain	
Author: Hakan KILIÇ	Supervisor: Ass. Prof. Meryem HAYIR
Submission Date : 25.07.2008	Nu. Of pages: XI (pre text) + 115(main body) + 4(app.)
The Department: Geography	
<p>This study comprises the settlements in Yenişehir Plain. In the area there exist seventeen village settlements and the county town, Yenişehir. The population of sixteen villages, so far, has declined except for a village not affected by emigration due to its being close to the county town. In addition, Yenişehir has become a town, the population of which is constantly on the increase.</p> <p>Being the first capital of the Ottoman Empire, Yenişehir is a settlement where in history crucial events and progress took place. In the study, we are informed about not only the structural features, population and economic characteristics of the rural settlements in the plain; but also those of the urban settlement, which is Yenişehir. These data are handled comparatively and they have been made available for analogy. The focus has been on agriculture and agricultural industry, which is due to its being means of living. Besides being an old settlement, Yenişehir has become a mixed structural town in which modern buildings rises owing to the developing economy.</p> <p>The founding of the airfield, the coming of the industrial units due to the newly established organized industry, and the application of the agricultural production in a more modern way have expanded the economic input to the town. Moreover, these have enabled lengthwise settlement to gather speed, and sub-structural services to be presented in a better quality. With such services as transport services, medical services, banking services and entertainment and sport facilities; local activities have gained speed.</p> <p>This study, in the light of various statistical data, findings, questionnaire, interview and observations on the area; puts forward the changing format of Yenişehir and its villages.</p>	
Key Words: Yenişehir Plain, Population, Settlement, Organized Industry, Rural Settlements	

GİRİŞ

Araştırmanın Amacı ve Konusu

“Yenişehir Ovası’nda Nüfus ve Yerleşme” adını taşıyan bu çalışmada Yenişehir Ova tabanında yer alan 17 köy ile ilçe merkezinin bulunduğu alanlar ele alınarak öncelikle kısaca fiziki özellikleri incelenmiş daha sonra yerleşme, nüfus özellikleri, mesken tipleri ve ekonomik yapıları açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmayı yapmaktaki esas amacımız Yenişehir Ovası üzerindeki beşeri yapıyı ortaya koymaktır. Bu amaçla ovadaki kırsal yerleşmelerin nüfus özellikleri, ekonomik yapıları ve meskenlere ait özellikleri toplanmış, köylerdeki tarım ve hayvancılığa ait veriler; grafik, fotoğraf ve tablolarla desteklenerek mevcut yapı ortaya konmaya çalışılmıştır. Saha üzerinde yer alan köylerdeki nüfusun değişimleri üzerinde durularak, nüfus kaybetmelerine neden olan etkenler üzerinde durulmuş ve bunun sonuçlarına yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur. İnceleme sahamızdaki tek şehirselle yerleşim olan Yenişehir ilçe merkezi de, kırsal yerleşmelerde olduğu gibi nüfus, ekonomik yapı, mesken özellikleri ve ekonomik faaliyetleri yönüyle incelenmiş ve böylelikle ilçe merkezinin yapısı hakkında bilgiler verilmiştir. Bunun akabinde saha üzerindeki kır ve şehir yerleşmeleri kıyaslanmıştır.

Bursa Yenişehir Havaalanı’nın 2004 yılından itibaren faal olması ve havaalanından yurt içi geliş-gidişlerin başlaması bölgenin önemini artırmıştır. Havaalanı ile Bursa şehri arasında ulaşımı sağlamak amacıyla inşa edilen çift yönlü yol, büyük bir kısmı tamamlanarak trafiğe açılmıştır. Yenişehir Organize Sanayi Bölgesi’nde (YOSAB) kurularak faaliyete geçen iki büyük cam fabrikası bölgede önemli istihdam yaratmıştır. Bunların haricinde konserve, mobilya, elektrik-elektronik, şoklama, salça, montaj v.b. sanayi kollarına ait işletmeler YOSAB’tan arazi talep etmektedirler. Doğalgazın bölgeye gelmesi, sanayi ve konutlarda kullanılmaya başlanması bölgeye olan talebin artmasına yol açan diğer bir etken olacaktır. Yenişehir Ovası verimli fakat yeterince sulanamayan tarım arazisine sahiptir. Boğazköy Barajının 2008 yılında hizmete girmesiyle suya kavuşacak olan bu araziler Yenişehir’in önemini tarımsal açıdan da arttıracaktır.

İfade edilen tüm gelişmelerle önemi giderek artan Yenişehir Ovası’ndaki yerleşmelerin,

bu süreçten nasıl etkilendikleri de ortaya konmaya çalışılmıştır. Ovada kaynakların yanlış kullanımı, belediye sınırları içerisindeki halkın rahatsızlık duyduğu çevre sorunları üzerinde durularak, konu hakkında bilgi verilmiştir.

Kısacası Yenişehir Ovası'nın mevcut şartları ortaya konmuş, gelecek ile ilgili potansiyelleri belirlenmiş ve hem tarım hem de sanayi kenti olma yolunda emin adımlarla ilerleyen bir şehir ile ilgili yapılması gerekenler üzerinde durulmuştur.

Araştırma Alanının Yeri ve Sınırları

Çalışma alanı, Bursa ilinde yer alan Yenişehir Ovası tabanında kurulan yerleşmeleri kapsamaktadır. Yenişehir Ovası Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümü'nün Doğu kısmında, Bursa iline bağlı, Sakarya nehrinin kollarından Göksu'nun meydana getirdiği tektonik kökenli bir ovadır (Bkz: Harita 2). Yenişehir 40° 15' kuzey enleminde 29° 33' doğu boylamında ve deniz seviyesinden 237 m yüksekliktedir. Yenişehir Havzası'nın kuzeyinde İznik ve Orhangazi, doğusunda Bilecik, güneyinde İnegöl, batısında ise Kestel (Bursa) ve Gemlik ile sınırı vardır (Bkz: Harita 1).

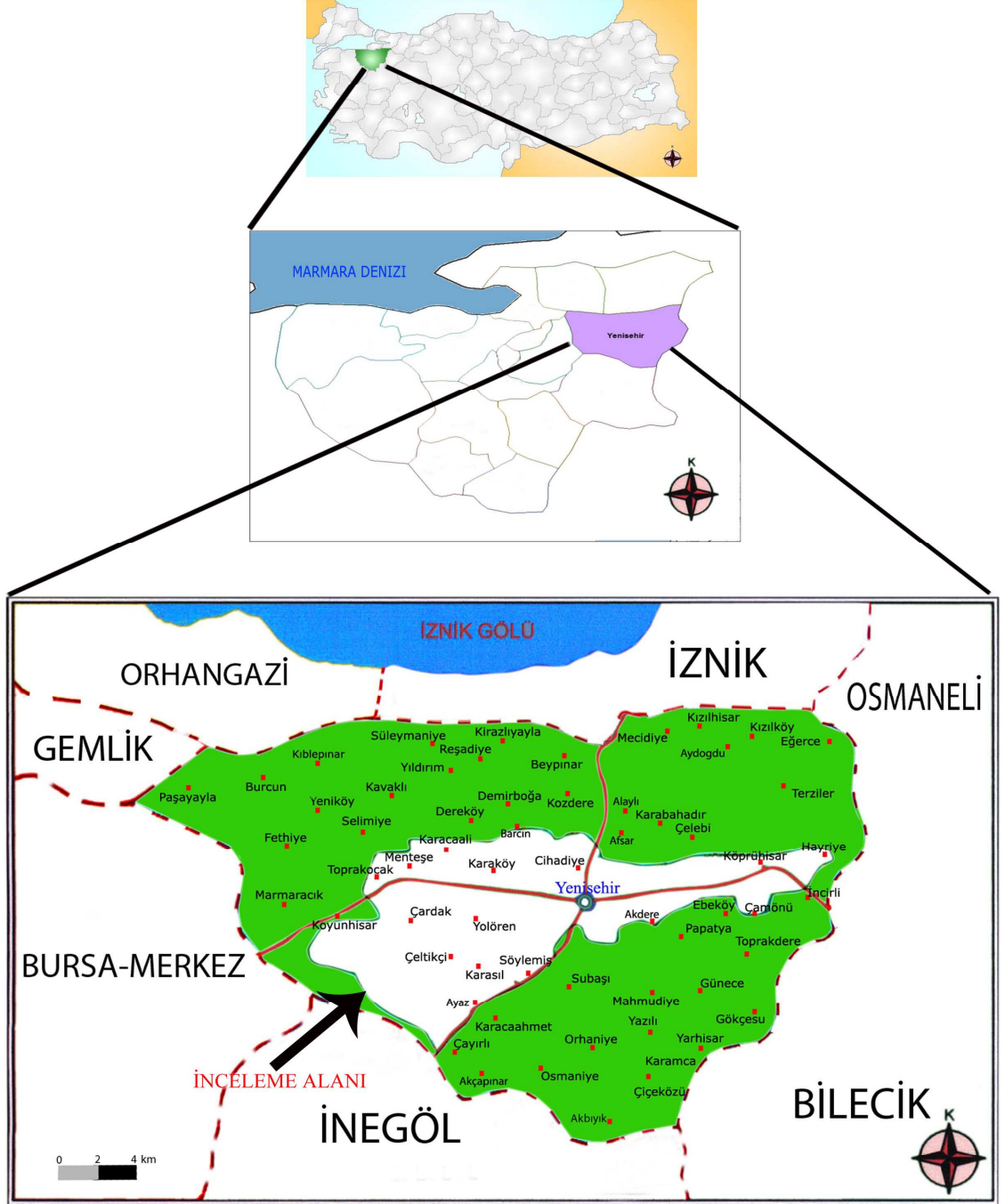
İnceleme sahasının en doğusundaki Hayriye Köyü'nün bir kısmı Osmaneli ile sınır teşkil etmektedir. Ovayı getirdiği alüvyonlarla dolduran Göksu (Kocasu) Çayı'nın Yenişehir sınırlarını terk ettiği ve derin boğaz vadilere girerek akmaya başladığı nokta Hayriye Köyü'nün doğusudur. İnceleme sahasının en kuzeyinde Barcın köyü, en batısında ise Koyunhisar Köyü yer almaktadır. Her iki köyün de hemen kuzeyinde eğimin arttığı araziler mevcuttur. Ova Koyunhisar Köyü'nün batı kesimindeki Marmaracık Köyü'nün 1km batısına kadar uzanmaktadır, Marmaracık Köyü ova tabanında yer almadığı ve ovayı çok az miktarda kullandığı için çalışma sahası dışında bırakılmıştır. İnceleme sahasının en güneyinde ise meyvecilik faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığı Ayaz Köyü yer almaktadır (Bkz: Harita 1).

Ovanın kuzeyinde doğu-batı yönünde uzanan ve sahayı baştan başa kat eden Katırlı Dağları yer alır. Bu dağlar kuzeybatıya doğru ilerledikçe Avdan dağları adını alırlar. Ovanın güneyi ise Ahi Dağları ile çevrilidir. Bu dağlar aynı zamanda İnegöl ile sınır teşkil etmektedir. Ovanın hemen hemen ortasında ise ilçe merkezi kurulmuştur. 10 mahalleden meydana gelen Yenişehir'de yerleşme sınırları kuzeyde Kozdere Köyü, batıda ise verimli tarım arazileriyle kesilmektedir. Yerleşme güney ve doğu yönlerde

ovanın etrafından inen dere ve kanallarla sınır teşkil etmektedir.

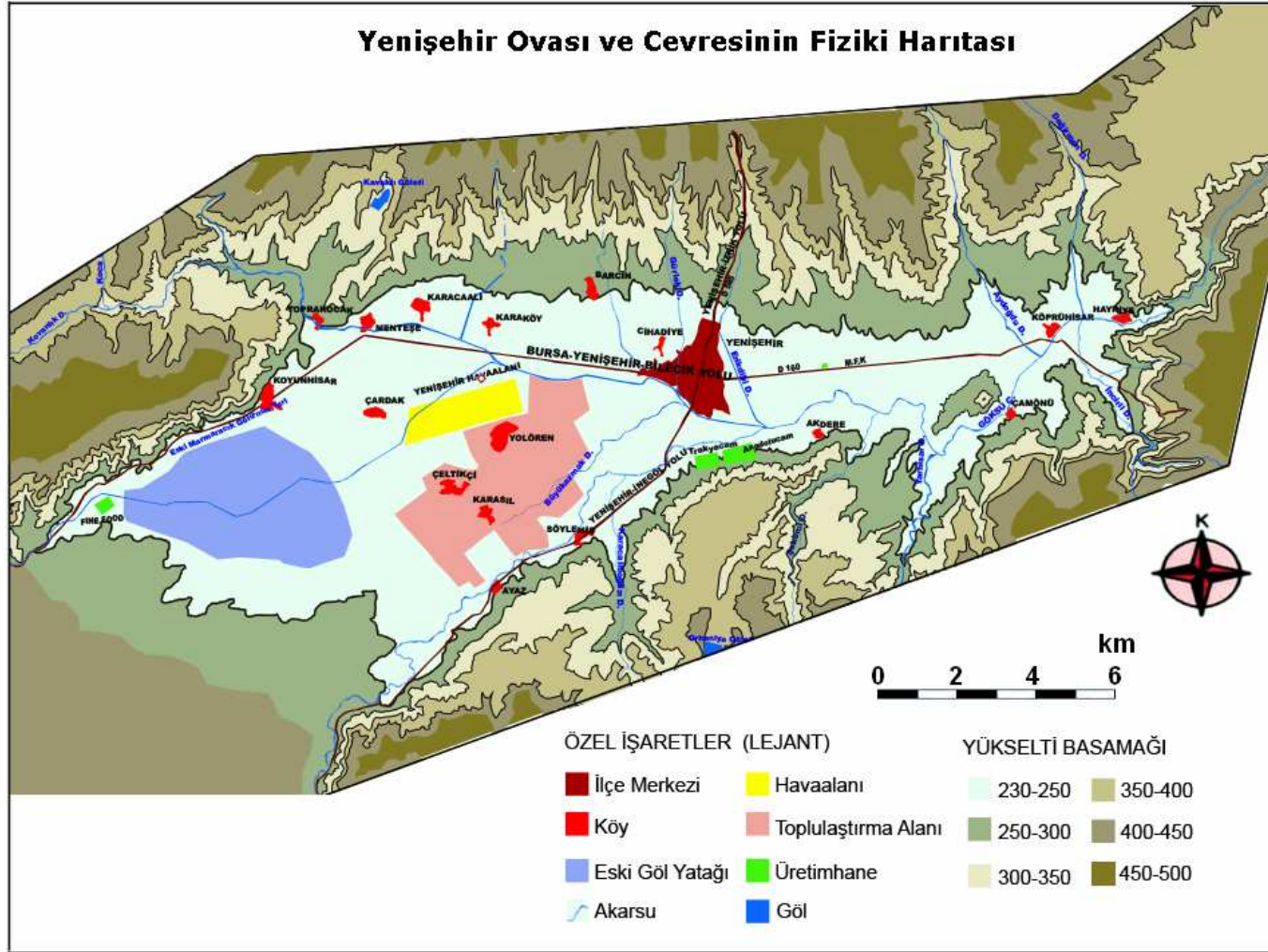
İlçenin yönetim merkezi binaları Ulucami Mahallesi'nde yer almaktadır. İleride sıkça bahsedeceğimiz Yenigün Mahallesi ilçenin kuzey yönünde yerleşme ve nüfusun hızlı arttığı bölgedir.

Harita 1. Yenişehir Ovası'nın Lokasyon Haritası

Kaynak: Yenişehir Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğünden Değiştirilmiştir.

Harita 2. Yenişehir Ovası ve Çevresinin Fiziki Haritası

Kaynak: Yenişehir Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü

Materyal ve Yöntem

Bu araştırma gerçekleştirilirken öncelikle literatür taraması yapılmış, konuyla ve araştırma alanı ile ilgili bilgiler derlenmiştir. Harita Genel Komutanlığı'nın 1/25.000 ölçekli topoğrafya haritalarının ilgili paftalarından sahanın jeomorfolojik yapısı hakkında bilgi edinilmiştir.

Bu bilgiler elde edildikten sonra Yenişehir Belediyesi'nden Yenişehir ile ilgili yol bağlantı ve ilçe sınırlarının gösterildiği haritalar temin edilmiş, yine belediyeden Yenişehir'in Jeolojik Araştırma Raporu'na ulaşılmıştır. İlçe Tarım Müdürlüğü'nden alınan köy bilgi formları sayesinde köylerin tarımsal potansiyelleri ortaya konmuştur. Köylerin ve İlçe merkezinin 1935–2007 yılları arasında nüfus gelişimini, nüfus hareketlerini ortaya koyabilmek için, TÜİK nüfus sayımı sonuçları ve Devlet İstatistik Enstitüsü'nün sayım yıllıklarından yararlanılmıştır. Ayrıca ilçe merkezi ve ova köylerinde nüfusun yaş, cinsiyet, eğitim ve medeni hal gibi özelliklerini ortaya koyabilmek için sağlık ocaklarının yıl ortası nüfus tespitlerinden faydalanılmıştır.

Daha sonra araziye gözlemlemek amacıyla köylere ve ilçe merkezindeki mahallelere tek tek gidilmiş, fotoğraflar çekilmiştir. Bununla beraber köy muhtarları, mahalle muhtarları ve o köyde ya da mahallede uzun süreden beri yaşayan kimselerle mülakat yapılmış ve durum hakkında bilgi alınmıştır. Ayrıca inceleme sahasındaki 17 köyde anket çalışması yapılarak köyler ve köylüler hakkında detaylı bilgiler edinilmiştir.

Çalışmanın son safhasında ise elde edilen tüm bilgiler coğrafyanın prensipleri doğrultusunda değerlendirilmiş ve bu değerlendirmeler bir rapor haline getirilerek sunulmuştur.

Literatür Özeti

Literatür tarama çalışmaları sırasında çalışmamıza katkı sağlayabilecek eserler bulunmuştur. Kaynakça bölümünde tümünün listelendiği bu eserlerden seçilmiş inceleme sahamızla ilgili bir bölümü ana hatlarıyla kısaca şöyledir;

DOYURAN, Vedat, (2000), “Yenişehir Belediyesi Yerleşim Alanı Jeolojik/ Jeoteknik İncelemesi” adlı çalışmasında ovayı jeolojik ve jeotektonik açıdan derinlemesine incelemiş, yaptığı çalışma sonucunda ovayı deprem riskine göre dört bölüme ayırmış, özellikle yerleşme açısından yapılması gerekenler üzerinde ayrıntılı bir rapor hazırlamıştır. Ayrıca ovanın yeraltı su seviyesi, drenaj özellikleri ile ilgili bilgilere de yer vermiştir.

OKAN, Nilsün, (2005), “Yenişehir (Bursa) İlçesinde Zemin Büyütmesinin Jeoteknik Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında ovanın jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri üzerinde durmuş. Ova ve yakın çevresinin kayaç yapısı ve yaşları ile ilgili çok sayıda harita hazırlayarak sahanın yapısal özelliklerini tanımlamıştır.

ARDOS, Mehmet, (1984), “Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi” adlı eserinde sübsidant özellikteki ovalar ile en aktif faylar üzerindeki ve onlara komşu olan yerlerdeki ovaları(Yenişehir Ovası da dahil) ele almıştır. Yenişehir Ovası’nın tektonik hareketler sonucunda oluşmuş bir senklinal olduğunu ifade etmiştir.

GÜNGÖRDÜ, Mutlu, (1999), “ Marmara Bölgesi’nin Bitki Coğrafyası” isimli çalışmasında Marmara Bölgesi’nin bitki örtüsü ile ilgili olarak ayrıntılı bilgiye yer vermiştir. Marmara Bölgesi’nin güneydoğu kesimindeki bitki örtüsü hakkında genel bilgiler verirken, Yenişehir’in bitki örtüsü hakkında da bilgiler vermiştir.

YILMAZ, Murat, (2006), “Yenişehir (Bursa) Havzasının Neotektonik Dönemdeki Yapısal Özellikleri ve Jeolojik Gelişimi” adlı çalışmasında Yenişehir Ovası’nın batısındaki Seymen Köyü ile doğusundaki Ebeköy, Köprühisar ve Hayriye köylerinin tektonik özelliklerini incelemiştir. . Kuzey Anadolu Fayı’ nın (KAF) güney kolunun yer aldığı düşünülen inceleme alanında; bölgenin jeolojisi ve neotektonik özellikleri üzerinde ayrıntılı bilgiler vermiştir.

ARDEL, Ahmet, (1951), “ Yenişehir Ovası ve Çerçevesi” adlı çalışmasında, Yenişehir Ovası ve etrafını çevreleyen tepelerin jeolojik ve morfolojik etütlerini yapmış, ovayı dört yönde bölgelere ayırarak ayrıntılı bir biçimde incelemiştir. Ovanın Güney, Batı ve Kuzey yönündeki tepelerin topoğrafya haritalarını çizmiş, tepelerin oluşum özellikleri, kayaç yapıları ve yaşlarını belirtmiştir. Çalışmasının sonunda, yaptığı etütlerin ışığında, ovanın hâkim oluşum özelliklerini belirtmiştir.

BÖLÜM 1: YENİŞEHİR OVASI'NIN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1.1.Yenişehir Ovası'nın Jeolojisi ve Tektoniği

Yurdumuz, geçirdiği birçok orojenik hareketten sonra epirojenik hareketlerin etkisinde kalmış, böylece kıvrılma özelliğini kaybetmiş olan kütleler, kırılmalar sonucu çökmüş, yükselmiş (horst'lar ve graben'ler), bir tarafa doğru eğimlenmiş, bazen monoklinal bloklar halinde, geniş çapta senklinaller (Konya ovası, Bursa-Yenişehir ovası) ve çanaklaşmalar olmuştur (Ardos, 1984: 13).

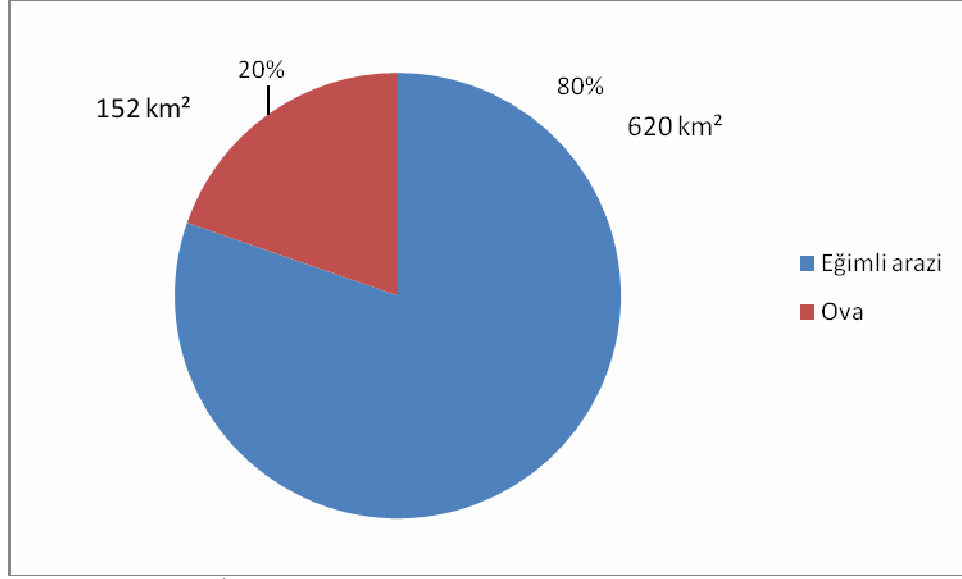
Yenişehir Ovası, Marmara Bölgesi'nin güneydoğu kısmında, kuzeyde Sarımeşe Dağları ve bunların yanında bulunan Kirazlıyayla ile güneyde onu İnegöl Ovası'ndan ayıran paleozoik yayla arasında doğu-batı doğrultusunda uzanan büyükçe bir ovadır (Ardel, 1951: 87).

Çalışma sahamız olan Yenişehir Ovası "Yenişehir Havzası" olarak bilinen ve Neojen'de başlayıp Kuvaterner döneminde de oluşumunu sürdüren hemen hemen doğu- batı uzanımlı tektonik oluşumlu bir havzadır. Havzanın uzunluğu 35 km, genişliği ise 12-13 km dolayındadır. Sahanın Yenişehir Ovası olarak adlandırılan kısmı 152 km² yüzölçümü ile kabaca elips şeklinde bir çanak içinde yer alır. Geriye kalan 620 km² yüzölçümüne sahip arazi ise yüksekliği 800-1000 m'yi geçmeyen hafif eğimli yamaç ve tepelerden oluşmuştur. Yenişehir ilçesinin toplam yüzölçümü ise 772 km²'dir (Okan, 2005:18).

Batıda, Seymen Köyü'nün bir az doğusundan, doğuda, Köprühisar Köyü'nün yakın doğusuna kadar uzanan Yenişehir Ovası, güneyde, Okuf ve Ayaz köyleri ve tepelerle kuzeyde, Menteşe, Karacaaali, Dereköy, Barcın arkasındaki sırtlar arasında kalan sahada yayılmaktadır (Ardel, 1951: 87).

Yenişehir'in ova sahası, tüm arazisi içinde %20'lik bir paya sahiptir. Aşağıda bu veriler kullanılarak bir pasta grafik hazırlanmıştır (Bkz: Şekil 1).

Şekil 1. Yenişehir Ovası'nın, Yenişehir Toplam Arazisi İçerisindeki Kapladığı Alan

Kaynak: Yenişehir İlçe Tarım Müdürlüğü, 2005 Verileri

Yenişehir Ovası; Kuzey Anadolu Fay kuşağının bir ürünü olan İznik Havzası ve İnegöl Havzası arasında yer alır. Yenişehir ve dolayında yüzeyleyen kaya birimleri, yaşları ve kaya türü özellikleri baz alınarak üç grupta toplanmıştır; 1. Neojen öncesi temel birimler. 2. Neojen birimleri 3. Kuvaterner havza dolgusu (Doyuran, 2000: 7).

Neojen Öncesi Temel Birimleri; Yapılan araştırmada temel kayalar olarak adlandırılan bu grubun MTA Enstitüsünün en son güncellemelerine göre inceleme alanı içinde yüzeylediği tek alan, Yenişehir'in güneydoğusundaki Subaşı ve Akdere köyleri arasındaki bölgedir (Doyuran, 2000: 8).

Neojen Birimleri; İnceleme alanında yüzeyleyen Neojen birimleri karasal kıyılarından oluşur. Bu birimlerin en önemli yüzeylediği yer Yenişehir Havzası'nın kuzeyinde doğu-batı yönlü, 5-6 km genişliğinde bir kuşak halinde yer alır. Diğer yüzlekler ise havzanın güney kenarında daha küçük yüzlekler halinde yer alır.

Neojen istifinin en kalın ve yoğun gözleendiği kesim, üçüncü düzey killerin egemen olduğu bir kesimdir. Havzada 20 m ile 200 m arasında bir kalınlık gösterir.

”Yenişehir Neojen Havzası”nın oluşumunda Kuzey Anadolu Fay Zonu'na ait olan, güney ve kuzeyindeki var olan faylar etkili olmuştur (Doyuran, 2000: 8).

Harita 3. Yenişehir Ovası ve Çevresinin Jeoloji Haritası

Kaynak : Doyuran, 2000; 8'den Değiştirilmiştir.

Kuvaterner Havza Dolgusu; Yarı kurak bölgelerde şekillenmede ana unsur akarsulardır. Çözülme kuvvetli ve kütle hareketleri önemlidir. Bunun yanında rüzgârın da şekillendirme konusunda az çok rol oynadığı saptanmıştır. Böylece yarı kurak bölgeler kurak bölgeler ile flüvyal şekillendirmenin egemen olduğu sahalar arasında bir geçiş alanı oluştururlar. Yarı kurak bölgelerin topoğrafya şekilleri bu geçişi yansıtır (Erinç, 2001: 1–2).

Yenişehir'in yıllık ortalama 500–750 mm yağış aldığı düşünülürse, yağış miktarı olarak, yarı kurak şekillenmenin etkili olduğu saha ile flüvyal şekillenmenin hâkim olduğu saha arasında yer aldığı görünür. Yenişehir Ovası'nda hâkim şekillendirici unsur Göksu Çayı ve yamaçlardan inen onun küçük çaplı kollarıdır. Ayrıca sellenme de ovanın şekillenmesi ve yerleşme açısından önemli bir unsur olarak kabul edilebilir.

Yenişehir havzasının orta kesimlerinde yaygın olarak yer alan ve Yenişehir kentinin de üstünde kurulu bulunduğu Kuvaterner birimler, nehir çökelleri ve sel birikintileri türünde karasal kıvrımlardan oluşur (Doyuran, 2000: 33). Topografyanın düz olması ve tarımsal faaliyetler sebebiyle bu birimler ile ilgili bilgiler DSİ tarafından açılan sondajlara dayanarak yapılmıştır. Açılan kuyular incelendiğinde ilk 1 veya 2 m bitkisel toprak olarak tanımlanmıştır. Yine sondaj yapılan kuyulardaki incelemeler baz alınarak kuvaterner birimler dört farklı ana materyale ayrılmıştır; bunlar; çakıl, kum, silt ve kildir. Yine bu incelemelerde yapılan ölçümlerdeki oranlara göre kuvaterner arazisinin % 45.8'i çakıl, % 18.5'i kum, % 0.9'u silt, % 34.8 kil'dir. Kuvaterner dolgusunun kalınlığı kuzeyden güneye doğru artmaktadır. Kuzeyde bu kalınlık 30–35 m civarında iken en güneye inildiğinde 100 m civarındadır.

İnceleme sahasındaki başlıca yapısal unsurlar; faylar, kıvrımlar ve heyelanlardır.

Faylar; Yenişehir havzasını şekillendiren ana faylar Neojen dönemine aittir. Bu fayların büyük kısmı günümüzde gömülüdür. Yapılan arazi çalışmalarında aktif bir faya veya aktif fayların oluşturabileceği herhangi bir yapıya (alüvyon yelpazesi, traverten, sıcak su çıkışı, üçgen yüzeyler) rastlanmamıştır. Yenişehir ve dolay 1. derece deprem bölgesinde yer almakta ve ilçe kuzeyde İznik, batıda Bursa ve güneyde İnönü-Eskişehir fay zonları tarafından çevrelenmektedir. Kıvrımlar; İnceleme alanı içinde belirgin kıvrımlar gözlenememiştir (Doyuran, 2000: 36-37).

Heyelanlar; İnceleme alanı içerisinde küçük ölçekli heyelanlar gözlenmiştir. Sanayi bölgesinin inşa edileceği alanda saptanan bu heyelanlar, şistler içerisinde gelişmiştir. Sığ dairesel kayma yapıları ile morfolojilerinden tanınan bu heyelanlar, küçük dere yataklarına yakın konumlarda oluşmuşlardır (Doyuran, 2000: 38).

Depremsellik; Deprem olasılığının bulunduğu yerleşim alanlarında yapılacak yapıların deprem yükleri altında nasıl davranacağına önceden bilinmesi gerekmektedir. Bu bölgelerde suya doygun, gevşek kum içeren zeminler, yer titreşimlerinden dolayı sıvı gibi davranırlar (Ansal, 1982: 37). Tekrarlı kesme gerilmeleri sonucunda boşluk suyu basıncının yükselerek, zemindeki efektif gerilmelerin sıfır olması ve zemin taşıma gücünün tamamen ya da kısmen kaybolması olayına “sıvılaşma” denir. Sıvılaşma sonucu, konutlar ve mühendislik yapıları önemli zararlar görebilir.

Türkiye nüfusunun %99’u dört deprem bölgesinde yoğunlaşmıştır. 1997 nüfus sayımına göre ülke nüfusunun %45’i I. derece deprem bölgesinde, %26’sı II.derece deprem bölgesinde, %15’i III. derece deprem bölgesinde yaşamaktadır. Buna göre toplam nüfusun %86’sı deprem riski fazla olan ilk üç bölgede yoğunlaşmıştır. Büyük şehirlerin, sanayi ve hizmet sektörünün belirtilen bölgelerde toplanmış olması nüfusun bu alanlarda yoğunlaşmasına neden olmuştur (Türkoğlu, 2001: 137).

Yenişehir yerleşmesi, T.C Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Bölgeleri Haritası’na göre 1. derece deprem bölgesinde yer almaktadır (Bkz. Harita 4). Yenişehir yerleşmesi sıvılaşmanın alansal dağılımını gösteren harita incelendiğinde; belediye imar alanının güneybatısı, güneyi ve güneydoğusu (sanayi bölgesi hariç) sıvılaşma açısından sorunlu gözükmektedir (Doyuran, 2000: 20). Bu alanlarda ileride yapılacak olan yapılar için, parsel bazında ayrıntılı zemin etütleri yapılmalı ve sıvılaşma olasılığı araştırılmalıdır. Yenişehir ve yakın çevresinde 715 - 1897 yılları arasında 20 tane beş ve üzeri büyüklükte büyük deprem meydana gelmiş, bu depremlerde can ve mal kayıpları olmuştur.

17 Ağustos 1999 Marmara Depremi sonrası T.C Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan 10 no’lu genelgede 1. derece deprem bölgesi içinde yer alan ova yerleşime uygunluk açısından 4 risk grubuna ayrılmıştır;

a. Yerleşime Uygun Alanlar (Zon I); Yenişehir yerleşim alanının hemen güneyinde bulunan Organize Sanayi Bölgesi 'nin temelinde şist ve mermerlerden oluşan metamorfik kayalar yer almaktadır. Bu kayalar statik ve dinamik yükler altında oldukça güvenilir temel kayaları oluşturmaktadır (Doyuran, 2000: 70). Yenişehir'in bu bölümünde konut bulunmamakta, iki cam fabrikası halen faaliyetlerini sürdürmektedir.

b. Önlem Alınmadan Yapılaşmaya İzin Verilmeyecek Alanlar (Zon II);Yenişehir mevcut yerleşim alanını kapsayan ve bir kısmı imara açılıp yüksek blokların mevcut olduğu bu alanda; Kuvaterner yaşlı alüvyonlar ve Neojen birimleri yer almaktadır. Genellikle az çakıllı, kumlu, siltli killerin yaygın olduğu bir tabana sahiptir (Doyuran, 2000; 71). Bu alanda yapılacak sığ temelli yapılarda, temelden kaynaklanan arızalar beklenebilir. Yapıların bodrum artı beş kat ile sınırlandırılmasında yarar görülmektedir. Çok yüksek şişme potansiyeline sahip killerin bulunduğu bu bölgede az katlı da, çok katlı da olsa sığ temellerden kaçınılmalıdır (Doyuran, 2000: 73).

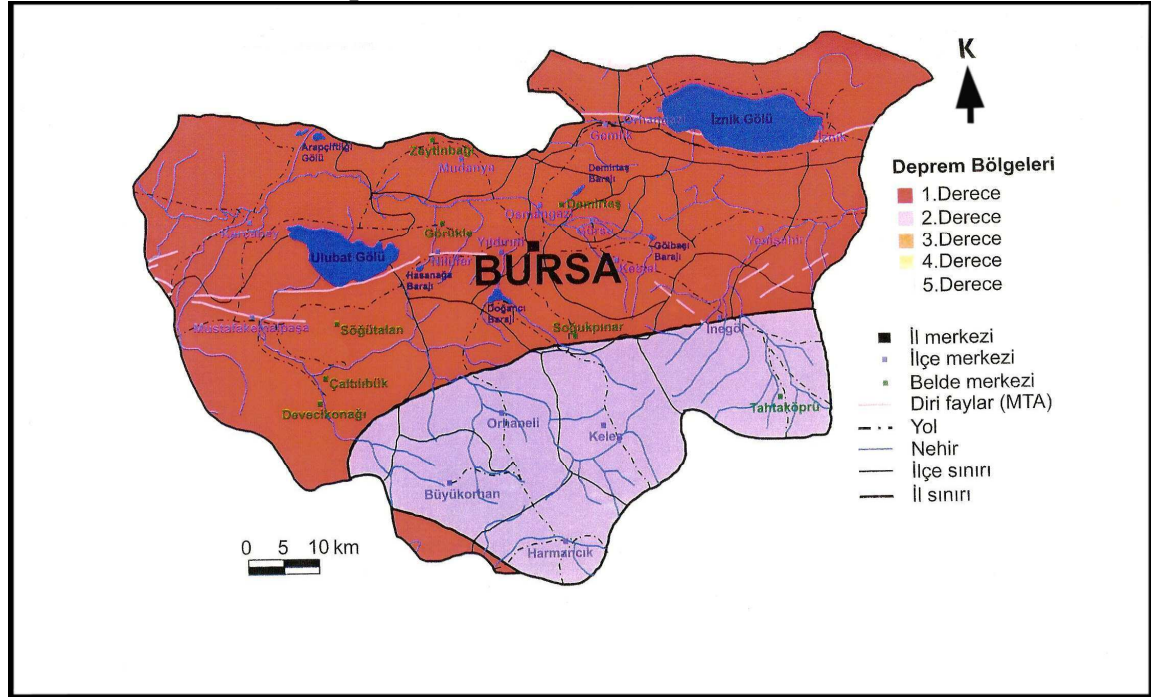
Yenişehir Ovası'nın kuzey kanadına denk gelen bu bölümde yerleşmeler hızla artmakta ve özellikle çok katlı yapılaşmalar dikkat çekmektedir. Fakat son yıllarda yapılan çok katlı ya da az katlı olsun bütün yapılarda sığ temellerden kaçınıldığı, halkımızın depreme karşı dikkatli olduğu görülmektedir.

c. Ayrıntılı Jeolojik Etüt Gerektiren Alanlar (Zon III); Yenişehir mevcut yerleşim alanının hemen hemen tümünü kapsayan doğu -batı uzantılı bu bölgede temeli killi ve kumlu zeminler oluşturmaktadır. Kumlu zeminler üzerinde yapılan sıvılaşma analizlerinde bu bölgede sıvılaşma tehlikesinin bulunduğu anlaşılmaktadır (Doyuran, 2000: 74).

Ovadaki bu saha olabilecek şiddetli bir depremde en fazla etkilenmesi muhtemel olan kesimdir. Yenişehir'de doğup büyüyen 60 yaş ve üstündeki insanlarla yaptığımız mülakatlarda, ilçenin batı yönündeki yeni sanayi bölgesini de kapsayan 100. Yıl Mahallesi'nin büyük kısmının sularla kaplı ve yarı bataklık olduğunu ve zaman içerisinde taban suyu seviyesinin azalmasıyla buraların suyunun çekildiği ve yerleşime açıldığını öğrendik. Yenişehir'deki eski yapıların tek ya da iki kat olması deprem riski açısından olumlu bir durumdur. Ayrıca şu noktaya değinmekte de fayda görüyorum; tek katlı yapıların su basmanı, zamanında yeterli yükseklikte yapılmadığı için, kaldırım ve asfalt çalışmalarının ardından yol, bodrum katların seviyesinin üstüne çıkmıştır.

Kanalizasyon şebekesinde su tahliyesinin yeterli olmayışından dolayı, sağanak yağışlarda evlerin bodrumları sular altında kalmakta ve halk bu sorunun üstesinden gelememektedir. Uzun süreli sağanak yağışlarda Kocasu Deresi'nin yatağından ovaya doğru taşıdığı da gözlenmektedir. Bunun en önemli sebebi ova yüzeyinde eğimin az oluşu ve yüzeysel akış yoluyla ovanın sularını hızlı tahliye edememesidir.

Harita 4. Bursa İlinin Deprem Haritası

Kaynak: T.C Bayındırlık ve İskân Bakanlığı

1.2. Jeomorfolojik Özellikler

Yenişehir Ovası Dördüncü zamanda oluşmuş genç dağlar ve tepelerle çevrilidir. Ovanın kuzey ve güneyinde yüksek bir topografiya hâkimken, sahanın orta kesimleri ise düz bir ova şeklindedir (Okan, 2005:15).

Yenişehir Ovası kuzeyden Avdan Dağları ile İznik gölü depresyonundan ayrılır. Yenişehir Ovası çevresi ortalama 500 m yükseklikteki dağ ve tepelerle çevrili bir havza durumundadır. Ovanın batısında drenaj zayıftır. Merkezi kısmında ise (Çardak köyü) eski alüvyonlardan oluşmuş flüvyal bir taraça bulunmaktadır (Ardos, 1984: 65–66).

Bölge genelindeki diğer fiziki faktörlerde bu duruma uyum göstermişlerdir. Yenişehir Ovası kuzeyde ve güneyde bulunan tepelikler arasında, Kocasu'nun yaptığı aşındırma ve biriktirme faaliyetleri sonucunda, alüvyonla dolmuş tektonik kökenli bir ovadır.

Hemen hemen güneybatı, doğu, kuzeydoğu uzanımlı, tepeliklerin çok belirgin ve dik olmadığı bir çanağı andırır. Yenişehir Ovası'nın verimli arazilerini oluşturan, Yenişehir'in de üzerinde kurulduğu bölüm Kocasu'yun taşıdığı alüvyonlardan meydana gelmiştir (Bkz: Harita 3).

Ovanın etrafında çok yüksek olmayan dağ ve tepelikler mevcuttur. Bu dağ ve tepelerin üzerleri genelde çalılıklarla ve çam, meşe tipi ağaçlarla örtülüdür. Ovanın hemen kenarından yükselerek başlayan bu çalılıklı tepeler bölgede oldukça geniş yer kaplar. Ova çevresinde bulunan dağ ve tepelerin yükseklikleri çok fazla belirgin değildir. Yüksekliği 1000 m'yi aşan yükseltilere nadiren rastlamak mümkündür. Yenişehir sınırları içerisindeki en yüksek mevki Kiblepınar Köyü'nün hemen kuzeyindeki tepedir. Katırlı Dağları'nın uzantısı olan bu tepenin yükseltisi 1050 m'dir. Katırlı Dağları, ovanın kuzeyinde yer alır ve doğu-batı yönlü uzanır. Bu kavisli uzantı, ovanın doğusundan kuzeybatısına yayıldıkça Avdan Dağları adını alır. Ovanın güney kısmında ise Ahi Dağları uzanır (Şarman, 2001: 1).

Yenişehir Ovası'nın en batı kanadında yer alan Marmaracık Köyü yerleşim yeri itibariyle yamaçtadır, burada kurulmasının nedeni Marmaracık'ın bundan 50 yıl öncesine kadar bu gün tarım yapılan arazisinin göl olmasıdır. Zamanında yapılan drenaj çalışmaları sayesinde gölün bir ayağı kazılan kanal ile Kocasu'ya bağlanmıştır. Fakat bu gün itibariyle tahliye kanalının bir bölümü halkın attığı çalı, moloz v.b. malzeme ile kapanmıştır, bu nedenle uzun süreli yağışlarda eski göl yatağı su ile dolmakta, özellikle burada tarım ile uğraşan çiftçiler için maddi hasarlara sebep olmaktadır. Resimden de anlaşılacağı üzere eski göl yatağı çok verimli ve sulak bir arazi haline gelmiştir (Bkz: Şekil 2)

1.3. Hidrografya

Ovanın en büyük su kaynağı Göksu'dur. Halk arasında Kocasu olarak bilinen çay Uludağ'ın doğu yamaçlarından doğar, İnegöl Kurşunlu'dan gelen Hamzabey Deresi'yle birleşerek Yenişehir Ovası'na girer. Yenişehir Ovası'nın bugünkü şeklini belirleyen çay ovaya güneybatıdan girip, kuzeydoğu yönünde ilerleyerek ovadan ayrılır. Ovadan ayrıldığı köy Hayriye olup burada derin bir vadinin içine girerek akışını sürdürür ve Osmaneli sınırlarında Sakarya Nehri'ne sularını bağlar.

Şekil 2. Eski Marmaracık Gölü'nün Yeri, Haziran - 2007

Göksu Çayı ovayı kat ederken güneyden Orhaniye, Yazılı, Günece, İncirli derelerini; kuzeyden Toprakocak, Kozdere, Barcın ve Alaylı derelerini bünyesine katar. Bu derelerin akış rejimleri düzensizdir. Yağmur ve karın bol olduğu yıllarda tüm yıl su taşıyan, fakat iklim şartlarının kurak gittiği yıllarda kuruyan mevsimlik akışa sahip derelerdir (Bkz: Şekil 4-5). Taşıdıkları su miktarları fazla olmasa da kurudukları zamana kadar köy halkı tarafından su motorları ile suları çekilmekte ve tarlaların sulanması amacıyla kullanılmaktadırlar. Ayrıca yapılan kanallar ve ıslah çalışmaları sayesinde irili ufaklı pek çok dere de ovaya ulaşmakta ve Kocasu Deresi'ne sularına boşaltmaktadır.

Su kaynakları, tarımın yaygın olmasından dolayı Yenişehir'de çok önemlidir. D.S.İ yetkilileriyle yapılan mülakatlarda Yenişehir ovası, mevcut su kaynaklarını yeterli oranda kullanamadığı için tarımın istenilen seviyede gelişemediği bir ova olarak tanımlanmaktadır.

Ovanın toprak kaynağı 22798 ha, sulanabilir saha 20287 ha, geçici sulanamayan saha ise 2511 ha'dır. Yenişehir Ovası'nın suya en çok ihtiyacı olduğu aylar Haziran – Temmuz – Ağustos ayları olup bu aylarda ovaya ortalama 65.6 mm yağış düşmekte, su ihtiyacı ise yetiştirilen bitki türüne göre 287,9 mm olmaktadır (Boğazköy Barajı Projesi D.S.İ, 2002).

Ovada hayati önem arz eden bir çalışma da Kocasu Deresi'nde yapımı bitmek üzere olan Boğazköy Barajı'dır. Baraj Yenişehir'in 15 km güneybatısında Boğazköy

sınırlarında talvegden 24.00 m, deniz seviyesinden 280 m yüksekliğinde homojen dolgu tipinde sulama maksatlı bir barajdır. Kocasu'nun yıllık 504.94 hm³ olan akımının 48.40 hm³'ü baraj tamamlandığında sulamaya verilecektir. Bu sayede ovada brüt olarak 10 029 ha arazi sulanacaktır (D.S.İ, 2002).

Baraj, birçok köyün istimplakını gerektirdiğinden ve sosyal sıkıntılar doğurduğundan yükseklik olarak en düşük seviyelerde tutulmuştur. Bu durumda Göksu'dan faydalanma düştüğünden Yenişehir Ovası yeraltı suyu rezervinden de faydalanılması gerekmektedir. Ovanın yeraltı su rezervi 31.00 hm³ olarak bulunmuş, bu kapasitenin 20.00 hm³'ünün kullanılabilir rezerv olduğu saptanmıştır. Bu şekilde sulamadan arazilerinin % 100'ü ovada bulunan köyler yararlanacaktır. Yeraltı sulaması şeklinde 3871 ha arazi sulanacaktır. Ayrıca barajdan sulamanın yoğun olarak yapıldığı Haziran – Eylül ayları arası hariç, hidroelektrik enerjide üretilmesi planlanmaktadır (D.S.İ, 2002).

Yeraltı su seviyeleri ovanın genelinde sığ olup 2,2 m ile 13,8 m arasında değişmektedir. Yeraltı suyu seviyesi belediye imar alanının kuzey taraflarında daha derin (12–14 m civarında) güneyde daha sığdır (5–6 m civarında). Ovada yeraltı suyunun akış yönü imar alanının kuzeyinde; kuzeyden güneye ve güneydoğuya doğru, imar alanının güneyinde ise batıdan doğuya doğrudur. Ovanın her iki yakasında da akım Göksu Çayı'na doğrudur (Okan, 2005: 18). İmar alanının kuzeyinde hidrolik eğim, güneye oranla daha yüksektir. Bu nedenle akiferin geçirgenliği kuzeyden güneye doğru artar (Doyuran, 2000: 40).

DSİ yetkilileri ve Yenişehir ova köylüleri ile yapılan görüşmeler sonrasında yeraltı sularının eskiden olduğu gibi yerüstüne yakın mesafelerden çıkmadığı, çok daha derinlere sondaj vurmak zorunda kalındığı ve maliyetlerin eskisine oranla arttığı ifade edilmiştir. Ovada çeşitli ve bol ürün yetiştiren köylerde derin sondajlar vurularak (80 – 120 m arası) salma yöntem sulama yapılmakta; Kocasu deresi kenarındaki köylerde dereden su motorlarıyla su çekilmek suretiyle sulamalar yapılmaktadır. Fazla ürün yetiştirmeyen ova köylerinde 10 – 14 m arasında vurulan yüzeysel sondajlar da yeterli olmaktadır.

Yenişehir ovasını sulayan Göksu Çayı su kalitesi orta seviyede olup, sulamada kullanılmasında bir mahsur yoktur. Fakat İnegöl ve Yenişehir'deki sanayi tesislerinden arıtılmadan dereye verilen atıklar yüzünden dere çok kirlenmiş, D.S.İ yetkilileri

tarafından gerekli ikazlar yapılmış, bunun neticesinde İnegöl Belediyesi ve sanayi tesislerinin ortak çalışması sonucunda arıtma tesisi inşa edilmiştir (D.S.İ, 2002). Ancak arıtma tesisi, sanayi atıklarının arıtılması için yeterli kapasiteye sahip olmadığından ek tesis yapımına başlanmıştır.

Yukarıdaki rapor Göksu'ya gidildiğinde pek de inandırıcı gelmemektedir. Suyun rengi salınan boyalardan dolayı tamamen değişmiş ve siyah bir hal almıştır. Akış esnasında su içerisine karışan kimyasallardan köpürerek akmaktadır, dere kenarında çok sayıda atık maddeye rastlanmaktadır, yer yer toplu balık ölümleri gerçekleşmektedir. Bunun yanında suya giren köylüler suya girip çıktığında ayaklarının ıslanan yerlerinin karıncalanıp yandığını söylemektedirler. Dereden tutulan balıklar kokmakta, suya giren insanların vücudunda uçuk ve yaralar çıkmaktadır. Kocasu için acil önlemler alınmalıdır. Aksi takdirde ovada sulamada da kullanılan dere çevresine zarar veren bir kaynak haline gelecektir (Bkz: Şekil 3).

Şekil 3. Göksu Çayı Subaşı Köyü Mevkii, Ağustos 2007

Şekil 4. Toprakocak Dere Yatağı, Ağustos 2007

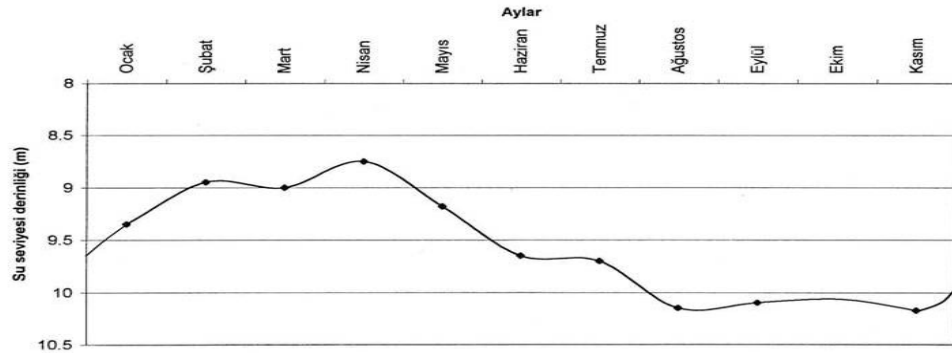

Şekil 5. İncirli Dere Yatağı, Ağustos-2007

Aşağıdaki şekilde Karasıl köyündeki açılan DSİ'ye ait sondaj kuyusunun 1999 yılı aylık su seviyesi derinlik değişimi grafiği verilmiştir.

Şekil 6. Karasıl Kuyusuna Ait 1999 Yılı Su Seviyesi Derinlikleri

Kaynak: D.S.İ, 2002 Raporu

Yağışların artması ve sulama amaçlı çekimlerin olmaması sebebiyle su seviyesi Ocak ayından itibaren artmış, Nisan ayında eriyen kar sularının da taban suyunu desteklemesiyle en yüksek seviyesine ulaşmıştır (8.75 m). Daha sonra yağışların azalması ve ovada sulu tarımın başlaması sebebiyle seviye azalmış, kasım ayında en düşük (10.17 m) olmuştur. Bu rasatlara dayanarak, su seviyelerinin yıl içinde ki değişiminin az olduğunu (yaklaşık 1.5 m dolayında) söyleyebiliriz (Bkz: Şekil 6).

1.4. İklim Özellikleri

Tablo 1. Yenişehir’de 2000–2006 Dönemi Aylık Ortalama, En Yüksek ve En Düşük Sıcaklık Değerleri(C°)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıl. Ort.
Ortalama sıcaklık	3,1	4,1	7,9	12	16,7	21,4	23,9	23,5	19	14,2	8,8	4,7	13,3
En yüksek sıcaklık	8	11	14,8	18,6	24	28,5	31	31,1	26,7	21,7	15,5	9,2	
En düşük sıcaklık	-1,7	-2,2	1,2	5,4	8,7	12,4	15,4	15,5	11,9	7,9	3,3	0,7	

Kaynak: 2000-2006 Dönemine Ait Yenişehir Meteoroloji İstasyonu Verileri

Tabloya göre; en sıcak ayın (Temmuz) ortalama sıcaklığı 23,9 C° iken, en soğuk ayın (Ocak) ortalama sıcaklığı 3,1 C°’ dir. Yıllık ortalama sıcaklığı 13,3 C°’ dir, Amplitüd ise 20,8 C° civarındadır (Bkz: Tablo1).

Tablo 2. Yenişehir’de Aylık Ortalama Yağış Miktarı (mm), Aylık Ortalama Yağışlı ve Kar Yağışlı Gün Sayısı ile Aylık Ortalama Bağıl Nem Değerleri(%)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Yağış(mm)	49,5	44,0	42,9	62,5	49,0	41,6	19,1	19,5	25,0	63,9	56,6	66,9	540,5
Yağışlı Gün Sayısı	12	12,6	11,1	11,2	8,5	6,6	3,9	4,1	4,9	9,4	11,1	14,1	109,5
Ort. Kar Yağışlı Gün Sayısı	4,9	5,2	3,1	0,6							0,9	3,6	17,6
Ortalama Bağıl Nem	75	71	69	68	67	64	63	65	66	72	74	76	69

Kaynak: 1984–2003 Dönemlerine Ait Yenişehir Meteoroloji İstasyonu Verileri

Yenişehir’in ortalama yağış değerlerini incelediğimizde yıllar arasında çok büyük farklılıklar olduğu görülmüştür. Yıllık ortalama 760mm yağış aldığı yıl olduğu gibi, yıllık ortalama 400 mm civarında yağış aldığı yıllarda mevcuttur. Yenişehir’in doğusunda yer alan yükseltinin ve karasallığın fazla olduğu Bilecik’te, karasal iklim bazı yıllarda Yenişehir’de kışların kışların sert geçmesine sebep olmaktadır. Yağışlara baktığımızda yaz aylarında çok az yağış düştüğünü (80,2 mm), en fazla yağışın kış aylarında düştüğünü (160,4 mm) söyleyebiliriz. İlçeye İlkbahar mevsiminde (154,4 mm), sonbahara göre (145,5 mm) daha fazla yağış düşmektedir (Bkz: Tablo 2). Özellikle nisan ayında düşen yağışların kuru tarım yapan çiftçiler için çok hayati önem taşıdığını belirtmek gerekir. Kar yağışının düştüğü aylarla ilgili olarak 5,2 mm ile en

fazla şubat ayında; 0,6 mm ile en az nisan ayında kar yağışı görülmektedir (Bkz: Tablo 2).

Bağıl nem, sıcaklık ortalamalarının düşmesine bağlı olarak en yüksek Aralık ve Ocak ayında; sıcaklıkların yükselmesine bağlı olarak da en az Temmuz ayında olmaktadır. Yağışlar ile bağıl nem arasında doğru bir orantı olduğu açıkça görülmektedir (Bkz: Tablo 2).

Tablo 3. Yenişehir de Aylık Ortalama Donlu Gün Sayısı

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Donlu Gün Sayısı	8,3	7,7	7,0	1,3	0,2						0,9	3,6	35,5

Kaynak: 1984–2003 Dönemlerine Ait Yenişehir Meteoroloji İstasyonu Verileri

Çalışma sahasında yılda ortalama 35,5 gün don olayı yaşanırken; donlu günlerin ortalama sayısı en fazla ocak ayında 8,3 gün, ardından Şubat 7,7 ve mart aylarında 7,0 gün görülmektedir. Özellikle mayıs ve kasım ayları arasında görülen erken ve geç don olayları çiftçiler için büyük tehlike arz etmektedir. İlkbahardaki don olayı sebzelerin ve meyvelerin çiçek açma dönemlerinde yanmasına, sonbaharda ise ürünün tarladayken buruşmasına ve bozulmasına neden olmaktadır (Bkz: Tablo 3).

Tablo 4. Yenişehir de Aylık ve Yıllık Ortalama Rüzgar Hızları İle En Hızlı Rüzgar ve Yönü

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort.Aylık Rüzgar Hızı(m/sn)	2,2	2,3	2,2	1,9	1,7	1,6	1,9	1,8	1,5	1,3	1,8	2,4	1,9
En Hızlı Rüzgar ve Yönü(m/sn)	SSE 27,2	SSW 28,6	SW 25,1	SSW 20,9	WSW 25,0	WSW 23,0	NNW 18,1	ENE 19,0	N 19,1	NNE 24,7	SE 22,6	SSW 23,1	SSW 28,6

Kaynak: 1984–2003 Dönemlerine Ait Yenişehir Meteoroloji İstasyonu Verileri

Tabloya göre Yenişehir Ovası'nda yıllık ortalama rüzgâr hızı 1,9 m/sn'dir. Aralık ayında rüzgâr hızı 2,4 m/sn ile en yüksek, ekim ayında 1,3 m/sn ile en düşük değerine ulaşır (Bkz: Tablo 4). Fakat rüzgâr Yenişehir Ovası'nda tarım ya da yerleşme üzerinde olumsuz bir etkiye sahip değildir.

İnceleme sahası Akdeniz makro ikliminde yer almaktadır. Ancak bölgenin deniz etkisinden içeride kalması ve etrafının yükseltisi fazla olmayan tepelerle çevrili oluşu yaz aylarının Asıl Akdeniz İklimi'ne göre daha serin, kışların ise daha sert geçmesine

sebeptir. Sonbahar ve İlkbahar aylarındaki ortalama sıcaklık değerleri de Akdeniz İklimi'ne göre düşük seyretmektedir. Bu nedenle bölgede geçiş tipi iklim koşullarına rastlanılmaktadır. Kasım ayı başından, Nisan ayının başına kadar soğuk bir hava hâkimken; Mayıs ayından Ekim'e kadar da sıcak bir hava hâkimdir. Ovada hâkim rüzgârlar kuzeyden ve kuzeydoğudan eserler (Bkz: Tablo 4).

1.5. Toprak Özellikleri

Toprak reaksiyonu toprağın asitlik ve alkalilik derecesinin ifadesi olup pH ile ölçülür. Toprağın pH derecesi çeşitli etkenlere bağlıdır. Fakat bu hususta en büyük rolü gerek doğrudan doğruya yıkanma ile gerek bitki topluluğu, drenaj şartları v.b gibi çeşitli dolaylı etkiler ile iklim rol oynar. Kuvvetli bir şekilde yıkanmış topraklar genellikle asittir. Hâlbuki kurak bölgelerin bitki artıkları bakımından fakir ve az yıkanmış toprakları kuvvetli alkalidir. Bu iki uç arasında yer alan yarı kurak ve yarı nemli bölge toprakları ise ya hafif alkali ya nötr veya hafif asit reaksiyon gösterir (Mater, 1998: 135–136).

Yenişehir ova sahasında senelik ortalama 470 mm ile 750 mm arasında yağış alan yarı kurak bir iklim hâkimdir. Yağışların % 35'i kışın, % 26'sı ilkbahar, % 24'ü sonbahar, % 15'i kış mevsiminde sahaya düşmektedir. Yıllık sıcaklık ortalaması 13°C civarındadır. İnceleme sahamız Kocasu ve yamaçlardan inen küçük derelerin getirdiği alüvyonlarla örtülü olduğu için verimli taşınmış topraklardan meydana gelmiştir.

Tablo 5. 2003 Yılı Toprak Tahlili Laboratuvar Sonucu (Koyunhisar)

Elementler	Testte Bulunan Değer	Genel Değerlendirme
Toprak Reaksiyonu (pH)	7,90	Alkali
Toprak Tuzluluğu (EC)	0,32	Tuzsuz
Azot (N=NH ₄ +NO ₃)	110,25	Düşük
Fosfor (PO ₄)	15,00	Yüksek
Potasyum (K)	50	Düşük

Kaynak: Yenişehir İlçe Tarım Müdürlüğü

Yenişehir İlçe Tarım Müdürlüğündeki mühendisler ile yapılan görüşmelerde Yenişehir ova köylerinde toprağın pH değerinin yüksek olduğunu ifade edilmiştir. Bu değer ovanın çeşitli yerlerinde 7,9 ile 8,2 arasında değişmekte olup toprak alkali karakterdedir (Alkali seviyesi "normal alkali" dir). Bunun nedeni iklim ve drenaj şartlarının yanında

çiftçilerin ürün verimini yükseltmek için çok fazla ticari (suni) gübre kullanmasıdır. Toprağın alkali olması, bitkinin alacağı besin maddelerinin bir kısmının toprak tarafından tutulmasına sebep olarak bitkinin beslenmesinin olumsuz etkilenmesine, dolayısıyla bitkinin boyunun ve meyvesinin yeterince gelişmemesine sebep olmaktadır. Alkaliliği düşürmek için dekara 25 kg ile 50 kg arasında “kükürt”ün, toprağa boşken atılıp karıştırılması gerekmektedir. Yenişehir’de bu yöntemi uygulayan çiftçilerin olumlu sonuçlar aldığı gözlenmiştir. Alkali topraklarda sülfatlı gübreler kullanılmalı, nitratlı gübre kullanılmamalıdır.

Toprakta tuzluluk oranı yok denecek kadar az (0,32), azot miktarı düşüktür (110,25). Fosfor oranı yüksek (15,00), potasyum oranı (50) düşüktür. Toprakta fosfor oranı yüksek olduğu için, ovada fosforlu gübre pek kullanılmamakta, bunun yerine azotlu gübre ve potasyumlu gübre kullanılarak açık kapatılmaktadır. Toprakta yetişen her ürünün istediği değerler farklı olduğu için çiftçiler sezon öncesinde ilçe tarım müdürlüğüne toprak ölçümlerini yaptırıp, kullanacakları gübre ve ilaçları belirlemekte bu şekilde üründen daha fazla verim almaktadırlar (Bkz: Tablo 5).

1.6. Bitki Örtüsü

Bir sahada bitki örtüsünün şekillenmesi üzerinde birinci derecede rol oynayan faktör iklimdir. Bunun yanında rölyef ve toprak şartları da bitki örtüsü gelişimine uygun olmalıdır.

Yenişehir ilçesi iklim elemanları ele alındığında yıllık yağışın 450 mm ile 780 mm arasında değiştiği yıllık sıcaklık ortalamasının 14 C° civarında olduğu yazları sıcak ve kurak, kışları kar yağışlarına da rastlanan bozulmuş Akdeniz İkliminin görüldüğü bir sahadır. Bu özellikleriyle tipik Marmara geçiş iklimi özelliklerini yansıtmaktadır.

Yenişehir ova sahasında kızılçam ormanlarının tahrip edildiği yerlerde maki bitki örtüsüne rastlanmaktadır. Maki formasyonunun hemen üst tarafında orman örtüsü başlamaktadır. Her iki bitki örtüsü bazı yerlerde birbiri ardına sıralanmaktadır (Bkz: Şekil 7).

İlçenin kuzeybatı, kuzeydoğu ve güneybatısındaki tepeliklerde yağış miktarının artmasına bağlı olarak nemli bölge ormanları grubuna giren kayın ve meşe türlerine de rastlamak mümkündür. Bu durum Yenişehir ovasının kuzey ve güneydoğusunda

bulunan tepeliklerin, ovaya göre daha fazla yağış aldığını ispatlamaktadır.

Şekil 7. Maki ve Kızılçam Ormanlarının İç İçe Girdiği Bir Kesit – Ağustos 2007

Marmara bölgesinde en geniş yayılışa sahip olan toprak tipi kireçsiz kahverengi orman toprağıdır. Su tutma kapasiteleri orta derecede ve drenajı iyi olan bu toprakların yayılış gösterdiği alanların çoğunlukla nemcil meşe türleri ve kayın ormanları ile kaplı oluşu, bitki örtüsü açısından yarattığı uygun ortamı aksettirir (Güngördü, 1999: 31).

Marmara bölgesinin ikinci büyük toprak grubu kahverengi orman topraklarıdır. Yağış miktarının düşük olduğu bu sahalarda yıkanmanın az olması sebebiyle B katında biriken kile bağlı olarak ağır bünyeli ve bloklu yapı oluşmaktadır. Bu özelliklerinden dolayı su tutma kapasiteleri oldukça yüksektir ve dağılış alanlarındaki su yetersizliğini kısmen giderir. Bu topraklar aynı zamanda iyi drenaja sahiptir. Çeşitli ana kaya üzerinde oluşabilirler. Bu toprakların yayılış gösterdiği sahalarda, genellikle elemanlarını kızılçam, karaçam ve saçlı meşelerin oluşturduğu kuru ormanların yayılış sahasıdır. Ormanların tahrip edildiği alanlar ise maki elemanlarıyla kaplıdır (Güngördü, 1999: 32–33).

BÖLÜM 2: YENİŞEHİR OVASI'NDAKİ YERLEŞMELERİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Yeryüzünde yerleşilmiş mekânın tümü fonksiyona göre kullanım alanları halinde örgütlenmiştir. Yerleşme de böyle fonksiyonel bir tür olarak, konut mekânının örgütlenmesi ve dağılışıdır (Tümertekin, 2004: 295).

Tanoğlu'na göre yerleşme; av peşinde dolaşan yahut meyve toplamakla geçinen ilkel gezici insanların topladıkları yemek, dinlenmek ve bilhassa gece vakti sığınmak üzere, bir gece içinde olsa, tabii halde buldukları yahut yaptıkları barınaklar gibi, göçebe çoban kavimlerin daha uzun zaman bir yerde kalan çadır toplulukları, mevsimlerin seyrine uyarak yer değiştiren yazın yaylaya, dağa çıkan, kışın ovaya inen yarı göçebelerin yılın bir kısmında oturdukları ve çeşitli isimlerle adlandırdıkları ova, yayla ve dağ eğreti yerleşmeleri; nihayet münferit mesken, çiftlik, küçük köy, köy, kasaba ve şehir, geçici yahut devamlı, toplu yahut dağınık, büyük yahut küçük bütün bu yerleşmeler, yerleşme tesisleri; münferit ev ve ev toplulukları yerleşme olayı kavramına girebilir (Tanoğlu, 1962: 211).

Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı üzere yerleşme insanların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak üzere toplu yada dağınık, sürekli yada geçici olarak yaşadıkları mekan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yerleşmelerin yeryüzüne dağılışına etki eden faktörler çok karmaşıktır. Bunlar kabaca iki grupta toplanabilir;

1. İklim, toprak, yüzey şekli ve maden zenginlikleri olmak üzere fiziki faktörler,
2. İnsanın coğrafi çevreye uyma kabiliyetinin özellikleri ile ilgili faktörler: Irki huylar, sosyal organizasyon, teknolojik durum, coğrafi konum ve tarihi etkiler (Denker, 1977: 22).

Yerleşme tipleri bazı sınıflandırmalara tabii tutularak incelenmektedir. Bunları şöyle sıralayabiliriz; meskenlerin dağılışı dikkate alınarak şekil itibariyle “toplular ve dağınık yerleşmeler”, kullanım özelliklerine bağlı olarak “geçici ve daimi yerleşmeler”, fonksiyonlarına göre “kırsal ve şehir yerleşmeleri”dir (Demir, 2006: 18).

Dünya üzerinde fiziki ve beşeri faktörlerin etkisi altında çok değişik kır ve şehir yerleşmeleri kurulmuş, bu yerleşmeler günümüze gelene kadar pek çok değişikliğe uğramıştır. İnsanların ilgi ve ihtiyaçları değiştikçe mesken tipleri ve yapı malzemeleri de değişikliğe uğramıştır. Yerleşme yerinin seçiminde, ilk yerleşmeler iklim şartlarının ve tarım faaliyetlerinin uygun olduğu su kaynaklarının etrafında toplanırken (doğal şartların hâkimiyeti söz konusu), günümüzde insanların toplandığı alanlar iş sahalarının olduğu ekonomik olarak gelişmiş yerleşmelerdir. Yerleşmeler günümüzde doğal faktörlerden çok beşeri faktörlerin etkisi altındadır.

Yenişehir ovasında toplu yerleşmeler hâkimdir, gerek kır gerek şehir yerleşmeleri bir merkez etrafında kümelenmiştir. Kır yerleşmeleri sınıflandırmalarından çekirdek yerleşme modeli hâkimdir. Ayrıca Koyunhisar Köyü'nde olduğu gibi meskenlerin yol boyunca sıralandığı kır yerleşmeleri de mevcuttur.

2.1.Yenişehir'de Yerleşmenin Tarihi

Yenişehir; Bizans döneminden, Büyük Selçuklu İmparatorluğu'na, oradan da Osmanlı İmparatorluğu'na kadar uzanan geniş bir tarih yelpazesinin içinde kendisine yer bulmuş önemli bir tarihsel yerleşmedir. Ayrıca Kurtuluş Savaşı'nda da sürekli savaşın cereyan ettiği bir coğrafyada yer almasından dolayı da Türkiye Cumhuriyeti tarihinde de önemli bir yeri olmuştur. Osmanlıların Beylik döneminde çadır hayatından ilk defa kalıcı evler yapılarak kurulan Yenişehir, sulak alanı ve geniş ovası dolayısıyla Osmanlı Ordusu'nun Anadolu ve Ortadoğu seferlerinde kullandığı bir üs olmuştur. Osman Gazi tarafından kurulan şehirde ilk defa adına hutbe okunmuş, sikke basılmış, vergi alınmış, düzenli ordu kurulmaya başlanılmış ve ilk kanun (ferman) burada buyrulmuştur. Ardından kısa bir süre için (29 yıl) başkent olmuş ve Bursa'nın alınmasıyla bu görevi devretmiştir.

Bizans yönetimi merkezini İstanbul'a aldığıında civardaki yerleşim birimleri Bizans'a bağlı tekfurlar tarafından yönetiliyordu. Bu tekfurluklardan biri de Yenişehir'dir. Rumca adının **NEAPOLİS**(Yeni bir şehir) olduğu, buradan da adının Yenişehir olduğu sanılmaktadır (Şarman, 2001: 7).

Osmanlı kaynaklarına baktığımızda Cihan Nüma'da “... **Kendi Yenişehir'e varıp oraya taht kurdu. Burayı karargah edindi. Yeni yurt seçti. Yanındaki gazilere evler yapıverdi. Burayı mamur etti. Ondan ötürü oraya Yenişehir dendi.**”

deniliyor. Kaynaklar genel olarak incelendiğinde şu sonuç ortaya çıkmaktadır; Osman Gazi burayı zaptettiğinde çevredeki ustaların hepsini çağırıp yeni bir şehir kurarak, silah arkadaşlarına “kılıç hakkı” olarak verir, her yönüyle imar edilen yeni bir şehir kurulduğu için buraya Yenişehir denmiştir. Ayrıca Evliya Çelebi de Seyahatname’inde bu yenileşmeden uzun uzun bahsetmektedir (Şarman, 2001: 7).

Bizans Döneminde Yenişehir; sinek ve bataklık sorununun olmasının yanında verimli toprakları, sulama olanakları, geniş arazisi, bağ- bahçeleri, bunları çevreleyen ormanlık ve yeşil alanları, otlaklar, av hayvanlarının bolluğu sebebiyle; jeopolitik olarak ta; yolların kavşak noktasında bulunması, canlı bir ticaret merkezi olması, Avrupalı gezginlerin Uzakdoğu’ya ve Anadolu’ya geçmek için bu yolu kullanmaları sebebiyle bir çok devletin dikkatini çeken bir yerleşme olmuştur (Şarman, 2001: 8).

Osmanlı Döneminde Yenişehir; Selçuklu Sultanı Alaattin Keykubad, İznik imparatoru’na karşı sefere çıktığında Yenişehir Ovası’nda iki ordu karşı karşıya gelmişlerdi. Üç gün süren savaş sırasında Ertuğrul ve arkadaşları kahramanca savaştılar ve savaş kazanıldı. Bu zaferden sonra Ertuğrul Bey Karacahisar ve Söğüt’ü aldı. Böylece Selçuklu’nun bir uç beyliği olmuştu. Daha sonra oğlu Osman Gazi batıya yayılma amacıyla önündeki küçük tekfurları bir bir almaya başladı. Önce Yarhisar, ardından İnegöl alındı, sıra artık Yenişehir’e gelmişti. Bir ilkbahar günü Yenişehir, şafak vaktinden öğleye kadar kısa süren bir çarpışmanın ardından 1301’de alınmıştır (Atlansoy, 1996: 27).

Yenişehir’in bataklık ve sinekli oluşu yanında diğer yerleşime elverişli özelliklerini gören Osman Gazi, vakit kaybetmeden en iyi ustaları getirerek burayı imar etmiş, yeni fetih yapılacak yerlere yakınlığı ve kavşak noktasında olması sebebiyle de burayı bir askeri üs haline getirmiştir. Han, hamam, cami, ev, çarşı gibi yapılaşmaları da sürdürerek, Karacahisar’daki beylik merkezini Yenişehir’e taşımıştır. Hemen ardından bağlı bulunduğu Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarı 2. Gıyaseddin Mesud’tan bağımsızlığını belirten belgeyi çıkartmış, bağımsız devlet oluşunun ilk hutbesini de başkent yaptığı Yenişehir’de okutmuştur. Böylece Yenişehir Osmanlı Devleti’nin ilk başkenti olmuştur. Osman Bey yapımı biten evleri silah arkadaşlarına dağıttı. Diğer yandan imar işlerinin durmaması için sık sık denetlemelerde bulundu. Usta sayısını arttırdı. Yapılan eserleri halkın hizmetine sundu. Yenişehir Osman Bey’in zamanının

çoğunu geçirdiği bir yer olmuştur. Bu dönemde Yenişehir yerleşmesi Osmanlı ordularının seferlere hazırlık yaptığı ve asker yetiştirilen bir üs olma özelliği de taşımaktadır. Bursa'nın 1326 yılında alınmasıyla başkentlik oraya geçmiştir. Ama Yenişehir yine de tarihi pek çok olaya tanıklık etmiştir. Bazı padişahların düğünleri, şehzadelerin sünnet düğünleri yine padişahların av partilerine ev sahipliği yapmıştır. İlk para Yenişehir'deki darphanede basılmıştır. Yenişehir; Bilecik, İznik, Bursa, İnegöl yerleşmelerinin tam ortasında bulunması sebebiyle Osmanlı'nın diğer fetihleri gerçekleştirmesinde büyük pay sahibi olmuştur (Şarman, 2001: 11–12).

Osman Bey, ömrünün son günlerinde Yenişehir yerleşmesinde sarayında kalmıştır. Hastalığı arttığında bazı kayıtlara göre Söğüt'e götürülmüş, bazı tarihçilere göre de Yenişehir'de kalarak burada vefat etmiştir.

Yenişehir'de Osman Gazi döneminden sonra da bazı önemli olaylar vuku bulmuştur. Yıldırım Bayezit'in oğlu Çelebi Mehmet, fetret devrinde Yenişehir'e yerleşerek burayı kendisine merkez yapmıştır. Karaosmanoğulları'yla Osmanlı arasında 2. Murat Devri'nde bir anlaşma imzalanmıştır. Cem Sultan ile 2. Bayezit arasındaki taht kavgası Yenişehir Ovası'nda yapılan savaşla Cem Sultan'ın yenilmesiyle son bulmuştur. Yavuz Sultan Selim kardeşi Şehzade Ahmet ile Yenişehir Ovası'nda 17 Nisan 1513'te taht için savaştı. İran seferine çıkmak için Yenişehir Ovası'nda yığınak yaparak 150 000 kişilik bir orduyla yola çıktı (Şarman, 2001: 25) .

2.1.1. Kurtuluş Savaşı'nda Yenişehir

Yenişehir, Batı Cephesi savaşları başladığında güçlü 3–4 tane Kuvay-i Milliye birliği tarafından güvenliği sağlanan bir yerdi. Yunan kuvvetleri saldırılara başladığında ilk saldırıyı Koyunhisar ve Reşadiye köyleri tarafından yapmış olup, 20 Ekim 1920 günü şehri işgal etmiştir. Bu işgal sırasında Barcın Köyü Camii minaresi, şehirde de Ulucami Minaresi isabet alarak yıkılmıştır. Yunan Orduları, işgal ettikleri alana yayılmadan Türk Birliklerinin saldırısına uğradılar. Bu saldırı karşısında tutunamayıp hızla Koyunhisar Mevkiine geri çekildiler. Geri çekilme sırasında Kızılhisar Köyü'nden Menteşe Köyü'ne kadar olan yerleşmeleri yakıp yıktılar (Akkılıç, 1997: 332).

Yenişehir Osmanlı İmparatorluğu'nun başkentliğini yapması sebebiyle birçok tarihi esere sahiptir. Fakat bunlardan günümüze gelenleri çok azdır. Yıllar içerisinde yanma,

yıkılma, çürüme, istilaya uğrama gibi etkenlerden dolayı sadece birkaç cami, hamam, zaviye ve türbe ayakta kalabilmiştir. Süleyman Paşa Külliyesi, Orhan Gazi Camisi (Ulu Cami), Balıbey Camisi (Çarşı Camisi), Sinan Paşa Külliyesi (Kurşunlu Han), Voyvoda Camisi (Çınarlı Camisi), Şemakievi Müzesi, Çifte Hamam (Çarşı Hamamı), Kurşunlu Camisi, 10 adet han, Baba Sultan (Postumpost) Zaviyesi, Saray Hamamı, Osmanlı Sancağı, Aydoğdu Bey Türbesi, Osmanlı evleri ve köylerde bulunan birçok hamam ve türbe Yenişehir'in tarihi zenginlikleri arasında sayılabilir.

2.2. Kır ve Şehir Yerleşmelerinin Ayırt Edilmesi

Şehir ile kır yerleşmeleri arasındaki ayırım görece bir ayırmadır; kır halkıyla şehir sakinini birbirinden ayıran keskin bir çizgi yoktur. Büyüklük bakımından bir ülkede köy olarak nitelenen bir yerleşme bir başka ülkede kasaba, bir başkasında ise şehir olarak kabul edilebilmektedir; yerleşme tipleri arasında nüfus büyüklüğü sınırıyla ilgili uluslar arası bir anlaşmaya varılamamıştır. Kimi ülkede 1.000 ya da 2.000 nüfuslu bir yerleşme şehir sayılırken kiminde de bir yerleşmenin şehir sayılabilmesi için 20.000'den çok nüfusu olması gerekmektedir. En geleneksel ayırım, kırsal yerleşmelerde halkın geçimini doğrudan topraktan- yani primer üretimle- kazanmakta olmasına karşılık, şehirsiz yerleşmelerdekilerin genellikle sekonder ve tersiyer faaliyetlerine uğraşmalarına göre yapılandır. Bu ayırım bile artık yirminci yüzyılda iyice zayıflamıştır. Çünkü tarımın özellikle gelişmiş batı toplumlarında sürdürülen ticari biçimi artık kırsal yapıyı yansıtmaktan öteye geçmiş, aynen sanayi, turizm ve benzeri gibi insanların çağdaş uğraşlarından birisi haline gelmiştir; tarımla uğraşanlarda artık köylü değil, şehirli yaşam tarzını sürdüren birer iş insanıdır. Bu bağlamda, içinde yaşanılan yerleşmelere kırsal demek, biraz önce de değinildiği gibi, mümkün değildir. Örneğin; şehir için 1.000 nüfus sınır alındığı Avustralya'da, 50'nin biraz üzerinde nüfusa sahip bağımsız "hamlet"lerin hiçbir yönetim fonksiyonları olmamasına ve bir araya toplanmış birkaç binanın ancak biraz ötesi bir büyüklüğe gitmelerine rağmen, kendisini şehirli gibi hisseden insanlar tarafından yerleşilmiş olmaları yüzünden, şehir sayılıp sayılmayacakları sorunu ve sorusu hep ortaya çıkmıştır (Tümertekin, E; Özgüç, N, 2004: 296).

Yukarıda belirtildiği gibi kır ve şehir yerleşmelerinin birbirinden ayrılmasında nüfus genel-geçer bir ölçüt olmaktan uzaktır. Hindistan'da 20.000 nüfuslu köyler bulunurken,

Ülkemizde 3.000 nüfuslu belediyelerin olması gibi. Ülkemizde 2.000 nüfusun altındaki yerleşmeler köy, 2.000–20.000 arası nüfusa sahip yerleşmeler kasaba ve 20.000 nüfusun üzerindeki yerleşmelerde Şehir kategorisine dâhildir. Ancak 2005 yılında çıkan 5272 sayılı Yeni Belediye Kanunu çerçevesinde nüfusu 5.000 ve üzeri olan yerleşmeler belediye­ik olabilmektedir. Nüfusu 2.000’in altında ve önceden belediye­ik olan yerleşmelerde gerekli görüldüğü takdirde köye dönüştürülebilecektir. Nüfusun ayırımı konusunda tam bir birliktelik hakim değildir. Ülkemizde bazı coğrafyacılar 5.000 sayısını sınır kabul ederken bazı coğrafyacılarda 10.000 sayısını sınır kabul etmişlerdir.

Eğer bir yerleşme çevresindeki ham ve yarı mamul maddeleri toplayan ve işleyen bir merkez durumunda bulunuyor ise; keza ticaret faaliyetlerinin, banka hizmetlerinin, çeşitli eşya ve vasıtaların tamir işlerinin, mülki idarelerin ve bunun yanında kültürel ve dini faaliyetlerin, mesleki ve iktisadi organizasyonların, münakale vasıta ve yollarının, sağlık işlerinin v.s toplandığı bir merkez durumunda ise, Şehir addedilir. Mesele bu yönden mtala edilir ise, denilebilir ki, Şehir, dar veya geniş bir nüfuz bölgesi dahilinde muhtelif faaliyet ve hizmetleri kendinde toplamış ve tesir bölgesi ile iktisadi, içtimai ve mülki bakımdan bir bütün teşkil eden, onunla birlikte yaşayan ve gelişen, ayrıca onun çeşitli ihtiyaçlarını tamamlayan ve muhtelif hizmetlerini gören ve yukarıda sıraladığımız çok çeşitli ihtiyaçlarını gideren ve mekanda çevresi ile bir vahdet teşkil eden bir bölgenin merkezinde bulunmalıdır (Güney, 1978: 13).

Yerleşmelerin kır ya da Şehir ayırımının yapılmasında, nüfus miktarı yanında yerleşmenin fonksiyonel özelliklerinin de dikkate alınması bu ayırımın yapılmasında daha sağlıklı sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır. Bursa’nın Orhaneli ilçesinin Göynükbelen beldesindeki gözlemlerime göre; bugün 2.250 nüfuslu bir belediye­ik olmasına rağmen  bakkal dükkânı, dört kahvehane, bir belediye, bir sağlık ocağı, bir okuldan başka hizmet sektörüne bağlı işletmenin olmadığı, hâkim geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğu bir köydür. Resmiyette belde olarak geçmekte fakat fonksiyonlarına göre bir kır yerleşmesi durumundadır. Ülkemizde bu gibi yerleşmelere çok sayıda örnek verilebilir.

BÖLÜM 3: YENİŞEHİR OVASI'NDAKİ KIR VE ŞEHİR YERLEŞMELERİ

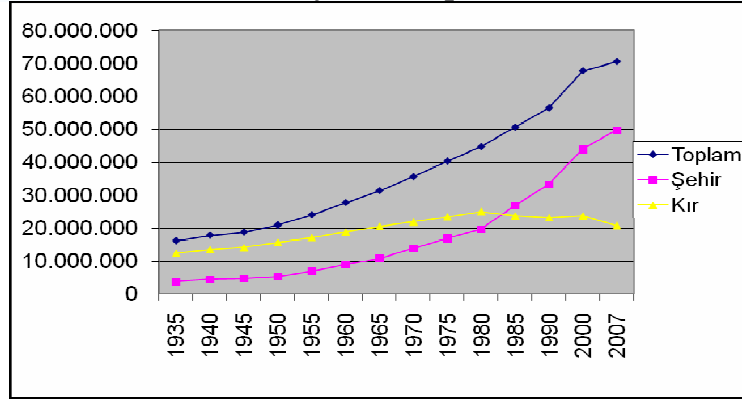
3.1. Yenişehir Ovası'nda Nüfusun Gelişimi

Ekonomik bakımından geride kalmış ülkelerde kırdaki yaşayan nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı fazla olmaktadır. Bunun nedeni sanayi ve buna bağlı iş kollarının gelişmemesi paralelinde hizmet sektörünün de gelişmemesi ve nüfusun geçimini topraktan sağlamasıdır. Ülkemizde kır nüfusu cumhuriyetin ilk yıllarından beri şehir nüfusundan fazla olmuş, fakat her yıl bu oran şehir nüfusu lehine artmıştır. 1985 nüfus sayımı yapıldığında artık şehir nüfusu kır nüfusundan fazla çıkmış bu tarihten sonra şehir nüfusu her geçen gün biraz daha artmıştır. En son yapılan sayımda nüfusun %70,5'inin şehirde, %29,5'inin de kırdaki yaşadığı tespit edilmiştir (TUİK, 2007).

Yenişehir bir tarım yerleşmesi olduğu için kırdaki yaşayan nüfus, günümüzde şehirde yaşayan nüfusa çok yakındır. Yenişehir'de 2000 nüfus sayımına kadar önde olan kır nüfusu 2007 nüfus sayımında şehir nüfusunun gerisinde kalmıştır. Özellikle ovada verimli tarım arazilerinin varlığı ve tarıma dayalı sanayi haricinde çok fazla iş sahasının olmayışı nüfusun daha çok kırlarda toplanmasına sebep olmuştur. Fakat toprakların veriminin sürekli olarak azalması, şehirde yeni iş sahalarının doğması, ürünlerin ekonomik değerinin düşmesi, üretim maliyetlerinin artması, makineli tarımın yaygınlaşması, işsizlik gibi sebeplerden dolayı her geçen gün kır nüfusu azalmaktadır. Yenişehir'in ekonomik olarak en önde gelen köylerinde bile fabrikalarda işçi olarak çalışanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Ayrıca şehirde ikamet edip, nüfus sayımlarında köylerinde yazılan ailelerinde, yapılan sayımlarda, şehir nüfusunu azalttığını söyleyebiliriz.

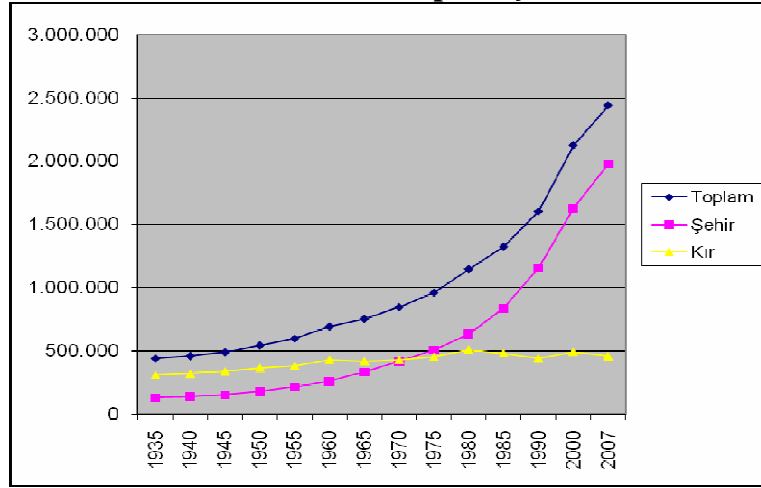
Yenişehir'de kır nüfusunun verilerine geçmeden önce Türkiye, Bursa ve Yenişehir'de şehir ve kır nüfusunun 1935 yılından günümüze seyrini ve tablolarını vermekte fayda görüyorum.

Şekil 8. 1935-2007 Döneminde Türkiye'nin Toplam Şehir ve Kırsal Nüfusu

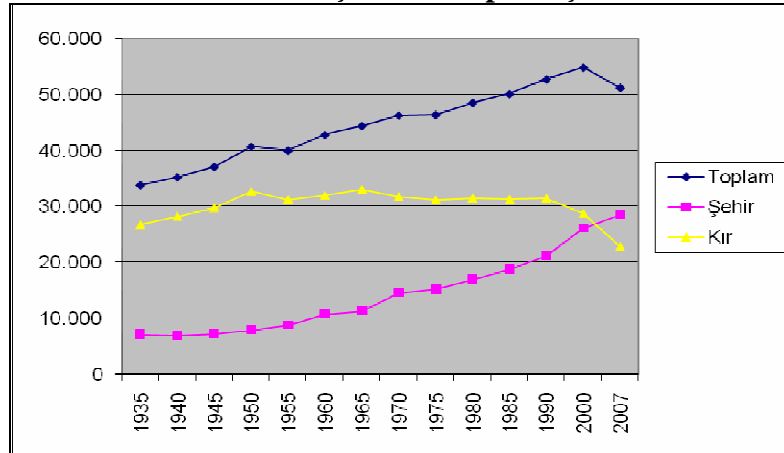
Kaynak: TÜİK, 1935-2007 Sayım Yıllıkları

Şekil 9. 1935-2007 Döneminde Bursa'nın Toplam Şehir ve Kırsal Nüfusu

Kaynak: TÜİK, 1935-2007 Sayım Yıllıkları

Şekil 10. 1935-2007 Döneminde Yenişehir'in Toplam Şehir ve Kırsal Nüfusu

Kaynak: TÜİK, 1935-2007 Sayım Yıllıkları

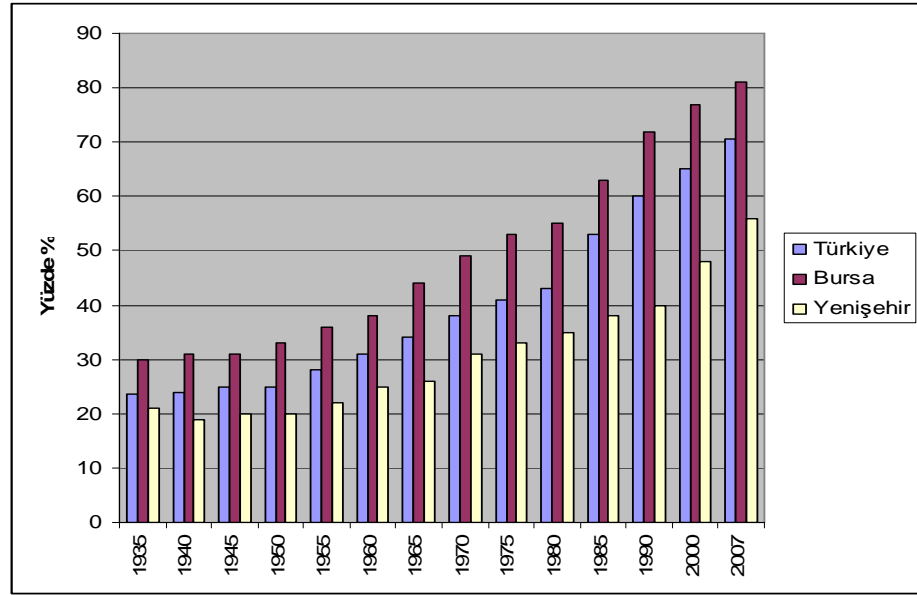
Türkiye gelişmekte olan ÷lkelerde gör÷len şehir nüfusunun oranının her geçen gün artması olgusu ile karşı karşıyadır. ÷lkemizde tarımda ve birincil faaliyetlerde çalışan sayısı azalmakta, ekonomi ve sanayimiz geliştikçe şehir nüfusunun toplam nüfus içerisindeki payı da artmaktadır. Modernleşen toplumlarda insanların yaşam standartlarını yükseltme çabası, beraberinde şehir yerleşmelerinin cazibesini artırmıştır. Modernleşmenin, insanın bilgi sınırlarını genişleterek, çevresindeki doğal şartları kontrol altına alabilmesi ve böylece sürekli olarak daha iyi ve daha üstün bir yaşama düzeyine ulaşma çabası olduğu söylenebilir (Tuğaç,1977: 295).

Türkiye kırsal ve şehir nüfusu incelendiğinde, kırsal nüfusunda yıllara göre dalgalanmaların olduğunu, fakat şehir nüfusunun sürekli ve düzenli olarak arttığını söyleyebiliriz. Yapılan son nüfus sayımında ÷lkemizdeki şehirleşme belirgin olarak ortaya çıkmıştır. Oranlara bakıldığında nüfusun %70,5'i (49.747.859) şehirde; %29,5'i (20.838.397) kırsalda yaşamaktadır (Bkz: şekil 8). 2000 ve 2007 yılları arasında kırsal nüfusunda 3 milyona yakın bir azalma görülürken, aynı dönemde şehir nüfusu 4.7 milyon artmıştır. Kırsal yerleşmelerindeki doğum oranlarının yüksek olmasına karşın gerçek nüfus artış hızının düşük olması, köyden kente göç olgusunun son yıllarda iyice hızlandığını göstermektedir.

÷lkemizde göç eden nüfus üç ana sektörde istihdam edilmektedir. 1990 yılında 1.803.547 kişi göç etmiş bu göçlerde % 52 hizmet, %29,2 endüstri, %17,3 tarım, %1,5'te iyi tanımlanmamış sektörlerde istihdam edilmiştir (Garipoğlu, 1999: 64). Türkiye'de son yıllarda "Avrupa Birliği Uyum Süreci" uygulamaları kapsamında yapılan tarım reformu da çiftçileri zor durumda bırakmış ve köyden kente göçü hızlandırmıştır. Örneğin; 2008 yılında bazı tarım ürünlerine yapılacak teşvik primi ödemelerinin kaldırılacak olması, çiftçileri düşündürmektedir.

÷lkemizin 2000 yılında yapılan nüfus sayımında %o 18'lik nüfus artış hızı, 2007 sayımında %o 5,7'lere gerilemiştir. Son sayımda muhtarlıklarda kaydı olup yazılmayan yarım milyon insanın, kesin olmamakla birlikte bir-iki milyona yakın insanında nüfus sayımına katılmadığı düşün÷ldüğünde, nüfusumuzun 73 milyona dayandığını söyleyebiliriz. Fakat nüfus artış hızında gör÷len bu azalma doğal kaynakların hızla tüketildiği ve kirletildiği ÷lkemizde sevindirici bir gelişmedir.

Şekil 11. Türkiye, Bursa ve Yenişehir’de; Şehirde Yaşayan Nüfus Oranlarının Karşılaştırmalı Gelişimi

Kaynak: TÜİK, 1935–2007 Sayım Yıllıkları

Bursa ilinde şehirde yaşayan nüfus oranı, Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmiş ve daha hızlı gelişmiştir (Bkz: Şekil 11). Bursa'nın merkez ilçeleri haricinde İnegöl ve dolaylı olarak Gemlik sanayinin geliştiği ilçelerdir. Diğer tüm ilçelerde hâkim ekonomik faaliyet tarım, tarıma dayalı sanayi ve hayvancılıktır. Bu sektörlerin gerilediği ülkemizde Yenişehir ve diğer ilçelerden Bursa merkeze çok yoğun bir göç hareketi mevcuttur. Özellikle Artvin, Erzurum, Trabzon ve benzeri illerden yapılan göçler de, Bursa'da şehir nüfusunun çok hızlı artmasında etkili olmuştur. Bursa'da kır nüfusunun miktarında yıllara göre dalgalanmalar hâkimken, şehir nüfusu sürekli olarak artmıştır.

Yenişehir, ekonomisi tarım ve tarıma dayalı sanayi faaliyetlerinin hâkim olduğu bir yerleşmedir. Nüfusun burada varlığı tarım sektöründeki elde edilen kazanç ile doğru orantılıdır. İlçe merkezinde ve köylerde yaşayan nüfusun 15.000'i tarım ile geçimini sağlamaktadır. Ayrıca başka bir işle meşgul olup, çiftçilik yapan ailelerde mevcuttur. Servis taşımacılığı yapan bir esnafın, yazın tarlalarını da ekip biçmesi buna örnek gösterilebilir. Yenişehir'de kır nüfusu düzenli bir artış göstermemiş fakat 2007 sayımına kadar şehir nüfusundan fazla olmuştur (Bkz: Şekil 10). Yapılan son sayımda Yenişehir'in merkez nüfusu artmış, fakat kır nüfusunun çok azalmasından dolayı toplamda nüfus, bir önceki sayıma göre 3608 kişi azalmıştır. Bu sonucun çıkmasında kırsal kesimden şehre yapılan göçlerin iş imkânlarının az ve kısıtlı olduğu Yenişehir'e

değil, sanayinin geliştiği ve iş imkânlarının daha fazla olduğu Bursa, İnegöl, Gemlik ve benzeri yerleşmelere olmasındır. Yenişehir’de 1990–2000 yılları arasında şehir nüfusundaki artışta, doğu, güney doğudan gelen tarım işçileri ile Karadeniz Bölgesinden gelen ve inşaat sektöründe çalışanlar etkili olmuştur. Tarım işçilerinden bir kısmı geri dönmek üzere gelmektedir. Göçle bir şekilde gelerek Yenişehir’e yerleşenler büyük oranda geriye dönmemektedirler. Bunlar; yapılan konut kooperatiflerinden ev edinmektedirler. Ayrıca Yenişehir ilçesinin köylerinden gelerek merkezde ev edinenler şehirsel yaşamın getirdiği imkânlardan yararlanmaktadırlar. Son sayımda tespit edilen nüfusun %56’sı şehirde, %44’ü ise köylerde ikamet etmektedir. Bu sonuç Yenişehir’in ekonomisinde tarımın önemini hala koruduğunu göstermektedir. Şehir merkezinde oturup tarımla geçimini sağlayan insanları da eklediğimizde, Yenişehir’in bir tarım şehri olduğunu söyleyebiliriz. Köylüler ile yapılan mülakatlarda yem, gübre, ilaç ve mazot fiyatlarının çok hızlı katlandığını fakat tarım ürünlerinin fiyatlarının bunlarla aynı paralelde katlanmamasından dolayı her geçen gün işlerinin daha da zorlaştığını ifade etmektedirler. Ayrıca ürünlerdeki fiyat dengesizliğinin çiftçiyi olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Örneğin, üretilen buğday hala 2000 yılının kilogram fiyatından satın alınmaktadır.

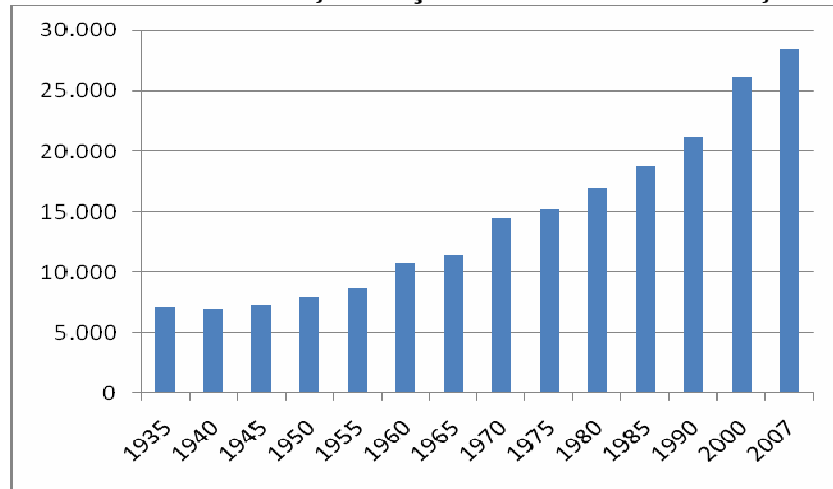
3.2. Yenişehir Ovası’nda Kır ve Şehir Nüfusunun Özellikleri

İnceleme sahasında kır yerleşmelerinde dikkat çeken önemli noktalar vardır. Bunlardan birincisi, 1945 ile 1950 yılları arasındaki kır nüfusunda meydana gelen patlamadır. Bu patlamanın sebepleri arasında ikinci dünya savaşı yıllarından sonra cepheden dönen erkeklerin hızla evlenmeleri ve buna bağlı olarak doğum oranlarının artması, üretim artışına bağlı olarak refah seviyesindeki iyileşme, sağlık ve beslenme koşullarındaki iyileşme ve benzeri sebeplerle ölüm oranında meydana gelen azalma sayılabilir. 1940 yılında gerek bebek ölümlerinin yüksek olması, gerekse II. Dünya Savaşı sırasında silâh altına alınan erkek nüfusa bağlı olarak, doğum oranlarında meydana gelen azalmadan dolayı nüfus artış hızı yavaşlamıştır (Kasarcı, 1996: 247). Bu dönemdeki nüfus artışının az olmasının bir diğer nedeni ise Birinci Dünya Savaşı esnasındaki bebek doğumlarının az olması ve bu nedenle 1940’larda çoğalma çağındaki kişilerin fazla olmamasıdır. 1950–1960 yılları arasında Bursa ili 63.057 kişi göç almıştır. Bu alınan göçlerinde nüfus artış hızı üzerinde olumlu etkisi olmuştur.

Yenişehir ova köylerinde belirtilen tarihlerde nüfusu sürekli olarak artan tek kır yerleşmesi Cihadiye Köyü'dür. Bunun nedeni Cihadiye Köyü'nün Yenişehir'e çok yakın olması yürüyerek ya da hafif vasıtalarla (bisiklet ve motosiklet) şehre ulaşımın kolay olmasıdır. Son sayımda köylerde yaşayan nüfusun çok azalmasının sebeplerinden biri önceki sayımlarda nüfusun fazla çıkması için, özellikle belde olmak isteyen köylerde şehirde ikamet eden insanların köylerinde yazılmalarıydı, fakat adrese dayalı yeni nüfus kayıt sistemi ile köyde nüfusa kayıt yaptırmanın az da olsa önüne geçilmiş, daha gerçekçi bir sonuç elde edilmiştir.

1990 yılına kadar Yenişehir ova köylerinde genel olarak nüfus artışı yaşanmış, bu tarihten sonra istisna birkaç köy harici nüfusta azalma meydana gelmiştir. Az da olsa bazı köylerde doğu ve güneydoğudan gelen tarım işçilerinden çalıştıkları köylerde sürekli olarak ikamet edenler olmuştur

Şekil 12. 1940–2007 Dönemi Yenişehir İlçe Merkezinin Nüfus Gelişimi

Kaynak: TÜİK Sayım Yıllıkları

İlçe merkezinin nüfusuna baktığımızda en az 1940 yılı (6950), en fazla 2007 yılında (28454) olduğunu görmekteyiz (Bkz: Şekil 12). İlçe nüfusu 1965 – 1970 yılları arasında yıllık %0 55'lik değerle, en fazla artış oranına sahip yıl olmuştur. Ardından 1955–1960 dönemi yıllık %0 45'lik oran ile ikinci sırada yer almıştır. Nüfus artış oranının en düşük olduğu dönem %0 -4 ile 1935–1940 yılları arasındadır. Bu dönemde yıllık 30 kişi civarında nüfusta azalma olarak, beş yılın sonunda 153 kişi Yenişehir nüfusu azalmıştır. 1940 yılının II. Dünya Savaşı yıllarına denk gelmesi, erkeklerin cepheye gitmesi, sağlık ve beslenme olanaklarının düşük olması gibi sebepler bu duruma neden olmuştur. Nüfus artış hızı yıllar arasında çok büyük değişimler gösterse de, nüfus miktar olarak her yıl

düzenli artmıştır. Son sayımda nüfus artış hızı düşmüş fakat yinede Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmiştir. Yukarıdaki göstergeler bize; Yenişehir’e organize sanayinin gelmesi, Trakyacam ve Anadolucam gibi iki büyük fabrikanın açılması, Bursa havaalanının Yenişehir’e alınması ve benzeri birçok etkenin şehrin nüfus gelişimine henüz olumlu yansımaları olmadığını göstermektedir. Ama ilerleyen senelerde Yenişehir’in gerek ekonomik gerek sosyo-kültürel açıdan gelişme göstermesi beklenmektedir. Emlakçılar ile yapılan mülakatlarda Yenişehir havaalanı ve organize sanayi bölgesinden büyük işadamlarının arsalar satın aldığı ve yatırım yapmak için fırsat bekledikleri ifade edilmiştir. Ayrıca resmi olmamakla birlikte köy muhtarları ile yapılan anketler ova nüfusunun yaz döneminde işçi göçleri ile 50.000’e ulaştığı tahmin edilmektedir. Her yıl Mayıs-Kasım döneminde yaklaşık 5.000 çadır kurulmaktadır.

3.2.1.Nüfusun Yaş Yapısı

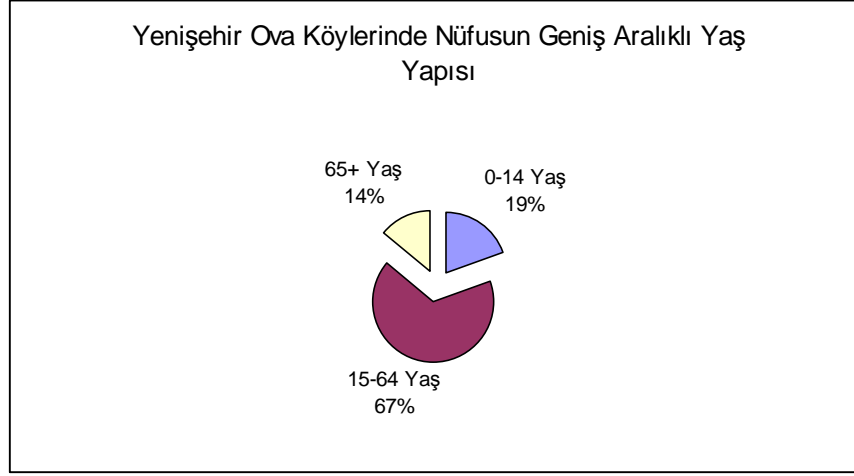
Tablo 6. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Nüfusun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması

	0-14 Yaş	%	15-64 Yaş	%	65+ Yaş	%	Toplam
Erkek	717	19,4	2475	66,8	512	13,8	3704
Kadın	620	16,4	2471	65,3	693	18,3	3784
Toplam	1337	17,9	4946	66	1205	16,1	7488

Kaynak: 2007 Haziran Dönemi ETF Sonuçlarından oluşturulmuştur.

Nüfusun ülke; herhangi bir mekân hatta herhangi bir büyük şehir ölçüsünde değişen özelliklerinden birisi de yaş yapısıdır. Gerçekten belirli bir mekândaki nüfusun miktarı yanında, onun çeşitli yaş grupları da, özellikle çalışabilir ya da faal nüfus olarak adlandırılan 15–65 yaş arasındaki nüfus miktarları iş gücü kapasitesi, gıda ve çeşitli hizmetlere olan ihtiyaç, aile tipleri, ölüm ve doğum oranları ve nihayet göçler bakımından önemlidir. Bir nüfusta ”ortalama yaş”ın yaş gruplarının geniş çapta dağılımı hakkında bir gösterge teşkil edememesinden dolayı, yapı hakkında daha iyi bilgi edinebilmek için nüfusu üç yaş grubuna ayırmak ve her bir grubun toplam nüfustaki payını bulmak daha yararlı olmaktadır. Çeşitli ayrımlar olmakla birlikte, bu üç grup genel olarak şu şekilde tespit edilebilmektedir: Çocuklar (0–14 ya da 0–19 yaşlar arası), yetişkinler (15–59, 15–64, 20–59 ya da 20–64 yaşlar arası), yaşlılar (60 yaş ve daha yukarısı) şeklinde olmaktadır (Tümertekin, Özgüç, 1997: 256–257).

Şekil 13. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Nüfusun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması

Kaynak: 2007 Haziran Dönemi ETF Sonuçlarından oluşturulmuştur.

İnceleme sahasındaki 17 köyün 2007 Haziran sonu ETF sonuçları, yukarıda tablo 6’da gösterilmiştir. Bu tabloda nüfusun yaş gruplarına bölünmesi geniş aralıklı sınıflandırma şeklinde yapılmıştır. 0–14 yaş arası çocuk nüfus, 15–64 yaş arası yetişkin nüfus, 65 yaş ve daha yukarısı yaşlı nüfus olarak sınıflandırılmıştır.

0–14 yaş aralığında erkek sayısının kadın sayısından 97 fazla olduğunu görmekteyiz. Bu yaş grubundaki toplam erkek ve kadın nüfus içerisindeki erkek sayısı % 19,4, kadın sayısı % 16,4 bir paya sahiptir. Bu yaş grubunun toplam nüfus içerisindeki payı ise % 17,9’dur. Dünya genelinde 2002 sayım sonuçlarına göre % 29,4 olan 15 yaş altı nüfus oranı, Batı Avrupa ülkelerinde % 15’in altında bulunmaktadır (Bkz: Tablo 6).

15–64 yaş arası yetişkin nüfusta bir denge söz konusudur. Erkek nüfus, kadın nüfusundan 4 fazladır. Köylerimizde nüfusun dinamiğini teşkil eden bu grup % 65-% 66’lık oran ile yeterli bir seviyededir (Bkz: Tablo 6). Özellikle köy yerleşmelerinden iş bulmak için göç eden nüfusun bu grupta yer aldığını düşünürsek, Yenişehir ova köylerinde hızlı bir göç yaşandığını söyleyemeyiz. Ayrıca 2002 dünya ortalamasının % 63 olması, ovadaki köylerin bu ortalamanın daha üstünde olduğunu göstermektedir.

65 yaş ve üstü nüfusta kadın sayısının, erkek sayısından 181 kişi daha fazla olduğunu görmekteyiz (Bkz: Tablo 6). Bu durumu kadınların ortalama yaşam süresinin erkeklerden daha fazla olmasına bağlayabiliriz. Hastalığa bağlı ölümler erkeklerde bu yaşlarda daha fazla olmaktadır. Bu yaş grubunda erkeklerin oranı %13,8 kadınların

oranı ise 18,3'tür. İkisinin toplam nüfus içerisindeki ortalamasına baktığımızda %16,1'lik bir paya sahip olduğunu görürüz (Bkz: Tablo 6). Dünya 2002 sayımında bu yaş grubunun %7'lik bir orana sahiptir, Yenişehir ova köylerindeki bu yaş grubundaki oranlar ortalamanın daha üstünde değerler arz etmektedir. Bunu yetişkin nüfusun köyden iş bulma ve benzeri sebeplerle göç etmesine, sağlık ve beslenme koşullarındaki gelişmelere bağlı olarak ölüm oranlarının düşmesine ve köyden zamanında ayrılarak çalışmaya giden insanların emekli olunca tekrar köylerine dönmelerine bağlayabiliriz.

Toplam sonuçlar incelendiğinde ova köylerinde % 66 aktif nüfus, % 34 bağımlı nüfus göze çarpar. Bu oranlar göç veren ova köyleri açısından olumlu bir durumdur (Bkz: Tablo 6).

Tablo 7. Yenişehir İlçe Merkez Nüfusunun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması

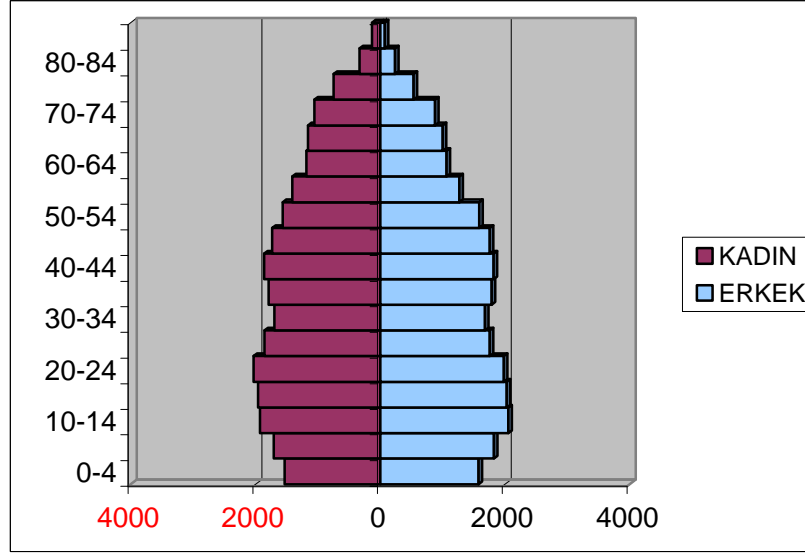
Cinsiyet	0-14	%	15-64	%	65+	%	Toplam
E	3329	25	8961	67,5	987	7,5	13277
K	3165	23,1	9272	67,9	1216	9	13653
Toplam	6494	24,1	18233	67,7	2203	8,2	26930

Kaynak: 2007 Haziran Dönemi ETF Sonuçlarından oluşturulmuştur.

İlçe merkezinin nüfus özellikleri incelendiğinde nüfusun geniş aralıklı dağılımında bir denge göze çarpmaktadır. Kadın ile erkek nüfusun oransal dağılımı dengeli bir seyir izlemiştir. İlçede 0-14 yaş grubunun toplam nüfus içerisindeki oranı % 24,1, 15-64 yaş grubunun oranı % 67,7, 65 ve üzeri yaş grubunun oranı ise % 8 olarak görülmektedir (Bkz: Tablo 7). İlçe merkezi ile ovadaki kırsal yerleşmeler kıyaslandığında 0-14 yaş grubunda yer alanların, oran olarak, ilçe merkezinde, köylere göre daha fazla yer kapladığı görülmektedir. Bu durum kırsal yerleşmelerde doğum oranlarının azaldığını, genç çiftlerin çalışmak amacıyla köyden çıktıklarını göstermektedir. Aktif nüfusta bir denge söz konusudur. Yaşlı nüfus oranında ise köylerde ilçe merkezine göre iki kat fazla bir oran göze çarpmaktadır. Bu durum emekli olan insanların köylerine yerleşmeleri ile ilgilidir.

Yenişehir ilçesinin 2007 nüfus sayımı sonuçlarına göre düzenlenen nüfus piramidi incelendiğinde; doğum oranlarında belirgin bir azalma göze çarpmaktadır. 20-44 yaş aralığında nüfusta bir azalma görülmekte bu durum çalışma çağındaki nüfusun iş bulma amacıyla ilçe merkezi dışına göç etmesinden kaynaklanmaktadır.

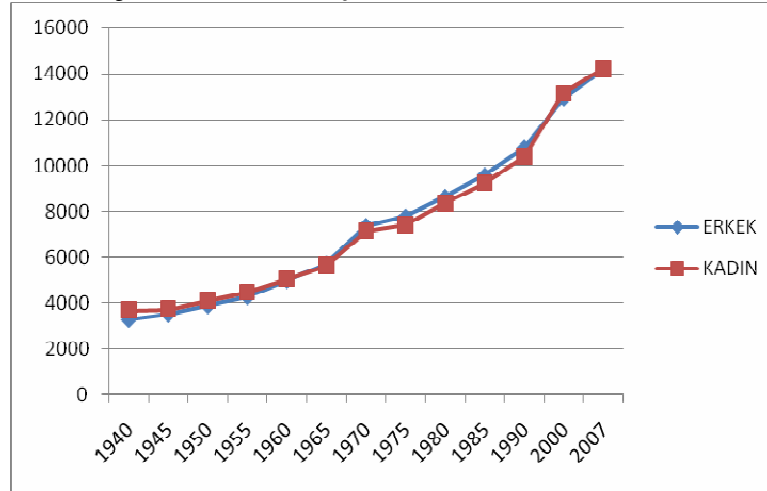
Şekil 14. Yenişehir İlçe Merkezi ve Köylerinin Nüfus Piramidi

Kaynak: TÜİK 2007 Nüfus Sayımı Sonuçları

3.2.2. Nüfusun Cinsiyet Yapısı

Şekil 15. Yenişehir İlçe Merkezi Cinsiyet Oranları

Kaynak: TÜİK 1940-2007 Nüfus Sayımı Sonuçları

Nüfusun bir özelliği de kadın ve erkek oranıdır. Kadınların erkeklerden daha fazla ya da az oldukları yerleri belirlemek üzere yapılacak bir analiz “cinsiyet oranının coğrafyası” demektir. Coğrafyacıların çok kullandıkları bir kriter olan cinsiyet oranı bir yerdeki 100 ya da 1000 kadına düşen erkek sayısıdır. 100 ya da 1000’den büyük sayılar yüksek bir cinsiyet oranını gösterir. Bu oran doğumlarda oldukça yüksektir, yaklaşık 105 erkeğe karşılık, 100 kız çocuk doğmaktadır. Yaşlılıkta ise bu oran düşüktür, çünkü kadınlar erkeklerden daha uzun yaşarlar. Tüm yaş grupları göz önüne alındığında, dünya ortalamasının hemen hemen dengede olduğu görülür.

Tablo 8. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde 1940-2007 Sayım Yıllarına Göre Erkek ve Kadın Nüfus Miktarları

		1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2007
Akdere	E	159	180	193	205	205	204	178	144	140	142	142	113	92
	K	179	185	209	232	217	201	183	152	139	121	126	102	82
Ayaz	E	249	244	243	243	236	230	220	198	208	194	176	159	133
	K	241	234	245	255	255	254	256	232	209	203	195	177	137
Barçın	E	305	338	356	372	389	401	373	387	396	367	351	329	250
	K	324	339	360	378	399	415	396	406	383	377	371	349	267
Cihadiye	E	104	112	124	135	143	150	172	198	186	191	228	211	222
	K	111	108	118	128	140	142	164	170	176	201	239	236	231
Çamönü	E	155	181	180	178	180	183	156	164	168	169	187	164	129
	K	174	200	195	191	197	206	198	178	186	184	192	154	129
Çardak	E	254	235	224	216	230	243	258	185	209	192	194	332	145
	K	213	213	215	216	222	228	234	189	196	202	203	195	182
Çeltikçi	E	266	303	320	337	347	358	403	396	434	438	537	382	340
	K	309	326	336	347	367	387	399	415	410	462	516	390	349
Hayriye	E	146	168	191	214	218	223	213	216	230	262	247	230	207
	K	142	143	148	154	178	199	208	214	211	226	236	232	218
Karacaali	E	218	238	240	242	262	283	272	291	271	323	307	239	178
	K	242	255	237	222	253	287	285	266	275	285	282	203	185
Karaköy	E	137	160	162	164	153	242	253	229	221	224	213	214	150
	K	147	155	165	174	200	226	226	231	224	230	257	224	142
Karasil	E	209	231	235	239	249	258	310	257	263	266	305	298	216
	K	209	227	224	222	242	263	288	263	271	301	291	296	224
Koyunhisar	E	357	296	346	396	461	526	477	516	551	543	529	480	384
	K	356	323	362	399	458	518	499	513	535	514	543	464	390
Köprühisar	E	146	174	182	190	215	240	225	227	251	276	281	253	214
	K	160	164	190	212	232	251	252	251	259	249	285	231	232
Menteşe	E	151	140	144	148	157	166	143	168	180	192	210	239	183
	K	145	158	156	158	170	181	139	170	176	204	205	219	177
Söylemiş	E	313	375	370	365	385	405	420	434	431	417	484	347	313
	K	357	393	386	379	394	410	427	429	415	407	480	355	323
Toprakocak	E	163	179	187	195	180	164	176	175	178	174	172	128	114
	K	173	165	175	185	184	186	185	194	168	178	167	127	113
Yolören	E	396	438	488	519	540	557	551	628	620	621	815	1200	683
	K	455	456	491	523	553	583	600	665	671	696	893	1070	678

Kaynak: TÜİK 2007 Nüfus Sayımı Sonuçları

Dengesiz bir cinsiyet oranı birçok faktörün yansımasıdır. Göçler bir yerin cinsiyet oranında dengesizlik yaratarak etkili olurken, savaşlar da kadınlardan çok erkekleri öldürerek, aynı şekilde dengesizlik yaratırlar. Göç veren ülkede kadın fazlalığı, göç alanında da erkek fazlalığı gözlenir (Özgüç, 2004: 222).

2007 nüfus sayımı sonuçlarına göre inceleme sahasındaki kırsal yerleşmelerde cinsiyet oranının en yüksek olduğu köy Akdere Köyü'dür. Erkek nüfusun toplam nüfusa oranı % 52, kadın nüfusun toplam nüfusa oranı ise % 48'lik bir değer arz etmektedir. Cinsiyet

oranının en düşük olduğu köy Çardak Köyü'dür. Erkek nüfusun toplam nüfusa oranı % 44, kadın nüfusun oranı ise % 56'dır (Bkz: Tablo 8).

3.2.3. Nüfusun Eğitim ve Sağlık Durumu

İnceleme sahasındaki ilköğretim okulu bulunan kır yerleşmeleri ve öğrenci mevcutları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. Tablodaki sayılarda ilk kademe öğrenci sayılarına ana sınıfları da dâhil edilmiştir.

Tablo 9. Köy İlköğretim Okulları Öğrenci Mevcutları

OKUL ADI	1. Kad.(Mev.)	2. Kad.(Mev.)	TOPLAM	TAŞIMALI	GELEN KÖY
1. Subaşı K. İ.O	106	72	178	59	İKİ
2. Yolören K. İ.O	135	67	202	55	İKİ
3. Söylemiş K. İ.O	179	103	282	155	DÖRT
4. Köprühisar K. İ.O	141	100	241	188	ALTI
5. Koyunhisar K. İ.O	153	65	218	118	ÜÇ
6.Çelebiköy İ.O	84	45	129	-----	-----
TOPLAM	798	452	1250	575	ON YEDİ

Kaynak: Yenişehir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2006–2007 Eğitim-Öğretim Yılı)

Yukarıdaki tabloya baktığımızda en fazla mevcudu bulunan okulun Söylemiş Köyü İlköğretim Okulu; en az mevcudu bulunan okulun ise Çelebiköy İlköğretim Okulu olduğunu görüyoruz. Bunun sebebi olarak Söylemiş Köyü İlköğretim Okuluna taşıma ile gelen civar köylerin fazlalığı (4 Köy), Çelebiköy İlköğretim Okuluna ise taşımali öğrenci gelmeyiştir. Köy nüfusları incelendiğinde öğrenci mevcudunun Yolören Köyü'nde diğer köylerden fazla olması gerekmektedir. Fakat Yolören'e taşıma ile gelen köylerden şehir merkezinde ikamet gösterip giden öğrencilerin fazlalığı, taşımali köy sayısının azlığı (2 köy) ve köyün şehre yakınlığı sebebiyle öğrencilerin ilçe merkezini tercih etmelerinden dolayı mevcut az görünmektedir.

Öğretmen ve velilerle yapılan mülakatlarda Yenişehir köylerinde eğitimin sorunları olarak "Velilerin eğitim-öğretime yeterli derecede önem vermemesi, gelecek vadeden öğrencilerin il ve ilçe merkezindeki okullara yazdırılmaları, köy okullarının gerek kadrolu öğretmen gerekse malzeme sıkıntısı çekmesi, zeki öğrencilerin köy okullarından ayrılmaları ile sınıf içi rekabetin azalarak öğretime olumsuz yansımaları, çevre şartlarının olumsuzluğu, sosyal etkinliklere yeterli derecede katılamama ve

benzeri sebepler” sıralanmıştır.

İlçedeki öğrenci sayısı ile kır okullarındaki öğrenci sayılarını karşılaştırdığımızda merkez toplamı: 4422, kır toplamı: 1702’dir. Bu sayıya inceleme sahasında bulunmayan 5 okul da dahildir. Yenişehir’deki 7 lisenin toplam mevcudu da 2202’dir. Bu sayıya 6124 ilköğretim okulu öğrencisi daha eklendiğinde Yenişehir ilçesinde okuyan öğrenci sayısı, liseler dahil 8326 öğrenci yapmaktadır (İlçe M.E.M verileri 2007). Kır ile kent nüfusu karşılaştırıldığında çok büyük bir fark olmamasına karşın, şehir merkezindeki okulların öğrenci sayılarının köy okullarındaki öğrenci sayısından yüksek olmasının nedenlerini; şehre yakın köylerin öğrencilerinin taşıma ile merkeze gelmeleri, velilerin çocuklarını daha iyi şartlarda okutma isteklerinden dolayı merkez okullara kaydettirmeleri, liselerin şehir merkezinde olması gibi sebepleri sıralayabiliriz.

Tablo 10. İlçe Merkezindeki İlköğretim Öğrenci Mevcutları

OKUL ADI	1.Kad.(Mev.)	2.Kad.(Mev.)	TOPLAM	TAŞIMALI	
1.Akçeşme İ.O	367	292	659	87	DÖRT
2.Aydoğdubey İ.O	431	289	720	39	İKİ
3.Koç İ.O	318	185	503		
4.M.İ.Sünnetçi oğlu İ.O	454	208	662	99	İKİ
5.Süleyman paşa İ.O	395	207	602		
6.Tahirağa İ.O	443	261	704	27	İKİ
7.100. Yıl İ.O	332	240	572	186	DOKUZ
TOPLAM	2740	1682	4422		

Kaynak: Yenişehir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü(2006-2007 Eğitim-Öğretim Yılı)

Yenişehir merkez ve köy yerleşmelerinde 2007 yılı OKS sınavında en başarılı okul Akçeşme İlköğretim Okulu olmuştur. Bu ilköğretim okulu Yenişehir’in kuzeyinde yer alan ve daha ziyade gelir durumu iyi olan ailelerin yaşadığı bölgede yer alır.

Tablo 11. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Nüfusun Cinsiyete Göre Eğitim Durumu

Cinsiyet	Okuryazar değil	Okuryazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
Erkek	82	396	2175	493	317	50
Kadın	316	392	2377	303	133	34

Kaynak: Sağlık Ocakları 2007 Haziran Dönemi ETF Sonuçları

Tablo 12. İlçe Merkezinde Nüfusun Cinsiyete Göre Eğitim Durumu

Cinsiyet	Okuryazar değil	Okuryazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
Erkek	612	1250	5174	1760	2038	978
Kadın	1770	1396	5840	1242	1543	476

Kaynak: Sağlık Ocakları 2007 Haziran Dönemi ETF Sonuçları

Türkiye nüfusunun genelinde olduğu gibi, İlçe merkezi ve ovadaki kır yerleşmelerinde

ortak şu özellikler dikkat çekmektedir; Okuryazar olmayanlar içinde kadınların oranı, erkeklerden daha fazladır. İlkokul mezunlarının sayısı kadınlarda, erkeklerden fazladır. Ortaokul, lise ve üniversite mezunlarının sayısı erkeklerde kadınlara oranla fazladır (Bkz: Tablo 11–12).

İnceleme sahamızda öğrenim kademesi yükseldikçe bu kademedeki eğitim gören öğrenci sayısında bir azalma gözlenmektedir. Özellikle kır yerleşmelerinde liseyi bitirip üniversiteye gidenlerin oranında kız öğrencilerin daha başarılı olduğu gözlenmektedir. İlçe merkezinde üniversite mezunu olanların sayısı köylere oranla yüksektir.

Yenişehir merkez mahallerinde okuryazar olmayanların içindeki erkek nüfus oranı % 26, kadınların oranı % 74, sadece okuryazar olan grupta erkeklerin oranı % 47, kadınların oranı % 53'tür. İlkokul mezunu olanlarda erkekler % 46, kadınlar % 54'tür. Buraya kadar olan sınıflandırmada kadınların erkeklere oranla fazla olduğunu görüyoruz. Bundan sonraki aşamalarda erkek nüfusun oranının kadın nüfustan daha fazla olduğunu görmekteyiz. Ortaokul mezunu erkek nüfus oranı % 59, kadın nüfus oranı % 41, lise mezunu oranı % 57, kadınlarda % 43, üniversite mezunu oranı erkeklerde % 67, kadınlarda % 33'tür. Bu oranlar ülkemizde halen kadın nüfusun üst basamaklara çıkıldıkça eğitim alma imkânlarının düşük olduğunu göstermektedir.

İlçe merkezinde okuryazar olmayanların toplamı içinde kadınların oranı %74, erkeklerin oranı ise %26'dır. Okuryazar olmayanların oranının en yüksek olduğu mahalle Yılmaz Mahallesi %17, ile Tabakhane mahallesi %13,5'tir. Okuryazar olmayanların oranının en düşük olduğu mahalle ise Çayır Mahallesi %8,94 ile Hıdırbali Mahallesi %9,14'dir. Yılmaz mahallesinde okuryazar olmayanların oranlarının yüksek çıkmasının sebebi, bu mahallede oturanların geçimlerini müzisyenlik, boyacılık, hamallık, taşımacılık, pazarcılık, celeplik ve benzeri uğraşlarla sağlamaları ve eğitim-öğretime gerekli önemi vermemeleri, Tabakhane mahallesinde ise tarım işçileri ve gelir seviyesi düşük çiftçilerin oturmalarından kaynaklanmaktadır. Çayır ve Hıdırbali Mahalleleri Yenişehir'in çarşı içi olarak kabul edilen merkezdeki mahalleleridir. Zamanında bu mahallelerde ekonomik durumu iyi olan esnaf ve çiftçilerin oturması okuma-yazma oranının yüksek çıkmasında etkilidir.

İlçe merkezinde üniversite mezunlarının büyük çoğunluğu çok katlı konutların bulunduğu Yenigün, Kurtuluş ve 100.Yıl Mahallelerinde yoğunlaşmıştır. 2007 yılı ETF

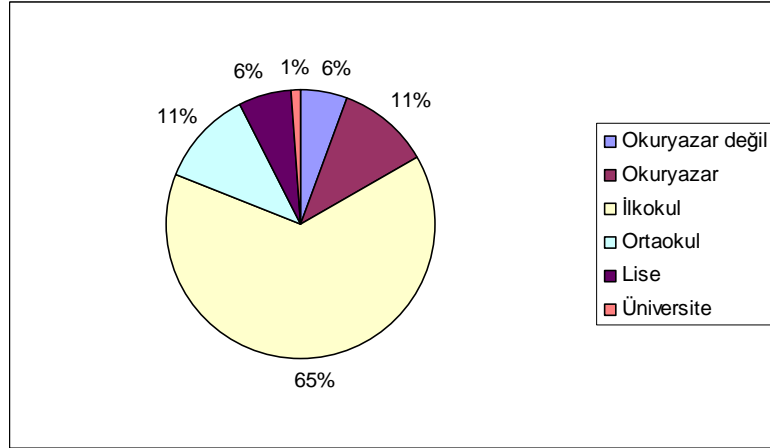
sonuçlarına göre Yenigün mahallesinde Üniversite mezunlarının %59'u, Kurtuluş mahallesinde %16'sı, 100.Yıl mahallesinde de %10'u bulunmaktadır. Toplam olarak Yaklaşık üniversite mezunlarının % 80'i merkezdeki 3 mahallede, %20'si de diğer 7 mahallede toplanmıştır. Bu durumun nedeni olarak ekonomik durumu yeterli olan ailelerin, Anadolucam ve Trakyacam'a çalışmak için gelen mühendislerin ve memur ailelerinin bu bölgede oturmaları gösterilebilir.

Yenişehir ova köylerinde okuryazar olmayanlar içinde kadınların oranı % 80, erkeklerin oranı % 20'dir. Sadece okuryazar olanların oranı kadınlarda % 50, erkeklerde % 50'dir. İlkokul mezunlarının oranı kadınlarda % 48, erkeklerde % 52'dir. Buraya kadar olan istatistiklerde durum kadınların lehine ya da az bir farkla erkeklerin lehinedir. Bundan sonraki aşamalarda erkeklerin oranı belirgin bir biçimde artmaktadır. Ortaokul mezunu oranı erkeklerde % 61, kadınlarda % 39, lise mezunu oranı erkeklerde % 70, kadınlarda % 30, üniversite mezunu oranı erkeklerde % 60, kadınlarda % 40'tır. Yenişehir ova köylerinde okuryazar olmayanların toplamı içinde kadınların oranı % 79, erkeklerin oranı % 21'dir (Bkz: Tablo 11).

İlçe merkezi ve köylerdeki eğitim durumları ile ilgili olarak şunları belirtmek gerekir. Günümüz şartlarında geçerli olmamakla beraber kadınların zamanında okula gönderilmemeleri okuryazar olmayanların oranı içerisinde kadınların oranını yükseltmiştir. Özellikle ortaokul mezunu seviyesinden başlayarak erkeklerin oranı giderek yükselmiştir. Köylerde bu durum daha belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedeni köylerde lise ve dengi okulun bulunmaması ve taşınabilir olarak kız öğrencilerin aileleri tarafından okula gönderilmek istenmeyişidir. Ayrıca köylerde üniversite mezunu olanların içinde kadınlar ile erkekler arasında çok büyük farkların bulunmayışı kadın nüfusun liseden mezun olduktan sonra üniversiteye gitme oranlarında erkeklerden daha başarılı olduğunu göstermektedir.

Yenişehir ova köylerinde okuryazar olmayanların toplam nüfusa oranı % 6, sadece okuma-yazma bilenlerin oranı % 11, İlkokul mezunlarının oranı % 65, ortaokul mezunlarının oranı % 11, lise mezunlarının oranı % 6, üniversite mezunlarının oranı ise % 1'dir. Yenişehir ova köylerinde okuma yazma bilenlerin oranı % 94'tür (Bkz: Şekil 16).

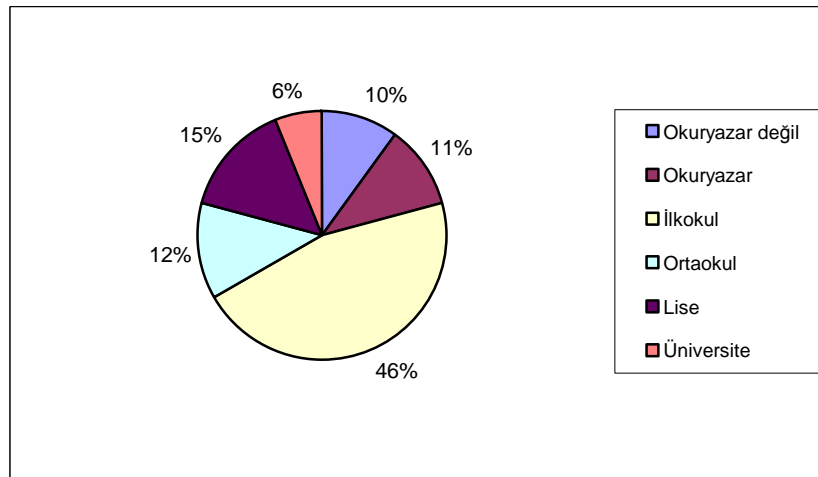
Şekil 16. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Nüfusun Eğitim Durumu

Kaynak: Sağlık Ocakları 2007 Haziran Dönemi ETF Sonuçları

Bu sonuç sevindirici olmakla birlikte okuma yazma bilenlerin dağılımı içerisindeki üniversite mezunlarının oranı çok düşüktür. İlkokulu bitiren öğrenciler oranı oldukça yüksek olup, yukarı kademelere doğru gidildikçe okula devam etme oranı düşmüştür. Köy yerleşmelerindeki ilköğretim mezunları sayısı, ilköğretimin zorunlu hale gelmesi sebebiyle her geçen gün artmaktadır.

Şekil 17. İlçe Merkezinde Nüfusun Eğitim Durumu

Kaynak: Sağlık Ocakları 2007 Haziran Dönemi ETF Sonuçları

İlçe merkezinde okuryazar olmayanların toplam nüfusa oranı % 10, sadece okuma yazma bilenlerin oranı % 11, ilkokul mezunu oranı % 46, ortaokul mezunu oranı % 12, lise mezunu oranı % 15, üniversite mezunu oranı % 6'dır. Okuma yazma bilenlerin oranı % 90 olarak karşımıza çıkmaktadır (Bkz: Şekil 17).

İlçe merkezi ile ova köylerinin karşılaştırılmasında şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır; okuryazar olmayanların oranı ilçe merkezinde köylere oranla yüksektir. Bu sonucun çıkmasında halk eğitimin köylerde açtığı okuma-yazma kursları ile çok sayıda orta yaş ve üzeri kişiye diploma vermesidir. Okuryazar oranları her iki yerleşme grubunda da aynı oranda yer kaplamaktadır. İlkokul mezunu oranının köylerde daha yüksek olması, buralarda ilkokuldan sonra eğitim-öğretime büyük oranda devam edilmediğini göstermektedir. Ortaokul mezunlarının oranı birbirine çok yakın değerlerde seyretmekle birlikte, lise mezunu oranlarında ilçe merkezinde çok büyük bir fark göze çarpmaktadır. Yenişehir köylerinde ilköğretim mezunu olan öğrencilerin liseye devam etme oranları sürekli yükselmekle birlikte başladıktan sonra bırakan oranı da oldukça yüksektir. Köylerden gelen öğrencilerin büyük çoğunluğunun endüstri meslek lisesine kayıt yaptırmaları eğitim-öğretimde gelecek kaygısının ön planda olduğunu göstermektedir. Üniversite mezunlarının oranına baktığımızda ilçe merkezinde daha yüksek çıktığı görülmektedir. Yenişehir ilçe merkezine gelen memurlar, mühendisler, meslek yüksek okulu bu oranın yüksek çıkmasında etkilidir. Genel olarak Yenişehir'in bir tarım kenti olmasının yerli ailelerin çocuklarının küçük yaşlardan itibaren tarımla uğraşmalarının eğitim-öğretime olan ilgiyi azalttığını söyleyebiliriz.

Yenişehir'de sağlık kuruluşu olarak bir devlet hastanesi, üçü merkezde olmak üzere altı adet sağlık ocağı, iki adet sağlık evi mevcuttur. Yenişehir merkez 100.Yıl mahallesine bir sağlık ocağı yapılmış olup henüz faaliyete geçmemiştir. Ayrıca Yolören Köyü'ne de bir sağlık ocağı açılmıştır.

Tablo 13. Yenişehir Devlet Hastanesi Yıllık Muayene Verileri

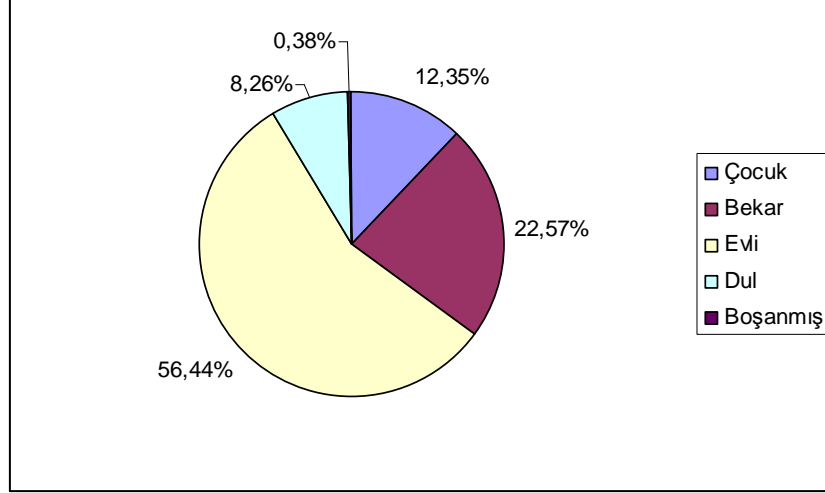
Yıllar	2002	2003	2004	2005	2006	2007
E.T.F Nüfus Miktarları	52.546	52.426	51.511	52.380	50.455	50.455
Muayene Sayısı	50.444	59.863	66.065	94.480	95.097	101.789

Kaynak: Bursa İl Sağlık Müdürlüğü 2007 Verileri

Yenişehir nüfusunda 2002 yılından bu yana çok büyük bir değişiklik olmamakla birlikte, hasta muayene sayısında neredeyse iki kata varan artış yaşanmıştır. Doktorlar, bu durumun sebebini insanların hastalıklar konusunda bilinçlenmesi olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca artan hasta sayısının verimli çalışma imkânını engellediğini ifade etmişlerdir. 2007'de hizmete giren ek bina ile devlet hastanesinin yatak ve poliklinik sayısı arttırılmış, fakat devlet hastanesinde hasta yoğunluğunda bir azalma

yaşanmamıştır. Muayene yoğunluğunun en fazla olduğu ay Ekim-Kasım ayları, en az olduğu ay Şubat ayı olmuştur. Ayrıca ilçede 2007 yılı itibariyle çeşitli nedenlerden kaynaklanan sakatlık sayısı 433 olmuştur.

Şekil 18. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Yaşayanların Medeni Halleri

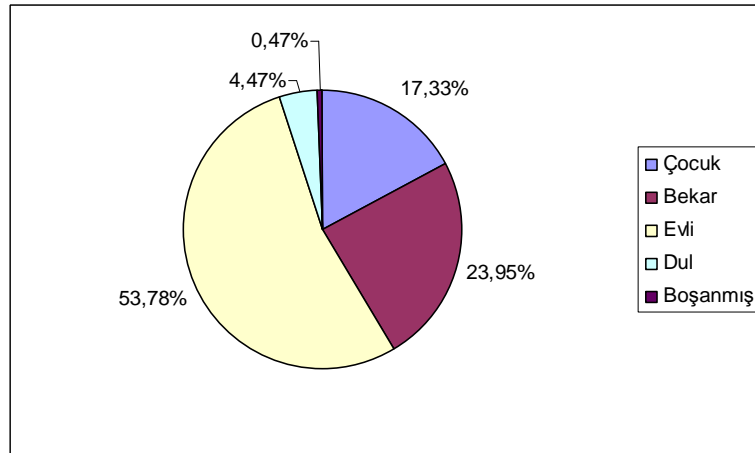

Kaynak: Sağlık Ocakları 2007 Haziran Dönemi ETF Sonuçları

Yenişehir ilçe merkezinde ve ova köylerinde yaşayanların medeni durumları Şekil 18’de verilmiştir.

Yenişehir ova köylerinde çocuk olanların içinde erkeklerin oranı % 52, kadınların oranı % 48, bekârların içinde erkeklerin oranı % 59, kadınların oranı % 41, evlilerin oranında bir denge söz konusudur. Dulların içinde erkeklerin oranı % 20, kadınların oranı % 80, boşanmışlar içinde erkeklerin oranı % 41, kadınların oranı % 59’dur.

Şekil 19. Yenişehir İlçe Merkezinde Yaşayanların Medeni Halleri

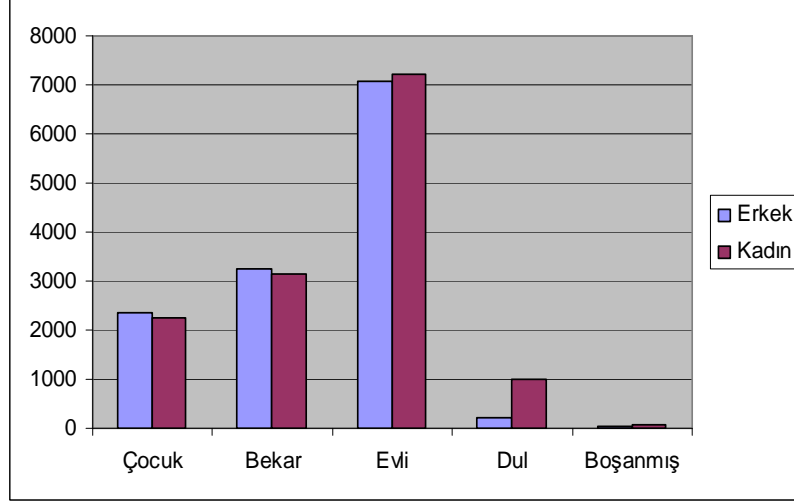

Kaynak: Sağlık Ocakları 2007 Haziran Dönemi ETF Sonuçları

Yenişehir ilçe merkezinde çocuk olanların içinde erkeklerin oranı % 51, kadınların oranı

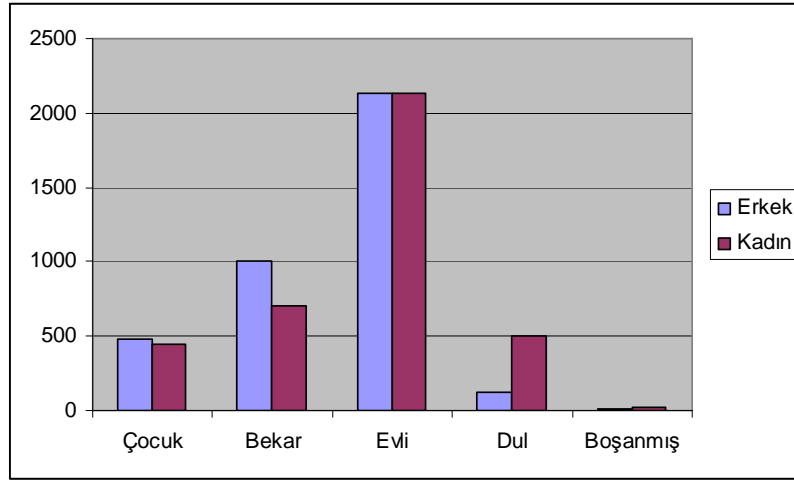
% 49, bekârların içindeki erkekleri oranı % 51, kadınların oranı % 49, evlilerin içinde erkeklerin oranı % 49, kadınların oranı % 51, dulların içinde erkeklerin oranı % 17, kadınların oranı % 83, boşanmış olanların içinde erkeklerin oranı % 42, kadınların oranı % 58'dir.

Şekil 20. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Nüfusun Cinsiyete Göre Medeni Hali

Kaynak: Sağlık Ocakları 2007 Haziran Dönemi ETF Sonuçları

Şekil 21. Yenişehir'de Yaşayan Nüfusun Cinsiyete Göre Medeni Hali

Kaynak: Sağlık Ocakları 2007 Haziran Dönemi ETF Sonuçları

İlçe merkezi ve köylerde bekârların içinde erkeklerin oranı kadınlara göre daha yüksek olmakla beraber, dulların içinde kadınların oranı, erkeklere göre daha yüksektir (Bkz: Şekil 20–21).

3.3. Nüfus Büyüklüklerine Göre Kır Yerleşmeleri

İnceleme sahamızda yer alan 17 köy yerleşmesinin nüfus büyüklüklerine göre

sınıflandırması aşağıdaki tabloda verilmiştir;

Tablo 14. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinin Nüfus Dilimlerine Göre Bölünüşleri

Nüfus Sayısı	Yerleşme Sayısı	Toplam Nüfus
0–249	2	401
250–499	10	3634
500–749	3	1642
750–999	1	774
1000–1249	0	0
1250–1500	1	1361
TOPLAM	17	7812

Kaynak: TÜİK 2007 Nüfus Sayımı Sonuçları

Tablo incelendiğinde inceleme sahasındaki kırsal yerleşmelerde nüfus miktarlarına göre yapılan sınıflandırmada iki köyün 250 nüfusun altında kaldığı dikkat çekmektedir (Bkz: Tablo 14). Bu köyler Akdere ve Toprakocak köyleri olup iki yerleşmede de nüfusun az olmasının belirli sebepleri vardır. Akdere Köyü'nün Yenişehir'e yakın olması ve bu köyde oturan 35 haneden 4'ü haricinde hepsinin Yenişehir'de mülkünün olması bu köyün nüfusunun az olmasının en büyük nedenidir. Toprakocak Köyü Yenişehir Ovası'nın kuzeybatı yakasında son ova köyüdür. Arka tarafı tepelik ve verimsiz arazi ile kaplı olup tarımsal üretim çeşitliliği sulamanın azlığından dolayı düşük ve ekonomik girdileri az olan bir yerleşmedir. İşsizlik sebebiyle okulu bitiren, askerden gelen genç nüfus göç etmektedir.

Nüfusun 250–500 arasında olduğu köy sayısı 10 olup, toplam köylerin %59'u bu nüfus aralığında bulunmaktadır (Bkz: Tablo 14). Bu köylerde oturanların sayısı son sayıma gelene kadar 500 sınırının üstünde olmakla beraber son sayımda 500 sınırının altına düşmüştür. Bu köyler ovada sulama sorunu yaşamayan toprakların ekim-dikime elverişli olduğu ekonomik olarak yeterli imkânlara sahip köylerdir. Nüfusun bu köylerde de azalma eğilimine girmesi çiftçilerin çocuklarının geleceğini topraktan elde etmelerini istemediğini göstermektedir.

Nüfusun 500–1000 Aralığında olduğu yerleşme sayısı 4 olup toplam nüfus miktarı 2416'dır (Bkz: Tablo 14). Bu köyler Yenişehir'in ekonomik olarak gelişmiş köyleridir. Özellikle tarım faaliyetlerinin yanında hayvancılık faaliyetleri de yapılmaktadır. Sebze ve meyve ihracatı girdileri yüksek olan bu köylerde hizmet sınıfına ait işletme sayısı da diğer köylerden fazladır. 1250–1500 nüfus aralığında bir köy mevcuttur (Bkz: Tablo 14). Yolören Köyü Yenişehir'in en hareketli ve en büyük köyüdür. Bursa Havaalanı,

askeri havaalanı gibi iki büyük kuruluşun köyün bitişiğinde yer alması köy için büyük bir avantaj sağlamıştır. Toprakların çok verimli, sulama imkânlarının ve toprak büyüklüklerinin yeterli ürün çeşidinin bol, coğrafi konumunun iyi olması sonucunda nüfusu çevresindeki köylere oranla daha fazla olmaktadır. Belediyelik olmak için çok çaba sarf eden köy adrese dayalı nüfus kayıt sistemi ve yeni belediyeler kanunu ile bu durumundan vazgeçmiştir. Sınırları içerisinde çok sayıda ihracat firması mevcuttur. Yenişehir sebze –meyve haline tüm köylerin ürünleri getirilmesine rağmen, Yolören Köyü’nde tarımsal üretimin fazla olması alıcıların bu köye gelerek buradan mal almalarını sağlamaktadır.

Tablo 15. Türkiye’de ve Yenişehir’de Nüfus Dilimlerine Göre Köy Oranları

Nüfus Miktarları	Türkiye’de	Yenişehir’de
250’den az	%27	5%
251–500	30%	47%
501–1000	27%	31%
1001–2000	12%	17%
2000’den fazla	4%	0%

Kaynak: TÜİK 2000 Sayım Yıllığı

TÜİK 2000 sayım yılı verilerine göre nüfusun 250’den az olduğu köy yerleşmelerinin oranı %27’dir. Bu oran inceleme sahasındaki köylerde % 5 olmakla birlikte Türkiye ortalamasının altında kalmıştır (Bkz: Tablo 15). Bu durumun sebebi Türkiye’de belirtilen aralıkta yer alan köy yerleşmelerinin daha çok tarıma elverişli olmayan, orman köyleri yada dağ köyleri olması, inceleme sahasında ise bu köylerin tarıma ve yerleşmeye elverişli, ova köyleri olmasıdır. Yenişehir’in toplam 61 köyünün 21’i bu grupta yer almakta ve birçoğu da tarıma elverişli olmayan, su kaynaklarının yeterli olmadığı, geçim kaynaklarının sınırlı olduğu tepelerde kurulan köyler olmaktadır. Tüm Yenişehir köyleri ele alındığında nüfusun 250’den az olduğu köyler % 34 oranında bir yer kaplamaktadır. Bu oran Türkiye ortalamasının üzerinde yer alır (Bkz: Tablo 15).

Nüfusun 251–500 basamağında olduğu köy yerleşmeleri Türkiye’de % 30, inceleme sahasında ise % 47 oranında bir yer kaplamaktadır (Bkz: Tablo 15). Ova sahasında sulamanın yeterli olması, toprakların geniş ve verimli olması köylerde daha fazla nüfusun barınabileceğinin göstergesidir. Fakat ürünlerinin istenilen fiyatlara satılamaması, maliyetlerin artması ve benzeri nedenler çiftçinin gelecek kaygısı taşınmasına, sanayi ve hizmet sektöründe çalışmak üzere göç etmesine neden olmaktadır.

Nüfusun 501–1000 basamağında olduğu köy yerleşmeleri Türkiye’de % 27, inceleme sahamızda ise % 31 oranında bir yer kaplamaktadır (Bkz: Tablo 15).

Nüfusun 1001–2000 basamağında olduğu köy yerleşmeleri Türkiye’de % 12, inceleme sahamızda ise % 17 oranında bir yer kaplamaktadır. Son sayımla birlikte nüfusun 2000’den fazla olduğu köy yerleşmesi kalmamıştır (Bkz: Tablo 15).

Yenişehir ova köylerinde nüfusun azaldığı tablolardan da anlaşılmaktadır. Bu durum ekonomik girdiyle birebir bağlantılıdır. Köylerin nüfusunun azalmasının engellenmesi için yeni istihdam sahalarının köy yerleşmelerine kazandırılması gerekmektedir. Aksi takdirde köyden kente göçün önüne geçilmesi imkânsızdır. Yenişehir’de köylerde oturan insanların şehirde servis taşımacılığı, dükkân işletmeciliği gibi çeşitli ticari işlerle uğraştıkları görülmektedir ve her geçen gün bu sayı artmaktadır.

İnceleme sahamız deniz seviyesinden 230 m yüksekte bulunan tektonik kökenli, alüvyal dolgulu bir ovadır. Ovanın yükselti seviyesi 230 m ile 260 m arasında değişmekte ve yerleşmeler arasında yerleşme tipi, ekonomik faaliyet v.b. herhangi bir belirgin farka yol açmamaktadır. Bundan dolayı ilçe merkezinin ve köylerin yükselti kademelerine göre dağılışı ile ilgili detay bilgiye yer verilmemiştir.

3.4. Yenişehir Ovası’nda Başlıca Mesken Tipleri

Yerleşmelerin yapısını oluşturan en küçük eleman meskendir. Meskenler insanların en önemli ihtiyaçlarından doğmaktadır. İnsanlar ailelerini ve kendilerini dışardan gelecek çeşitli tehlikelerden korumak, değişik iklim elemanlarının etkilerinden kaçınmak, üreyebilmek, yavrularını emniyet içinde büyütebilmek, dinlenmek, uyumak, nihayet yiyecek, giyecek ve içecek maddelerini emin ve muntazam bir yerde muhafaza etmek gibi çok yönlü arzularını ancak bir mesken kurmakla yerine getirebilmiştir. Böylece dünyayı işgal etme yolunda ilk adım, meskenin inşası ile başlamıştır (Tunçdilek, 1967:34).

Yerleşmelerin yapısını oluşturan en küçük eleman “mesken”dir. Mesken -barınak-konut, en ilkel bir rüzgârlık, çardak, mağara, çadır, mavna veya basit bir kulübe olabildiği gibi bir çiftlik veya bir gökdelen de olabilmektedir. Meskenler insanların en önemli ihtiyaçlarından doğmaktadır. İnsanların en önemli ihtiyacı ise yiyecek teminin yanı sıra dinlenmek ve özellikle uyumaktır; çünkü normal olan her insan günün üçte biri

ile dörtte birini uykuda geçirir. Bu devre içinde rahatsız edici hava etkilerinden ve kendine hücum etmek isteyen gerek hayvan gerek hemcinsleri olan düşmanlarından korunmak ister. Bundan ötürü de insan kendini korumak için barınacak bir yer aramak zorunluluğundadır. Uyku ihtiyacı ve bu ihtiyacı gidermek üzere barınağa her gün belirli zamanlarda sığınmak zorunda oluş, meskeni, ne derece ilkel olursa olsun, ferdin hayatının odağını meydana getiren önemli bir eleman haline getirmiştir.

Esasında mesken deyimi ile en basit kulübeden, şehirlerin en gelişmiş ev ve apartmanına kadar sadece ikametgâh olarak kullanılan yapılar değil, atölye, mağaza, okul, camii, kilise, tiyatro, sinema gibi sınaî, dini, askeri ve kültürel veya eğlence ihtiyacını karşılamak üzere meydana getirilen bütün binalar kastedilmektedir.

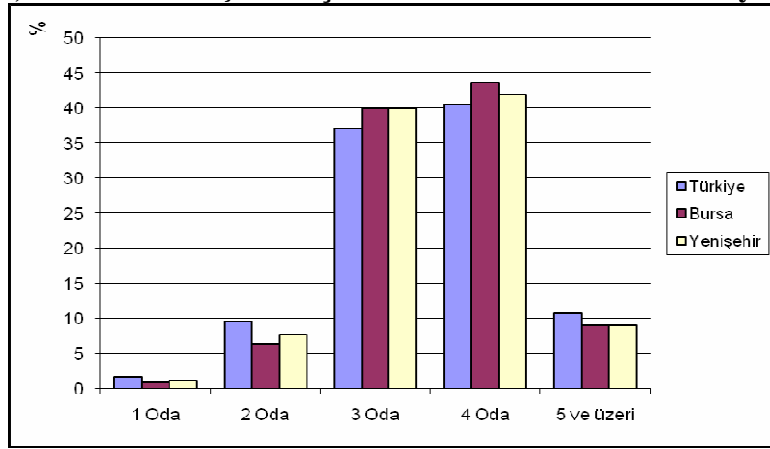
Görülüyor ki meskenler insanların birçok ihtiyacına cevap veren tesislerdir. Meskenler en ilkel kabilenin uyku ihtiyacını gidermek üzere barınabildiği bir yer olduktan başka, topladığı ürünü muhafaza edebileceği bir yer veya köylünün izlediği ekonomik faaliyete göre tahılını, hayvanını, ziraat aletini v.s. koyabileceği bir fonksiyona da sahip bulunmalıdır (Denker, 1977: 59–60).

İklim, bitki örtüsü, hâkim ekonomik faaliyet ile meskenler arasında sıkı bir ilişki vardır. Yenişehir; Marmara Bölgesi'nde, Güney Marmara Bölümü'nün doğusunda yer alan bir yerleşmedir. Yenişehir çoğunluğun tarım ve hayvancılık ile geçindiği, hizmet sektöründe çalışanların, tarıma dayalı sanayi ve organize sanayide çalışanların da faaliyette bulunduğu bir yerleşmedir. Yenişehir eski bir yerleşme olduğu için ilçe merkezi ile ova köylerinde birbirine benzeyen türde yapılar görülebilmektedir. 35–150 yıllık olan bu yapıların bazıları, günümüzde halen kullanılabilir durumdadır. Osmanlı zamanından kalan tamamı ahşap tarihi ev statüsünde meskenler olduğu gibi, tahta kalasların arasının değişik malzeme ile doldurulduğu hımış ve kerpiç evlerde mevcuttur. Genellikle tek katlı olan bu evler birbirlerine bitişik halde ve muntazam seriler halinde uzanmaktadır. Özellikle Yenişehir'in Yeni Mahalle, Tabakhane Mahallesi gibi ilk kurulan yerleşmelerinde tek katlı müstakil altı garaj ve depo olarak kullanılan evler yaygın olmakla birlikte, bunların yanında 10–15 yıl arasında ya da yeni yapılmış iki kat ve üzeri yapılar bulunmaktadır. Bu anlamda mahallelerde bir karmaşıklık göze çarpmaktadır. Yenigün Mahallesi'nin kuzey ucu haricinde tüm mahallelerde bu eski meskenler ile yeni meskenler iç içe bulunmaktadır. Cadde aralıkları çoğu yerde yetersiz

olmakla birlikte yeni konut alanlarında böyle bir sorun göze çarpmamaktadır.

Yenişehir ilçe merkezi 10 mahalleden meydana gelmektedir. Bu mahallelerden ilk kurulanlar eski tek katlı yapıların yoğun olduğu, çoğunluğunu hımiş ve tek katlı betonarme yapıların oluşturduğu evlerden meydana gelmiştir. Müstakil tip bu yapılar üç oda bir salon şeklinde inşa edilmiş birbirine çok benzeyen yapılardır. Cadde düzenleri ve evlerin diziliş şekilleri birbirine çok benzemektedir. Öncelikle bu mahallelerde evlerin kat durumu, yapılış tarihleri ile ilgili mahalle muhtarları ve belediyeden alınan bilgilere yer verilecektir.

Şekil 22. Türkiye, Bursa ve Yenişehir İlçe Merkezi Konutların Oda Sayısı

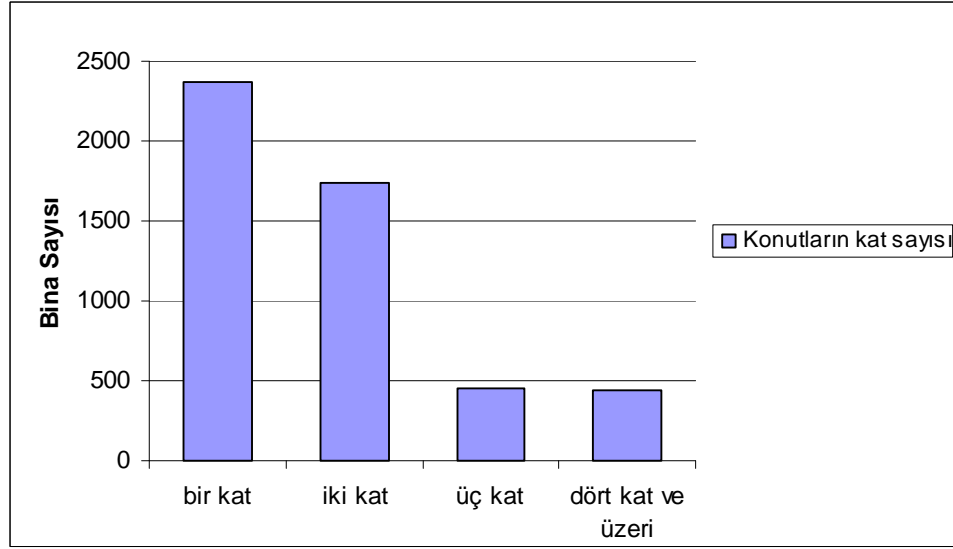

Kaynak: TÜİK 2007 Nüfus Sayımı ve Muhtarlık Kayıtları

Nüfus sayımı ve anket sonuçlarını karşılaştırdığımızda birbirine yakın değerler ortaya çıkmıştır. Yenişehir’de evlerin oda sayılarına bakıldığında 3 ve 4 odalı evlerin daha fazla oranda yer aldığını görüyoruz (Bkz: Şekil 22). Özellikle eski yapılarda rastladığımız 1 ve 2 odalı evlerin bekâr, düşük gelirli ve yaşlı kimseler tarafından kullanıldığı görülmüştür. İlçe merkezindeki bazı sitelerde ya da şahıs tarafından yapılan binalarda 5 ve üstü oda sayısına sahip yapılara rastlanmıştır. Kooperatif evlerinin planları incelendiğinde bazı yapılarda benzerlikler tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni belli dönem hep aynı kişi tarafından kooperatif evlerinin yapılması olmuştur.

Çoğunlukla evlerin tek katlı ya da iki katlı olduğu gözlenmektedir. Yapılan anket sonuçlarına göre tek katlı evlerin oranı % 47, iki katlı evlerin oranı % 35, üç katlı evlerin oranı % 9, dört kat ve üzeri evlerin oranı ise % 9’dur.

Şekil 23. İlçe Merkezinde Konutların Kat Durumu

Kaynak: Muhtarlık Kayıtlarından Oluşturulmuştur.

Yenişehir'in kentsel bir yerleşme olmasına rağmen tek ve iki katlı yerleşmelerinin oranının bu kadar fazla yer kaplaması burada; şehirleşmenin enine geliştiğini, bir tarım şehri olduğunu, eski yerleşmelerin çoğunlukta olduğunu göstermektedir. Ancak şehrin kuzey yönünde gelişmeye açılması, bu bölümde sistemli bir şekilde çok katlı binaların inşasına yol açmıştır. Binaların çok katlı yapılması, ovanın yerleşme istilasından kurtulması şeklinde bir yarar sağlamakla birlikte, I. Derece deprem kuşağında yer alan Yenişehir için olumsuz bir durumdur.

On mahalle içinde tek katlı evlerin toplamdaki oranları şu şekildedir; 100. Yıl Mahallesi % 68, Çayır Mahallesi % 40, Gündoğan Mahallesi % 47, Hıdırbalı Mahallesi % 7, Kurtuluş Mahallesi % 33, Tabakhane Mahallesi % 92, Ulucami Mahallesi % 53, Yeni Mahallesi % 70, Yenigün Mahallesi % 28, Yılmaz Mahallesi % 66 olarak karşımıza çıkmaktadır. Hıdırbalı Mahallesi şehrin merkez mahallesi olup çok katlı yapıların oranının en fazla olduğu bölgedir. Ardından Kurtuluş ve Yenigün mahalleleri de şehrin imar planına göre genişleme alanı olmasından dolayı çok katlı yapılaşmanın yoğun olarak yaşandığı iki mahalledir. Tabakhane, Yenimahalle ve Yılmaz mahalleleri eski yerleşim yerleri olmaları, burada bulunan yapıların eski olmaları, yerleşim alanının kuzeye kaymasından dolayı önemini yitirmiş, mesken inşası olarak gelişmenin durduğu mahallelerdir. Şehrin bu bölümündeki evler emlak fiyatları açısından en avantajlı olan yerlerdir. 100. Yıl Mahallesinde de tek katlı yapılaşma yoğundur. Diğer üç mahalleden farklı olarak bu mahallede evler müstakil ve özenli yapılmış, caddelerin düzenli olduğu

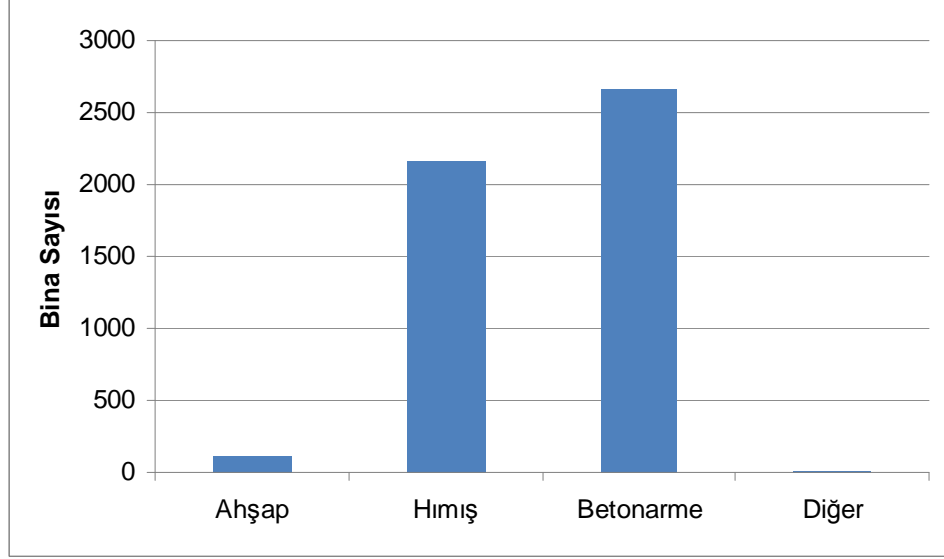
bir mahalledir. Oran olarak dört kat ve üzeri evlerin en fazla olduğu mahalle, Hıdırbalı'dır. Yenişehir'in merkez mahallesi olma özelliğini gösteren bu mahallede sıkışık ve çok katlı yapılar bulunmakla birlikte, ilk katlarında çoğunlukla dükkân bulunmaktadır. Tüm binanın işletme olarak kullanıldığı yapılar da mevcuttur. Bina sayısı olarak dört kat ve üzeri yapıların en fazla olduğu mahalle, Yenigün'dür. Yenişehir'in cazibe merkezi olarak kabul edilen bu mahallede yeni yapılaşma; kooperatif evleri, siteler ve çok katlı müstakil evlerden meydana gelmektedir. Mahalledeki bulunan tek ve iki katlı yapılar çoğunlukla mahallenin ilk kuruluşundan kalan yapılardır. Müstakil olarak yapılan tek ve iki katlı lüks yapılarında sayısı son yıllarda oldukça artmıştır.

Şekil 24. Yenişehir'in Kuzeyinde Yapılan Çamlıca Yapı Kooperatifi, Haziran 2007

İlçe merkezindeki konutlarda çoğunlukla yapı malzemesi olarak taş ve çimento kullanıldığı görülmüştür. Ahşap evler % 2, hımış evler % 43, betonarme evler % 54,7, diğerleri ise % 0,3 oranında yer kaplamaktadır. Hımış evler mahallelerdeki ilk kurulan evler olup bir kısmı içinde oturan insanlar tarafından tadilat yapılarak betonarmeye çevrilmiştir. Günümüzde hımış ev inşa edilmemektedir. İlkbahar aylarında bu evlerin duvarları dış etkilerden korunmak için çeşitli izolasyon malzemeleri kullanılarak boyanmaktadır.

Şekil 25. İlçe Merkezinde Konutların Yapımında Kullanılan Malzeme Özellikleri

Kaynak: Muhtarlık Kayıtlarından Oluşturulmuştur.

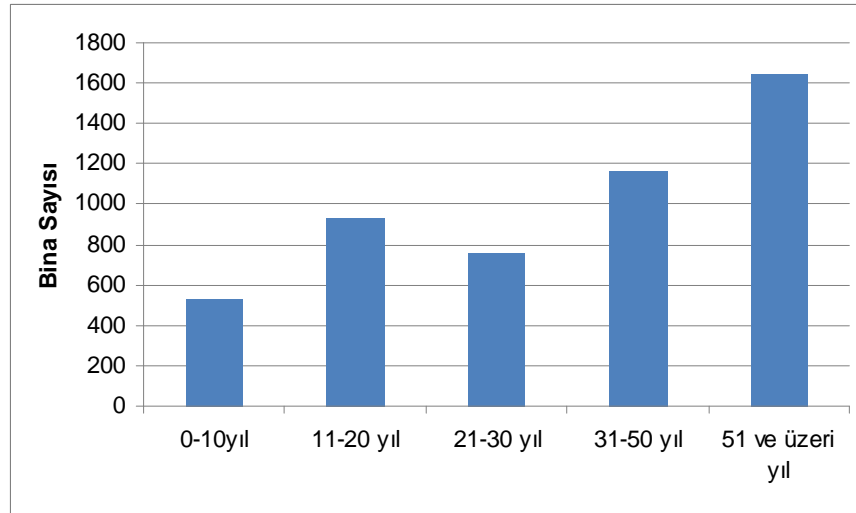
Yenişehir’de ahşap evler Ulucami, Tabakhane ve Yeni mahallede toplanmıştır. Ahşap evler Yenişehir’de bulunan en eski evler olup kimileri müzeler müdürlüğü tarafından koruma altına alınmıştır.

Bu evlerin çoğunluğu Osmanlı evleri olmakla birlikte günümüzde oturma amaçlı kullanılanlarının sayısı azdır. Ahşap evlerin büyük çoğunluğu (85 adet) Yenişehir’in en eski yerleşmelerinden olan Ulucami mahallesinde bulunmaktadır. Sayıları Cumhuriyetin ilk yıllarında daha fazla olan bu evlerin büyük çoğunluğu günümüze ulaşamamıştır. Betonarme ev, ilçe merkezinde 2666 adet olup en fazla kullanılan yapı malzemesidir. Özellikle son yıllarda tüm Türkiye’de olduğu gibi kırdan kente göçün hız kazanması Yenişehir’de de inşaat yapımının ve inşaat sayısının artmasına sebep olmuştur. Hımiş evlerin ilçe merkezinde bu kadar yüksek bir oranda bulunması % 43, ilçenin bir tarım kenti olduğunun, şehirleşmenin tam olarak gerçekleşmediğinin göstergesidir.

Şekil 26. Osmanlı'nın Son Döneminden Kalma Ahşap Bir Ev, Haziran 2007

Şekil 27. İlçe Merkezinde Konutların Yaş Durumu

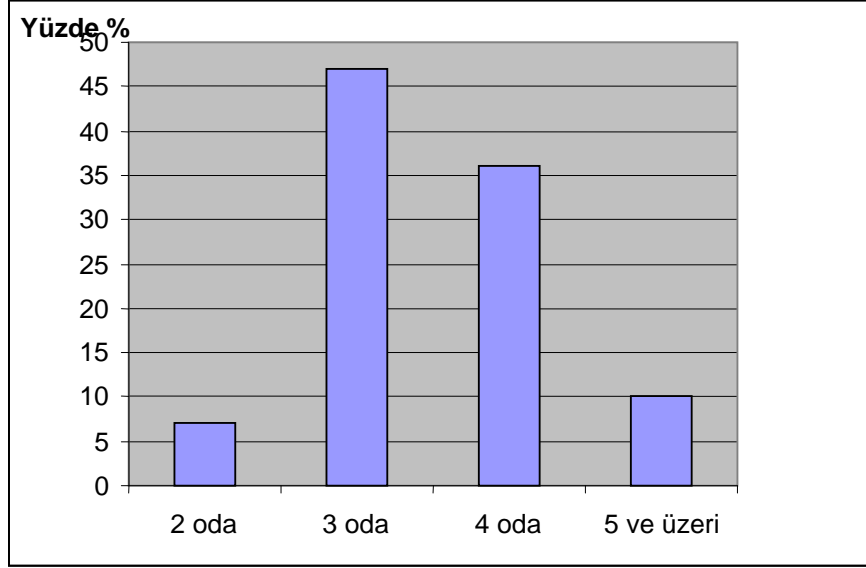

Kaynak: Muhtarlık Kayıtlarından Oluşturulmuştur.

Yenişehir'in eski bir yerleşme olması ve ekonomisinin tarıma dayalı olmasının etkileri, evlerin yaş durumu üzerinde belirgin bir şekilde hissedilmektedir. 0–10 yıllık evlerin oranı % 11, 11-20 yıl arası % 18, 21-30 yıl arası %16, 31-50 yıl arası % 23, 50 ve üstü % 32'lik oranda yer kaplamaktadır. Yenişehir'in gelişme bölgesi olarak kabul edilen kuzey tarafında bulunan, Yenigün ve Kurtuluş mahallelerinde son on yılda yapılan evlerin % 66'sı bulunmaktadır. Bu sayıya yine çok eski bir mahalle olmayan ve evlerin yapılış tarihlerinin çok eski olmadığı 100.Yıl mahallesini de eklersek 3 mahallede son on yılda yapılan evlerin % 81'i bulunmaktadır. İlçede evlerin büyük çoğunluğu 31 yıl ve üzeri yapılış tarihine sahiptir. Eski tek ya da iki katlı bu yapılar yerini hızlı bir

şekilde çok katlı sitelere ve yeni yapılara bırakmaktadır.

Şekil 28. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Konutların Oda Sayısı

Kaynak: Muhtarlık Kayıtlarından Oluşturulmuştur.

Ova köylerinde tarım alanlarının geniş, sulama olanaklarının yeterli ve tarım topraklarının verimli olması ekonomik girdi miktarını artırmış ve Yenişehir ova köylerinin Türkiye'deki diğer köylerden daha rahat bir yaşam sürmesine imkân tanımıştır. Evler geniş bahçelerin içinde oda sayısı yeterli olarak inşa edilmiştir. Bazı evlerin iki üç dönüm bir arazi içine kurulduğu da gözlenmiştir. Yapılan anketlerde tek odalı evlere rastlanmamış bu nedenle grafikte bu bölüm kaldırılmıştır (Bkz: Şekil 28).

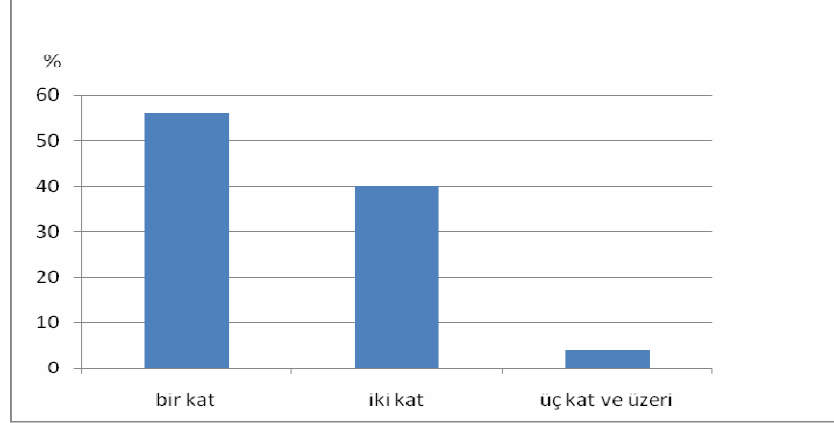
Yapılan anketler ve saha incelemelerinde ovadaki kır yerleşmelerinin çoğunluğunun tek ve iki katlı yapılardan mevcut olduğu görülmüştür. Tek katlı yapıların oranı % 56, iki kat % 44, üç kat ve üzeri % 4 olarak tespit edilmiştir (Bkz: Şekil 30). Üç kat ve üzeri yapılar, köy konağı, sağlık ocağı, okul, tarım kredi kooperatifi, ihracat firması v.b. hizmet binaları ile nadir olarak şahıslar tarafından yapılan binalardır (Bkz: Şekil 31).

Şekil 29. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Bulunan Ev ve Evin Ahır, Kümes, Samanlık Eklentileri, Haziran 2007

Şekil 30. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Konutların Kat Durumu

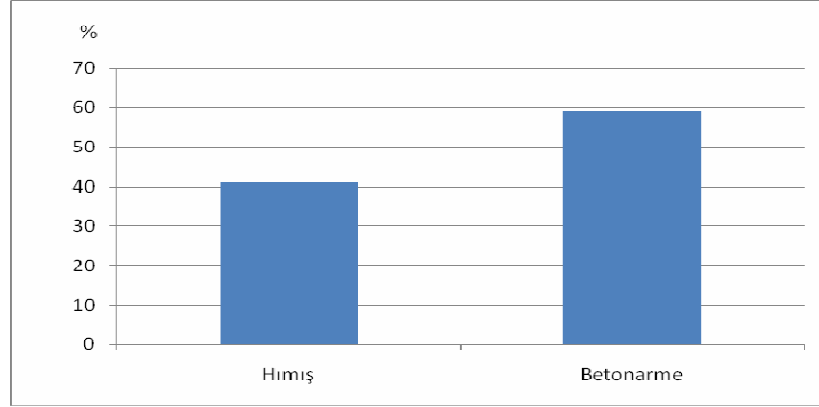
Kaynak: Muhtarlık Kayıtlarından Oluşturulmuştur.

Şekil 31. Söylemiş Köyü Tarım Kredi Kooperatifi, Haziran 2007

Şekil 32. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Evlerin Yapı Malzemesi

Kaynak: Muhtarlık Kayıtlarından Oluşturulmuştur.

İnceleme sahasındaki yerleşmelerde eski yapıların genellikle hımiş (kerpiç, ahşap ve taş) malzeme kullanılarak yapıldığı, yeni yapıların ise betonarme ağırlıklı olduğu gözlenmiştir. İnceleme sahasımızda ahşap ev bulunmamaktadır. Betonarme yapıların oranı % 59, hımiş yapıların oranı ise % 41 olarak tespit edilmiştir (Bkz: Şekil 32). Yeni evlerin bahçelerinde eskiden ev olarak kullanılan hımiş yapıların, depo ya da ambara çevrildiği, hemen bitişiğine ise betonarme evlerin yapıldığı ve burada ikamet edildiği görülmüştür. Yer yer eski taş temelin kaldırılmayıp üzerine betonarme evlerin inşa edildiği yapılara da rastlanılmıştır. Köylüler bu durumu, taş temelin daha sağlıklı olduğunu söyleyerek, yaz aylarında evleri daha serin, kış aylarında ise daha sıcak tuttuğunu söyleyerek açıklamışlardır (Bkz, Şekil: 33).

Şekil 33. Hayriye Köyü'nde Hımiş Ev ve Tuğla Eklentisi, Haziran 2007

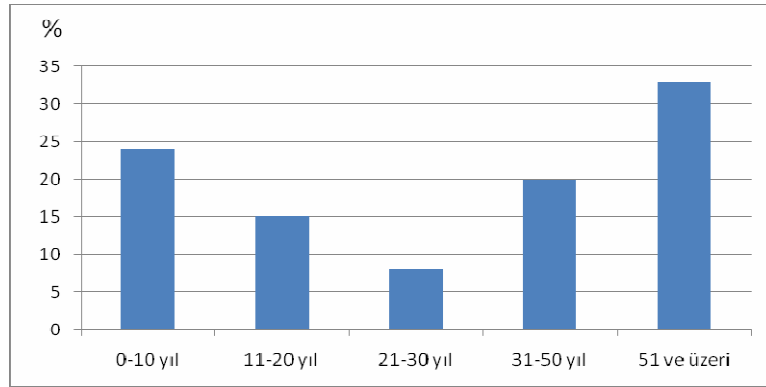
Köylerin ekonomik durumu binanın yapı malzemesi üzerinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Bazı köylerde şehir evlerini aratmayacak, her teknolojik imkânın

bulunduğu meskenlere rastlanmıştır. Kent yaşamının olanakları kıır yaşamını etkilemiş ve ekonomik durumu yeterli olan aileler bu şartları elde etmişlerdir (Bkz, şekil: 34).

şekil 34. Karaköy’de Yeni Yapılan Meskenlerden Biri, Haziran 2007

şekil 35. İnceleme Sahasındaki Kıır Yerleşmelerinde Evlerin Yaş Durumu

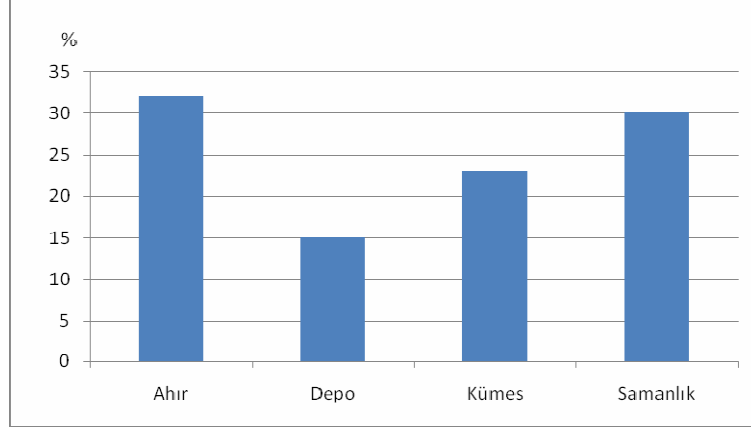

Kaynak: Muhtarlık Kayıtlarından Oluşturulmuştur.

Anket sonuçlarına göre, 0–10 yıl arası % 24, 11–20 yıl arası % 15, 21–30 yıl arası % 8, 31–50 yıl arası 20, 51 ve üzeri yıl % 33’lük bir yer kaplamaktadır (Bkz: şekil 35). Son 10 yıl içerisinde % 24’lük oran köylerde çok eski evlerin yerine yenilerinin yapılması ve geniş aileden ayrılarak çekirdek aileye geçen kişilerin yaptıkları evlerdir. 51 ve üzeri yıllarda yapılan evlerin oranı % 33’lük bir yer kaplamakla beraber bu evlerin bir kısmı günümüzde evlerin eklentisi olarak kullanılmaktadır. Betonarme evlerin büyük bir çoğunluğu iki katlı olarak inşa edilmiştir. Dışı sıvalı olmayan betonarme evlerde bulunmaktadır. Yenişehir ovasındaki köylerde betonarme evlerin çoğunluğu

çatılarda sıcak su sistemi, uydu anteni, pimapen cam gibi teknolojik imkânlar bulunmaktadır (Bkz, Şekil: 34).

Şekil 36. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Evlerin Eklenti Durumu

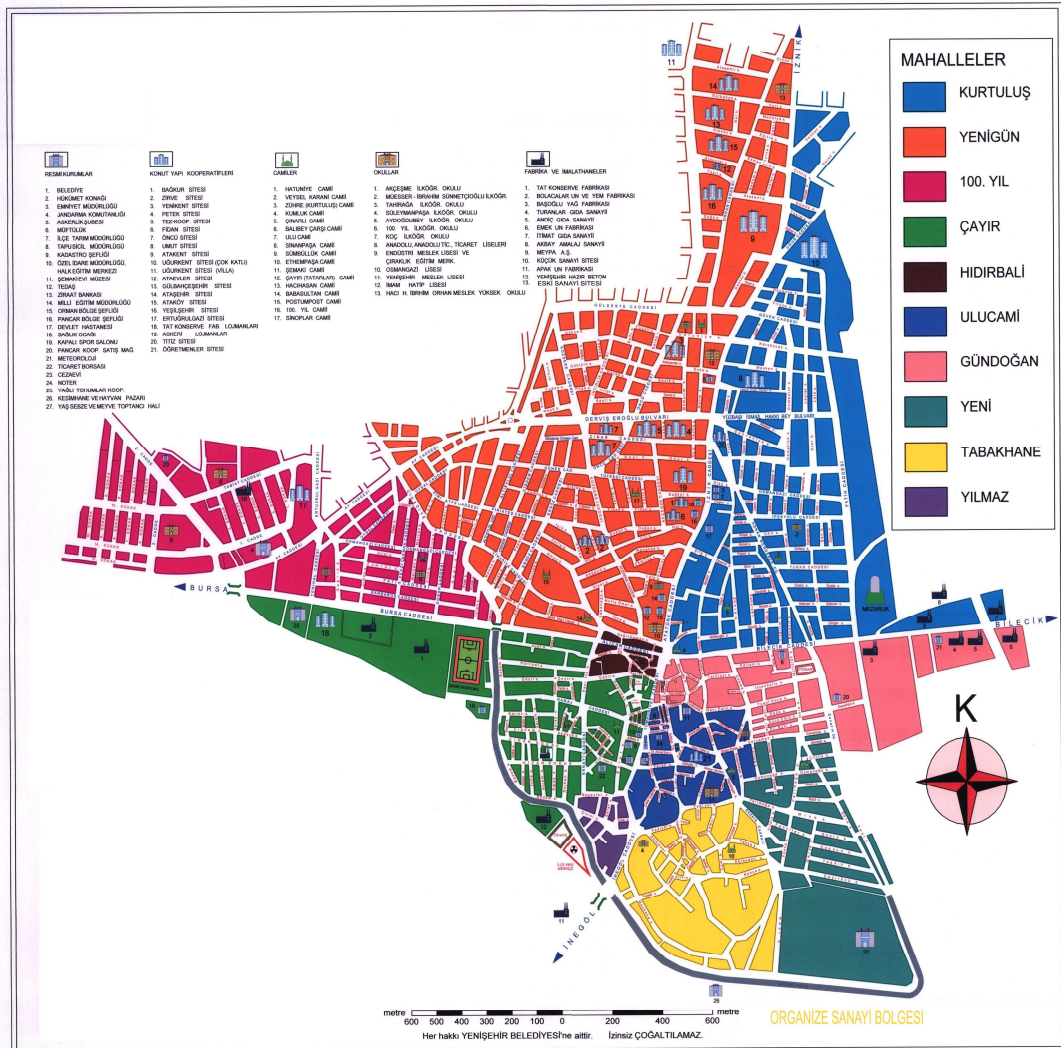
Kaynak: Muhtarlık Kayıtlarından Oluşturulmuştur.

Evlerin eklenti durumlarında % 32 'lik oran ile ahırlar ilk sırayı almaktadır. İkinci sırayı ise % 30'luk oranla samanlıklar almaktadır. Büyük baş hayvancılık yapılan hemen hemen her evde samanlık bulunmaktadır. Üçüncü sırada % 23'lük oran ile kümesler yer almaktadır (Bkz: Şekil 36). Bazı çiftçiler kümesin kendi evlerinde bulunmadığını ifade etmişler (Çünkü bu yörede kümes genellikle büyük işletmelerde yapılan tavukçuluğa denmektedir), bazı çiftçiler ise tel ile çevrili, içinde 5-10 tavuğun yaşabileceği basit tahta yapıları kümes olarak kabul etmişlerdir. 2006 yılında çıkan kuş gribi salgını Yenişehir köylerinde kümes hayvancılığını bitme noktasına getirmiştir. Evlerdeki kümes eklentilerinde hayvancılık yapılmayıp, bu yerler farklı amaçlarla kullanılmaktadır. Yenişehir'de ahır çoğu evde bulunmakla birlikte günümüzde kullanılmayıp depo olarak kullanılan ahır sayısı oldukça artmıştır(Bkz, Şekil 37). Devletin tarım ve hayvancılık politikaları küçük, ekstansif yöntemlerin kullanıldığı işletmelerin zarar etmesine; sebep olmakta; intansif yöntemlerin kullanıldığı büyük işletmeler ancak ayakta kalabilmektedir. Çiftçiler ile yapılan mülakatlarda evlerde bir-iki tane hayvan bakan aile kalmadığını, hayvancılık yapan ailelerin en az 6-10 arası hayvanlarının olduğunu, bazı çiftçilerin birleşerek 50 hayvan bakabilecek tesisler kurduklarını ifade etmişlerdir. Küçükbaş hayvan bakılan barınak sayısı çok azdır. Ahırların bir bölümü genellikle koyun bakılmak için kullanılmaktadır.

Şekil 37. Depo Olarak Kullanılan Bir Ahır, Haziran 2007

Harita 5. Yenişehir Şehir Planı

Kaynak: Yenişehir Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü

3.4.1. İlçe Merkezinde Yeni Tip Meskenler

Yenişehir'de ilk meskenler bugün Ulucami Mahallesi adı ile anılan yerleşkeye kurulmuştur. Ardından Çayır, Gündoğan ve Tabakhane Mahallelerine doğru yerleşmeler yayılmaya başlamıştır. Yenişehir'in en son kurulan mahalleleri ise Kurtuluş ve 100. Yıl Mahalleleridir. Ovanın yerleşme yapısına baktığımızda 1970 yılına kadar nüfusun doğal artışına bağlı olarak doğan ihtiyacı karşılama amaçlı bir yapılaşma mevcuttur. Bu zamana kadar yapılan meskenlerde ağırlıklı olarak kâgir malzeme kullanılmıştır. Günümüzde bu yapılara baktığımızda evlerin daha çok tek katlı olarak inşa edildiği anlaşılmaktadır. 1970 yılından sonra tarımsal üretimde meydana gelen artışa bağlı olarak kentleşme artmış, iki kat ve yukarısı yapıların inşası hız kazanmıştır. İlçe merkezinde kooperatifleşme sürecine geçiş tam anlamıyla 1995 yılında başlamıştır. Bu yıla kadar Bağkur Evleri ve Öğretmenler Sitesi gibi birkaç tane kooperatif yapılmış olsa da hızlı siteleşmenin başladığını söyleyemeyiz. 1995 yılında başlayan kooperatif evlerinin yapımı ve tamamlanması, 10 yıl sürmüş ve 2005 yılı itibariyle bu sitelerde ikamet edilmeye başlanmıştır. 1990 -2000 yılları arasında belli bir dönem Bursa yolu mevki olarak adı geçen şehrin batı yönünü kapsayan 100.Yıl Mahallesi, Ertuğrulgazi sitesinin yapımı, küçük sanayi sitesi ve müstakil birkaç evin inşasıyla şehrin cazibe merkezi haline gelmiş, hatta birkaç esnaf geleceğe yatırım olması ümidiyle buradan dükkân kiralamışlardır. Bu yıllarda mevcut yerel yönetimin yaptırdığı geniş zemin etüdü çalışmaları sonucunda hazırlanan raporlarda, 100.Yıl Mahallesi'nin deprem esnasında sivilaşma riskinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Konunun başında şehrin bu sahasının 50–60 yıl öncesinde bataklık bir göl sahası olduğu ifade etmiştim. Zamanla bu arazi gerek iklim şartları, gerekse doğal drenajın bozulmasına bağlı olarak kurumuş ve yerleşmeye açılmıştır). Bu araştırma sonuçlarından sonra belediye genişleme alanı olarak şehrin kuzey yönünü içeren Yenigün ve Kurtuluş Mahallelerini cazibe merkezi olarak kabul etmiştir. 2008 yılında dört ve üzeri katlı yapılaşmalar bu bölgede hızla devam etmektedir. TOKİ konutlarının yapılmaya başlanmasıyla şehrin bu bölgesi çok yoğun nüfuslu bir alan haline gelecektir.

Şehrin dört yönde yerleşme dokusu ve gelişimi incelendiğinde; Güneyde İnegöl yolu olarak bilinen sahada Yeni Mahalle, Tabakhane ve Çayır Mahallesi imar sınırını belirleyen son mahallerdir. Karaköy deresi ilçeye kuzeyden girerek çevre yolu

sınırdan geçer ve geçtiği bölgelerin bir kısım atıklarını toplayarak Kocasu'ya karıştır. Özellikle eski sanayi sitesi, 100.Yıl Mahallesi kanalizasyon atığı ve Yılmaz Mahallesi'nin atıkları bu dereye karışarak Kocasu Çayı'na ulaşmaktadır. İmar sahasını belirleyen ana unsur bu deredir ve derenin güneyinde ikamet amaçlı konutlara rastlanmamaktadır. Derenin, şehrin güneyini kestiği köprü'nün hemen arkasında iki benzinlik, bir un fabrikası ve İnegöl yolu üzerinde kurulu bulunan tarıma dayalı küçük sanayi tesisleri mevcuttur. Bu sahanın Boğazköy Barajından ovaya su salındığında ilk faydalanacak arazi olması ve birinci derece tarım toprağı olmasından dolayı, imara açılarak yerleşmelerin kurulması çok zor görülmektedir. Ayrıca bu civarda yaşayan mahalle sakinleri derenin sürekli olarak kirletildiğini ve mikrop yuvası haline geldiğini ifade etmişlerdir. Bu derede ıslah çalışmaları D.S.İ tarafından yürütülmekte en güzel çözüm yolu olarak derenin üstünün kapatılması gözükmektedir. Yine şehrin güney yönünde olmakla birlikte eğimin biraz daha arttığı Akdere ve Subaş köyleri arası organize sanayi bölgesi olarak kabul edilmiştir. Tabakhane Mahallesi sınırları içerisinde kalan bu arazi 175 ha'lık bir alan kaplamaktadır. Şu an Şişecam grubuna bağlı iki firmanın faaliyet gösterdiği bu sahada 30 firma daha teklif vermiş fakat arazinin eğiminin fazla ve parçalı olması ve bunun maliyetleri yükseltmesinden dolayı kamulaştırma çalışmaları başlatılamamıştır. Organize sanayi bölgesi iki etap olarak hazırlanmış ikinci etabın başlanması için daha elverişli bir saha arayışı devam etmektedir. Fakat Yenişehir'in düz alanları birinci derece tarım toprağı olduğundan istenilen arazinin bulunması zorlaşmaktadır.

Doğu yönünde Bilecik yolu olarak bilinen saha karşımıza çıkmaktadır. Bilecik yolu, ilçenin doğu kısmında bulunan Gündoğan ve Kurtuluş Mahallelerini birbirinden ayırmaktadır. Her iki mahallenin doğu yönüne 2006-2008 yılları arasında 8 adet inşaat yapılmıştır. Her iki mahallenin doğu yönünde(Kurtuluş mahallesi'nin bir bölümü kuzey yönündedir), bir ve iki katlı yapılar fazlaca yer kaplamaktadır. Şehrin bu yönünde Bilecik ve çevre yolu boyunca uzanan mermer, konserve, süt ürünleri, makine, un ve yem fabrikaları ile yaz aylarında faaliyet gösteren ihracat firmaları bulunmaktadır. Ayrıca bir halı saha, sebze ve meyve hali, üç benzin istasyonu, bir ilköğretim okulu ile ilçe otogarı burada bulunmaktadır. İlçenin doğu yönünde imara açılması zor görülmektedir. Afşar Köyü deresinin ilçe sınırını kestiği köprü'nün doğusu birinci derece tarım toprağı olduğu için yerleşmeye açılması sakıncalı alan durumundadır. Alt

yapı eksikliği bulunmayan bu mahallelerde ara caddelerde asfalt çalışması yapılmasında fayda görülmektedir.

Batı yönünde Bursa yolu olarak anılan saha bulunmaktadır. Çayır ve 100.Yıl Mahallelerini içine alan bu saha 1990–1998 döneminde hızlı gelişme içine giren, zemin etüdü yapılmasıyla yerleşmenin kısmen yavaşladığı bir yerleşim alanıdır. 2006–2008 döneminde 20 inşaat yapılan bu yönde müstakil tek ya da iki katlı inşaatlar yapılmaya devam etmektedir. Ertuğrul gazi sitesi bu yönde yapılan son kooperatif inşaatıdır. Şehrin bu yönüne her 15 dakikada bir şehiriçi minibüs seferleri düzenlenmektedir. Cadde düzenlemesi ve alt yapı eksikliğinin olmadığı mahallelerde eski sanayi sitesinin çevre düzenlemesi anlamında çok büyük eksiklikleri bulunmaktadır. Sanayinin 100.Yıl Mahallesiindeki yeni kurulan siteye tamamen taşınmasıyla bu alanda çevre düzenlemesi yapılması gerekmektedir. Dört tane okul, bir şehir stadyumu, kapalı spor salonu, belediye spor kompleksi, konserve, süt ürünleri, un-yem fabrikaları, ihracat firmaları şehrin bu bölümünde bulunan bazı önemli yerlerdir. Şehrin Bursa yoluna doğru büyümesi zor görünmektedir. Çünkü ovanın batı yönüne doğru birinci derece tarım toprağı olması ve zeminin sıvılaşma potansiyelinin yüksek olması yerleşmelerin kuruluşu açısından büyük olumsuzluklar teşkil etmektedir. Ancak Bursa yolunun kuzey kanadında şehirleşme çok hızlı olmamak kaydıyla devam etmektedir.

Kuzey yönünde İznik yolu olarak adı geçen saha bulunmaktadır. Bu yön Yenigün ve Kurtuluş Mahallerinin kuzeye açılan taraflarıdır. Hafif eğimli olan bu arazi yapılan deprem etütlerinde şehrin kurulabileceği en sağlam zeminin bulunduğu arazi olarak geçmektedir. Yenigün ve Kurtuluş Mahallerinin bu yöndeki gelişimleri yol boyunca sağ ve sola doğru uzayarak devam etmektedir. Yenişehir'in çok katlı yerleşme dokusunun en yoğun olarak bulunduğu bölümüdür. 2006–2008 döneminde bu yönde 110 inşaat yapılmıştır. Bu dönemde yapılan toplam inşaatların % 80'i şehrin kuzey yönünde yapılmıştır. 2008 yılının ilk üç ayı içerisinde belediye tarafından verilen 10 ruhsatın 7'si bu iki mahallenin sınırları içerisinde kalmaktadır. Ancak Yenigün Mahallesi 110 inşaatın 67'sinin, Kurtuluş Mahallesi 32'sinin yapıldığı arazi üzerindedir. Bu farkın sebebi yolun iki yanı arasında kot farkının bulunması (Yenigün Mahallesi'nin kotu, Kurtuluş Mahallesi'nden yüksektir), zeminin Yenigün Mahallesi'nde daha sağlam olması, Kurtuluş Mahallesi'nin güney sınırında bulunan kanala kadar imara açık olması ve

yüksek gelirli vatandaşların Yenigün Mahallesi'ni oturmak için tercih etmeleridir.

Sitelerin yapımından sonra arada kalan boş arsalar hızlı bir şekilde doldurulmaktadır. İlçede emlak fiyatlarının en yüksek olduğu arsalar bu bölümde yer almaktadır. Mevcut konutların tamamlanması ile birlikte Yenigün Mahallesi çok büyük bir alana yayılmış olacaktır. Bu büyüme yeni bir mahallenin doğmasına sebep olabilecektir. Yenigün Mahallesi'nin sürekli olarak büyümesi yakın bir zamanda yakın çevresinin imara açılmasını gerekli kılacaktır. Bu anlamda yatırımcılar ve emlakçılar mahalle ile Kozdere Köyü arasındaki tarlaları almaktadırlar ve şehrin bu bölümündeki tarla fiyatları ilçe standartlarına göre biraz yüksek seyretmektedir. Bu sahada yapılaşma devam ederken alt yapı hizmetleri de diğer bir yandan devam etmektedir. İlçeye 2007 senesinde gelen doğal gaz sistemi, kanalizasyon, içme suyu asfalt çalışmaları yeni yapılan konutların tamamlanmış alt yapı hizmetleridir. Bu anlamda organize sanayinin faydalarından bahsetmekte yarar görüyorum; Şişecam grubunun bu bölgeye büyük yatırımlar yapması 2007 senesinde kısa bir sürede doğalgaz hattını çektiği, ilçedeki vatandaşa da yararlıdır. Ayrıca 850 çalışanın olması ve bunların büyük çoğunluğunun ilçede ikamet etmesi kira fiyatlarını düşürmemekte, insanların boş zamanlarını geçireceği cafe, park gibi iş yerlerinin açılmasını sağlamaktadır. Tüketimin artması da ilçede ticaret hayatını canlandırmaktadır.

İnceleme sahasımızda yer alan Yenişehir yerleşmesi, gerek yerleşme tipi gerek yaşam tarzıyla bir tarım kenti olması yanında, kurulan Yenişehir Organize Sanayi Bölgesi (YOSAB) ve buraya gelen firmalar ile hızlı bir şehirleşme sürecine girmiştir. İlçede 1975 yılında kurulan Bağ-kur yapı kooperatifi ilk sitedir. Hemen ardından kurulan 1976 Fidan sitesi ve 1978 öğretmenler sitesi bu alanda Yenişehir'de öncü olmuşlardır. Boyuna yerleşmelerin hız kazandığı dönem 1980- 1990 yılları arasında olmuştur. Atakent, Doruk, Zirve, Öncü, Umut, Tez – kop ve Petek sitelerinin temelleri bu dönemde atılmış fakat bu inşaatların bitme yılları 1990–2000 dönemine denk geldiği için çok katlı binalara sahip yerleşmenin hız kazandığı dönem halk arasında 1990-2000 dönemi olarak kabul görmüştür. Ataşehir, Ataköy, Ataevler, Gülbahçeşehir, Uğurkent ve Doğankent siteleri 1990–2000 döneminde artarda inşaatları başlamış olan sitelerdir. Bu siteler 2004–2007 yılları arasında yerleşmeye açılmıştır. Bir yandan siteleşme hız kazanırken, diğer bir yandan sitelerin arasında kalan daha küçük ölçekli arsalar, villa

tipi müstakil ev yapılarak, mütahitler tarafından üç-dört katlı binalar yapıp satılarak değerlendirilmiştir. 2000 yılından sonra Yeşilşehir, Esenkent, Çamlıca sitelerinin temelleri atılmış ve inşaatları halen devam etmektedir. Ayrıca henüz inşaatı başlamadığı için tabloda yer vermediğim TOKİ konutları, gelir gruplarına göre üç büyüklükte yapılacak olup, toplamda 740 daire ile Yenişehir'in en büyük sitesi olacaktır. Dar gelirli aileler için 300 dairenin bulunduğu site ile şehir arasında hızlı bir şekilde yapılaşma sürmektedir.

Şekil 38. Mütahitin Ticari Amaçlı Yaptığı Apartman Daireleri, Şubat 2008

Şekil 39. Ataşehir, Atakent ve Gülbahçeşehir Siteleri, Şubat 2008

Tablo 16. İlçe Merkezindeki Site ve Daire Sayıları

SİTE ADI	BİR BİNADAKİ DAİRE SAYISI	BLOK SAYISI	TOPLAM DAİRE
ERTUĞRULGAZİ SİTESİ	10	13	130
YENİKENT SİTESİ	8	6	48
PETEK SİTESİ	8	5	40
ZİRVE SİTESİ	8	5	40
ATAKENT SİTESİ	32	10	320
ÇAMLICA SİTESİ	10	13	130
ÖNCÜ SİTESİ	8	18	144
ESENKENT SİTESİ	10	10	100
ATAŞEHİR SİTESİ	30	7	210
GÜLBAHÇE SİTESİ	30	3	90
ATAKÖY SİTESİ	20	9	180
ATAEVLER SİTESİ	20	3	60
UMUT SİTESİ	12	14	168
UĞUR KENT SİTESİ	30	10	300
TİTİZ SİTESİ	10	5	50
ASKERİ LOJMANLAR	8	7	56
BAĞKUR SİTESİ	8	3	24
TEZ. KOP. SİTESİ	8	2	16
FİDAN SİTESİ	12	2	24
YAMAÇ EVLERİ SİTESİ			5
YEŞİL ŞEHİR SİTESİ	30	7	210
ÖĞRETMENLER SİTESİ	9	2	18
TOPLAM	321	154	2363

Kaynak: Yenişehir Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü

Yeni yerleşmeler konusunda değindiğim şehrin genişleme sahası olarak kabul edilen Kurtuluş ve özellikle Yenigün Mahallelerinde tabloda yer alan, almayan 25 siteden sadece üçü diğer mahallelerde kurulmuş, geri kalan sitelerin dört tanesi Kurtuluş

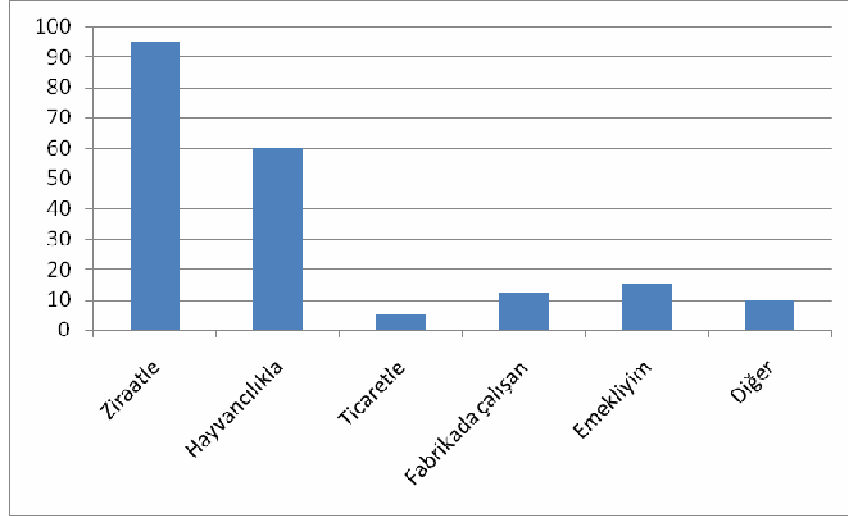
Mahallesi olmak üzere diğer tüm siteler Yenigün Mahallesinde kurulmuştur.Yeni inşaat projelerinin de hepsi Yenigün Mahallesi'nde yoğunlaşmaktadır. Sitelerin alt yapı eksiklikleri hızlı bir şekilde giderilmektedir.

Diğer tüm alt yapı hizmetleri tamamlanmış, yolların asfalt çalışmalarının 2008 yılı içerisinde bitirilmesi hedeflenmektedir. Sitelerin şehre biraz uzak olması özellikle kış aylarında insanların şehir içi dolmuşları kullanmalarına yol açmıştır.

BÖLÜM 4: YENİŞEHİR OVASI'NDAKİ YERLEŞMELERDE EKONOMİK YAPI

Yapılan anket çalışmalarında ova köylerinde yaşayan vatandaşların gelir-gider dengesinin iyi olmadığı anlaşılmaktadır. Çiftçilikle geçimini sağlayan ailelerden % 75'inin masrafların arttığı kış ve ilkbahar döneminde bankalardan kredi çekerek ekim – dikim işlerini yaptıkları anlaşılmıştır. Köylerde yaşayan halkın hemen hemen tamamına yakını tarımsal faaliyetlerle geçimini sağlamaktadır. Senede üç ürün alınabilen ve su kaynaklarının yeterli olduğu ender ovalardan biri olan Yenişehir Ovası'nda genellikle modern tarım yöntemleri kullanılmakta fakat tarımsal gübre, ilaç ve tohumların maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı ovadaki çiftçi her geçen sene daha zor bir şekilde bu faaliyetleri yürütmektedir. Önceleri yaz döneminde elde ettiği gelir ile geçimini sağlayabilen köylüler, günümüzde hasat sezonu bittikten sonra ek bir işte çalışmak durumundadırlar.

Şekil 40. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Gelirin Nasıl Temin Edildiği

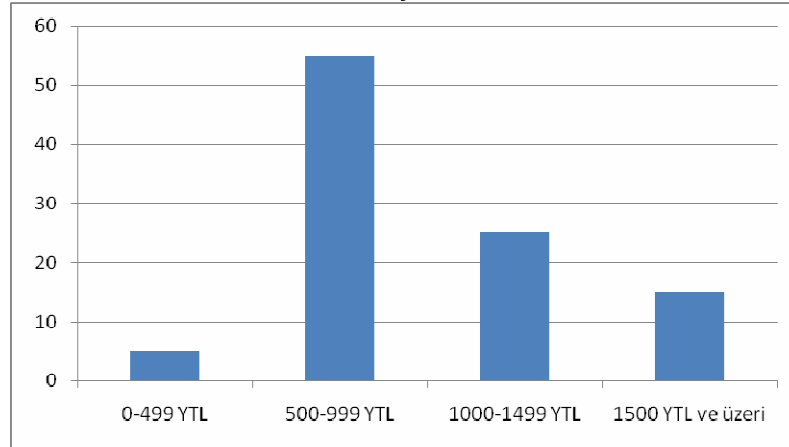

Kaynak: 2008, Anket Sonuçları

2008 yılında köylerde 100 aile ile yapılan anket sonuçlarına göre, şekil 40'da görüldüğü üzere 95 kişi geçimini ziraattan sağlamaktadır. 60 kişi tarım yanında hayvancılık faaliyetlerini de yürüttüğünü söylemiştir. Anket yapılan tarımla uğraşan 95 aileden, 35 tanesi hayvancılık faaliyeti yürütmeyip sadece ziraatla uğraştıklarını ifade etmişlerdir. Yani hayvancılık faaliyeti yürüten 60 ailenin tamamı ziraatla da uğraşmaktadır. Ticaretle uğraşan beş aile tarım faaliyetine fazla katılmayıp, kendi ihtiyaçları kadar tarım yapmakta ve diğer topraklarını icara vermektedirler. Bu ailelerden 12'sinde

(çoğunluğunu askerden gelmiş gençlerin oluşturduğu), bir fabrikada ya da ilçede sanayide çalışan kişiler olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu ailelerde temel geçim kaynağı olarak fabrikadan elde edilen gelir görülmemektedir. Anketimize katılan 15 ailede emekli bir bireyin olduğu anlaşılmıştır. Fakat anket yapılan ailelerde yaşlı bireylerin çok olması ve bunların çoğunluğunun emekli olmamasının nedeni sorulduğunda cevap olarak tarımsal şartların bu kadar zorlaşacağını tahmin edemediklerini, şartların çok değiştiğini ifade etmişlerdir.

Şekil 41. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Gelir Durumu

Kaynak: Anket Sonuçları

Yapılan anket sonucunda ova köylerinde oturan ailelerin 5 tanesi 500 YTL'nin altında aylık geliri olduğunu söylemiş, 55 aile 500 YTL ile 1000 YTL arasında aylık geliri olduğunu, 25 aile 1000YTL ile 1500 YTL arasında aylık geliri olduğunu, 15 aile'de aylık 1500 YTL'nin üzerinde geliri olduğunu ifade etmişlerdir (Bkz: Şekil 41). Ancak tarım giderlerinin yüksek olması sonucunda ankete katılanların % 30'u tarımdan sağladıkları kazanç ile geçimlerini sağlayabildiklerini ifade etmişlerdir.

Yapılan anket çalışmaları ve gözlemler sonucunda ova köylerinde hâkim ekonomik faaliyetin tarım ve hayvancılık olduğu, insanların bu sektörlerden elde ettikleri kazanç ile zorda olsa geçimlerini sağladığı görülmüştür. Ancak Türkiye genelinde tarım ve hayvancılık sektörüne gereken önemin verilmemesinden dolayı çok verimli topraklara sahip olan Yenişehir Ovası'nda da her yıl bu sektörlerde çalışan azalmaktadır. Çiftçiler gübre, işlenmiş tarımsal ürün, ilaç, hayvan yemi fiyatlarının çok hızlı bir şekilde yükseldiğini fakat tarımsal ürünlerin fiyatlarının buna paralel yükselmediğini bundan dolayı tarım ve hayvancılığın her yıl geriye gittiğini ve geliştirilemediğini ifade etmişlerdir.

Yenişehir ilçe merkezi tarım ve tarıma dayalı sanayi faaliyetlerinin yoğunlaştığı bir yerleşmedir. İlçede 142 tane birinci sınıf, 781 tane ikinci sınıf, 24 tane zirai, 516 tane gelir vergisi (GMSİ), 67 tane serbest meslek erbabı, 1064 tane basit usul vergi, 26 tane diğer ücretliler görünmekte, toplamda 2620 vergi mükellefi bulunmaktadır (Yenişehir Vergi Dairesi Mart 2008 Verileri).

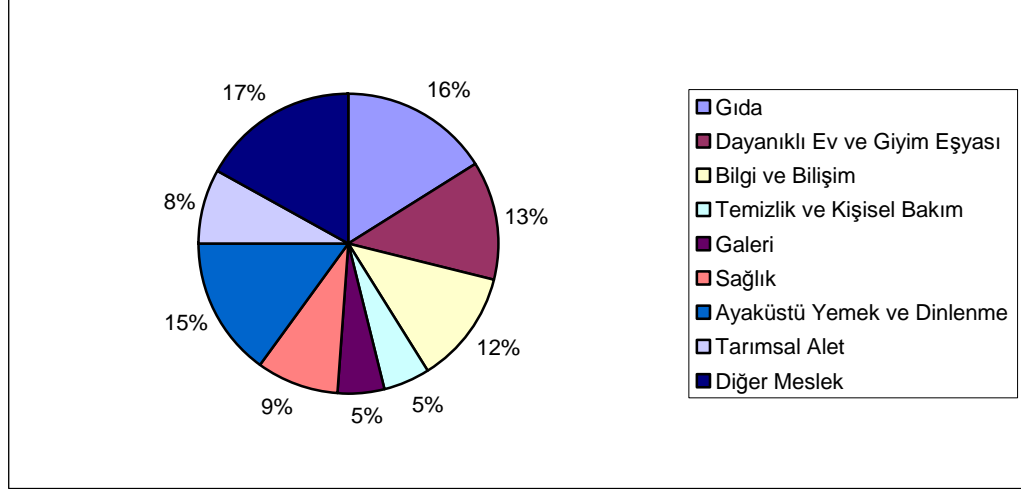
Yenişehir’de devlet memuru sayısı 788 kadrolu, 113 sözleşmeli olmak üzere 901 kişidir (Bu sayıya devlet hastanesi, üniversite, jandarma, bankalar, Telekom, Tedaş çalışanları dâhil değildir).

Çiftçilik ile geçimini sağlayan aile sayısı tam belli olmamaktadır. Çünkü çiftçilerden ürünlerinin vergisi stopaj olarak peşin kesilmekte, onlar için ayrı bir vergi düzenlemesi bulunmamaktadır. İlçe tarım müdürlüğü 2005 verilerine göre ilçede tarımla uğraşanların sayısı 300 civarındadır. Ancak çalışmayı yürüten mühendisler bu sayının daha yukarılarda olması gerektiğini, yaptıkları ankette tüm çiftçilik yapan işletmelere ulaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Yukarıdaki veriler ışığında Yenişehir ilçe merkezinde aktif nüfus içerisinde çalışan nüfusun 4500–5000 civarında olduğu anlaşılmaktadır. Bunların içinde organize sanayi ve diğer fabrikalarda çalışanların sayıları da 1200 civarındadır. Ancak çalışanların tümü Yenişehir’de ikamet etmemekte, çevre il ve ilçelerden günlük olarak servislerle geliş-gidiş yapmaktadırlar.

İlçe merkezinde (Eski ve Yeni Sanayi Siteleri dükkânları ile üretimhaneler hariç) hizmet sektörü ile ilgili işyerleri çalışmasında şu sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Yapılan saha incelemesinde ortaya çıkan rakamlar Yenişehir’in tamamını kapsamayıp, ilçenin merkeze yakın olan mahallerindeki işyerlerinin sayısıdır. İlçe merkezindeki işyerlerinin %75’i (sanayi hariç) yukarıdaki grafikte yer almaktadır. Hizmet sektörü kapsamında pek çok ekonomik faaliyetin gerçekleştirildiği araştırma sahasındaki işletmeleri benzer iş kolundakileri bir araya toplayarak gruplandırmaya çalıştık;

Şekil 42. İlçe Merkezinde Ekonomik Faaliyet Türleri

Kaynak: Anket Sonuçları

Bu bağlamda; market, manav, lokanta, kasap, yufkacı, büfe, süt ürünleri, ekmek fırınları gibi meslek kolları **Gıda Grubuna** dâhil edilmiştir. Bu grupta yer alan işyerleri şehrin merkezinde daha yoğun olarak bulunmaktadır. Şehrin merkezinde bulunan Hal Çarşısı'nda özellikle kasap, manav dükkânları ağırlıklı olarak sıralanmaktadır.

Bijuteri, beyaz eşya, saatçi, hazır giyim, parfümeri mağazaları **Dayanıklı Ev Eşyası ve Giyim Eşyası Satıcıları Grubuna** dahil edilmiştir. Yenigün ve Gündoğan mahallelerindeki İznik caddesinde hazır giyim ve parfümeri dükkânı sayısı fazladır. İstiklal caddesi boyunca da hazır giyim mağazaları sıralanmaktadır.

Bilgi ve Bilişim Grubuna; GSM, bilgisayar, internet cafe, fotoğrafçı, elektronik, kırtasiye gibi meslek kolları dâhil edilmiştir. Bu işyerleri ilçe merkezine yakın caddelerde dağınık halde bulunmaktadır.

Temizlik ve kişisel bakım gurubuna; temizlik ürünleri, berber, erkek ve bayan kuaförleri dahil edilmiştir. Şehrin merkezinde yoğunluk kazanmakla beraber, her mahallenin kendi merkezinde berber dükkanları bulunmaktadır.

Galeri grubuna; traktör, araba, bisiklet, motosiklet satış yerleri dahil edilmiştir. Bu işyerleri şehrin dört yönündeki caddelerde cadde boyu dükkanları olarak faaliyet göstermektedirler. Yenişehir'in düz bir coğrafi yapıya sahip olması sebebiyle bisiklet ve motosiklet kullanımı çok yaygındır. Bu sebeple bu ürünleri satan firma sayısı oldukça fazladır.

Sağlık grubunda; sağlık evleri, özel muayenehaneler, eczaneler, gözlükçüler gibi meslek kolları yer almıştır. Bu grupta yer alan meslek gruplarına ait işyerleri Yeni gün ve Kurtuluş mahallerindeki İznik caddesinin iki yanında yoğun olarak bulunmaktadır. Devlet hastanesinin burada bulunması bu durumun temel nedenidir.

Ayaküstü Yemek ve Dinlenme grubunda; cafe, pastane, çay ocağı, kahvehane, börekçi meslek kolları yer almıştır. Kahvehane ve çay ocağı dükkanlarının bu grupta yer alması, Ayaküstü Yemek ve Dinlenme grubunun % 15'lik bir oranda yer kaplamasına neden olmuştur. Pastahane, cafe gibi işyerleri İznik caddesinde daha fazla yer alır.

Tarımsal alet grubunda; tarım ilacı, gübre ve yem bayileri ile nalbur dahil edilmiştir. Tarımsal alet grubunun % 8 oranında yer kaplaması, Yenişehir'de tarımın önemli bir ekonomik faaliyet kolu olduğunun göstergesidir.

Diğer meslek gruplarına; tekel bayileri; emlak, kuyumcu, muhasebeci, camcı, kapı-pencere, tüpçü, sucu, akvaryum, seyahat acenteleri, mimar, terzi, inşaat, doğalgaz, odun-kömür depoları dahil edilmiştir.

Ayrıca inceleme sahasında yer alıp, grafiğe dahil edilmeyen 300 işyeri eski sanayi çarşısında, 100 işyeri de yeni sanayi sitesinde yer almaktadır. Bu gruptaki işyerleri sanayi başlığı altında ayrıca ayrıntılı olarak incelendiğinden grafiğe dahil edilmemiştir.

Şehrin gelişmenin hızlı olduğu kuzey yönünde, eczane, gözlükçü, bilgisayar, internet, fastfood, cafe, mevsimlik parklar, parfümeri, kırtasiye, pastane, çiçekçi ve muayenehaneler yoğunluktadır. Devlet hastanesinin burada bulunması, yaz aylarında İznik Yolu olarak anılan caddede insanların gezme ve dinlenme ihtiyaçlarını gidermeleri bu faaliyet gruplarına ait dükkânların burada yoğunlaşmasına sebep olmuştur.

Kasap, manav, kuyumcu ve market gibi meslek gruplarına ait dükkânlar, şehrin merkezindeki Hal Çarşısı ve etrafında toplanmıştır. Benzinlik, un ve yem bayileri, fabrikalar, inşaat malzemeleri gibi meslek gruplarına ait dükkânlar, şehrin hemen dışında faaliyet göstermektedirler. Yenişehir'de hayvancılık faaliyetlerinin ilçede ve her köyde yapılması belirli hayvansal gıdalarda ilçeyi, yakın il ve ilçelerin geldiği bir merkez haline getirmektedir.

Tarım ve tarıma dayalı sanayi şehrin etrafında kümelenmiştir. Ülkemizde de en büyük

sorunlardan birisi olan sanayi tesislerinin şehrin içinde kalması Yenişehir içinde bir sorun teşkil etmektedir. Son yıllardaki hızlı büyüme, ilk kuruluşunda şehrin dışında kalan tesisleri şehrin içinde bırakmıştır. Bursa yolu üzerinde bulunan un, yem ve yağ fabrikasının kokuları çevrede oturan mahalle sakinlerini çok rahatsız etmektedir. İznik yolu üzerindeki tavuk üretme çiftlikleri akşam saatlerinde balkonlara dahi çıkılmasını engelleyecek kadar kötü kokmaktadır. Belediye bu tesislere 5 yıl süre tanımış ve yeni yerlerini organize sanayi bölgesinden göstermiştir. Hazırlıklarını tamamlayan firmalar yeni yerlerine en kısa sürede taşınacaklardır.

4.1. Tarım

Türkiye köylerinde yaşayan insanların büyük çoğunluğunun amacı, her şeyden evvel kendi geçimlerini veya gereksinimlerini kendi emekleri ile karşılamaktır. Bu amaç Türkiye köylerinin tarımsal karakterinin çiziminde en kuvvetli faktör olarak rol oynar. Böylece sırf geçim ekonomisine yönelmiş köylerde geçerli olan böyle bir sistem, kendi yağı ile kavrulma anlamına gelen, kapalı bir ekonomik sistemden başka bir şey değildir (Tunçdilek, 1984: 29).

Türkiye'nin klima ve topografya şartları, bu ülke üzerinde yaşayan kır insanına hayvancılık kadar, rençperlik içinde eşit değerde olanaklar tanımıştır. Ancak bölgelerin coğrafi karakteri ve her bir bölge içinde topografya ve iklimik şartların değişiklik göstermesi, bu uğraşının değişik modellerde yapılmasına yol açmıştır. Tarla kültürlerindeki uğraşlar iklimin bir özelliği olarak iki kola ayrılmak zorunda kalmıştır.

Birinci kol güz yağışları ile ekilmesi uygun olan, kış ve ilkbahar yağışları ile büyüeyebilen, kuraklığın başladığı yaz başında olgunluğa erişen “kuru tarım sistemi” diyebileceğimiz tahıl tarımıdır.

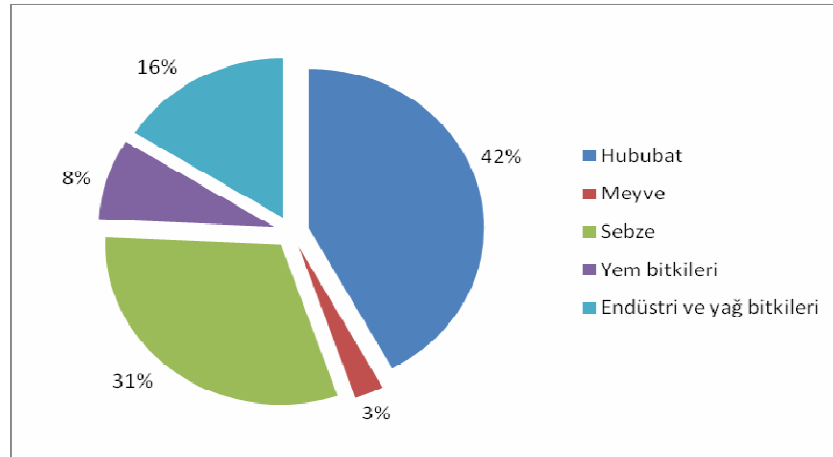
İkinci kol ise yaz devresi içinde büyümesi zorunlu olan fakat su yokluğu yüzünden olgunlaşamayan kültür bitkileridir. Bu durum suyun olmadığı dönemlerde su teminin bulunmasıyla oluşan sulu tarımdır. Sulamanın yapılabildiği akarsu boyları, yer altı suyunun yüzeye yakın olduğu yerlerdeki depresyonların tabanları ve sahil bölgelerindeki alüvyal ovalar özellikle sulama ile yetiştirilebilecek kültür bitkilerinin toplandığı saha olmuştur. Böylece Türkiye kırlarında birbirinden çok farklı tarım tipleri ortaya çıkmıştır.

Türkiye'nin tarımsal potansiyeli bu ülkede, çok çeşitli bir rençperliğin yer almasına olanak tanımıştır. Bir gerçek olarak tahıl türlerinin üretimi çok geniş bir yer kaplamakta ve bunu kültür bitkileri izlemektedir. Türkiye kırlarının en başta gelen tahıl üretimine endüstri bitkilerine dayanan bir uğraşı eklenmiştir. Ancak Türkiye'nin coğrafi karakterinin verdiği olanaklarla meyvecilik, bağcılık, sebzeçilik ve nihayet pek yakın yıllarda ve pek dar bir sahada da olsa çiçekçilik kolları eklenmiştir. Bun nedenle rençperlik uğraşısı, sadece bölgelerin değil, her bir yörenin birbirinden daha değişik biçimde özellik kazanmasına neden olmuştur (Tunçdilek, 1978: 71-72).

Ovada bozulmuş Akdeniz iklim şartlarının hüküm sürmesi, yer altı ve yerüstü su kaynaklarının bol olması, alüvyon kalınlığının fazla olması ve toprakların verimli olmasından dolayı tarım faaliyetleri yoğun olarak yapılmaktadır.

Ovanın ana gelir kaynağı tarımdır. Toplam nüfusun %78,2 si tarımla uğraşmaktadır. Tüm köyler ve ilçe merkezinden toplam 15.000 kişi tarımsal üretimle geçimini sağlamaktadır. İlçe merkezinde tarımsal üretimle geçimini sağlayan kişiler ilçe nüfusunun %55 ini oluşturmaktadır. Yenişehir; geniş ve verimli topraklara sahip bir ova ilçesidir. Tarım arazileri sebzeçilik, meyvecilik, tarla bitkileri olmak üzere polikültür tarım yapısına sahiptir. Tarımsal teknoloji imkânları mevcut olup modern tarım faaliyetleri ile uğraşan çiftçilerin yaşam seviyesi ülke geneline göre yüksektir. Büyük tüketim merkezlerine yakınlığından dolayı ürünlerin günlük olarak ve yerinde pazarlanması için Yaş Meyve ve Sebze Hali bulunmaktadır. Üretilen ürünlerin %80 lik kısmı yine ilçede işlenmektedir.

Şekil 43. Yenişehir Ovası'nda Tarım Arazisinin Kullanım Amacına Göre Oransal Dağılımı

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri

Türkiye’de olduğu gibi Yenişehir Ovası’nda da hububat ekim alanı % 42’lik oran ile en fazla yeri kaplamaktadır (Bkz: Şekil 43). Bunun temel nedeni ovanın sulama olanaklarının yeterli olmaması ve tahılın ülkemizin temel besin maddesi olmasıdır. Sebze ekim alanı % 31’lik oran ile ikinci sırada yer almaktadır (Bkz: Şekil 43). Yenişehir Ovası sebze üretiminde Türkiye’de söz sahibi olan ovalardan birisidir. Sebze ekim alanı Yenişehir genelinde % 18’lik yer kaplamaktadır (Bkz: Şekil 43). Ovada bu oranın hemen hemen iki katına çıkması sulama olanakları ile ilgilidir. Boğazköy Barajı Sulama Projesi’nin devreye girmesi ile de ovada sebze ve diğer su isteği fazla olan ürünlerin ekim alanlarında ve üretiminde artış yaşanacaktır. Endüstri ve yağ bitkilerinin % 16’lık oranda yer kaplaması bu tarım ürünlerini işleyen sanayi kuruluşlarının ovada bulunması ile ilgilidir. Yem bitkilerinin % 8’lik yer kaplaması hem hayvancılık yapan çiftçilerin kendi yemlerini üretmeleri ile hem de Uludağ’a yakın hayvancılık yapan köylerden yem bitkilerine satın almak için ovaya gelinmesi ile ilgilidir. Meyveciliğin % 3’lük bir oranda yer alması ovada meyve tarımının yoğun olarak yapılmadığının göstergesidir (Bkz: Şekil 43). Meyveciliğin emek, sabır ve özen isteyen hassas bir tarım türü olması Yenişehir çiftçisi için cazip gelmemektedir. Yine de şeftali, elma, armut, erik, kayısı, kiraz ve ayva gibi meyveler ticari anlamda yetiştirilmektedir.

Aşağıdaki Yenişehir’in genel arazi varlığı tablosuna bakıldığında Yenişehir genelinde kuru tarım alanı 181.566 da, sulu tarım alanı 104.159 da, nadas alanı 415 da dır. Tarım arazinin % 63,5 inde kuru tarım, % 36,5 sulu tarım yapılmaktadır (Bkz: Tablo 17). İlçe genelinde sulu tarımın yapıldığı sahalarda ova köyleri ile su kaynaklarının yanında kurulu bulunan dağ köyleridir. Ayrıca sulama göletleri de Yenişehir de tarım faaliyetleri açısından hayati bir önem taşımaktadır. Nadasa bırakılan arazilerin kapladığı alanın az olması Yenişehir tarımı ve toprakların verimli kullanımı için olumlu bir özelliktir. Bitkisel üretimden elde edilen gelir miktarı 76.243.244 YTL dir (Bkz: Tablo 17). Bu miktar tarımla geçimini sağlayan orta ölçekli bir ilçe için yüksektir. Bu da Yenişehir’de tarımın çok önemli bir faaliyet türü olduğunun göstergesidir.

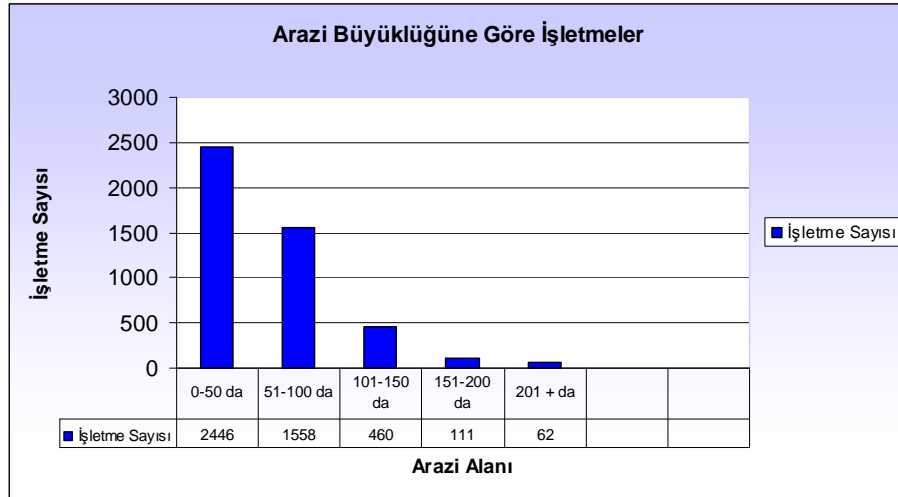
Tablo 17. Yenişehir'in 2005 Yılı Genel Arazi Durumu

Açıklama	Alan / Değer	%	Toplam
Ekili olan arazi miktarı	285.726,3 da	99,8	100
1. Ürün olarak ekili arazi miktarı	285.311,3 da	0,17	
2. Ürün olarak ekili arazi miktarı	21.218,7 da	0,03	
Nadas	414,9 da	-	-
Kuru tarım alanı	181.566,8 da	63,55	100
Sulu tarım alanı	104.159,4 da	36,45	
Arazinin toplam parsel sayısı	46.585	-	-
Ortalama parsel büyüklüğü	10,5 da	-	-
İşletme başına düşen arazi miktarı	62,0 da	-	-
Bitkisel üretimden elde edilen gelir	76.243.244,41 YTL	-	-
İşletmeye ait arazi miktarı	234.330,5 da	-	-
İcarla işlenen arazi miktarı	21.812,2 da	-	-
Diğer arazi miktarı	29.583,5 da	-	-
Toplam	285.726,2 da	-	-

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri

Ovada 0-50 dekar arası işletme sayısı 2.446 adet olup, toplam işletmelerin % 52,4'ü, 51-100 dekar arası işletme sayısı 1.588 adet olup toplam işletmelerin % 34'ü, 101-150 dekar arası işletme sayısı 460 olup toplam işletmelerin % 9,8'i, 151-200 dekar arası işletme sayısı 111 adet olup toplam işletmelerin % 2,4'ü, 201 dekardan büyük işletme sayısı 62 adet olup toplam işletmelerin % 1,4'ü oranında yer kaplamaktadır (Bkz: Şekil 44).

Şekil 44. Arazi Büyüklüğüne Göre İşletmelerin Dağılımı

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri

Şekil 45. Büyüklüğüne Göre İşletme Dağılımı

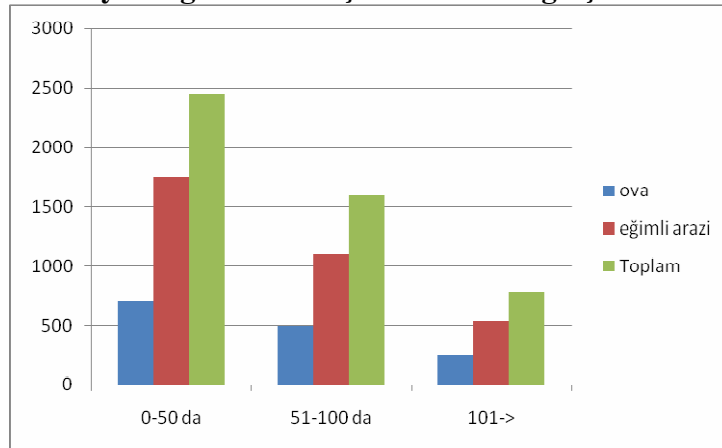

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri

İlçe tarım müdürlüğünün yaptığı sınıflandırmada ovada bulunan tarım işletmelerinin % 52,4'ü küçük ölçekli, % 34'ü orta ölçekli, % 13,6'sı büyük ölçekli işletme gurubunda yer almaktadır (Bkz: Şekil 45). Arazisi küçük olan çiftçi ailesinin geçimini sağlayacak parayı tarım sektöründen kazanamadığı için şehre göç etmekte ve arazisini ya icara vermekte ya da satmaktadır. Bu durumda geçimini sadece tarım ve hayvancılık faaliyetleri ile sürdüren büyük çiftçi aileleri doğurmaktadır.

Yenişehir'deki 0-50 dekar arasındaki küçük işletmelerin % 29'u, 51-100 dekar arasındaki işletmelerin % 31'i, 101 dekardan büyük işletmelerin ise % 40'ı ovada yer alır (Bkz: Şekil 46). Burada dikkat çeken husus işletmenin büyüklüğü arttıkça, ovanın toplam içindeki kapladığı oranın artmasıdır. Yenişehir arazisi içindeki büyük işletmelerin yarıya yakını ovada yer almaktadır.

Şekil 46. Yenişehir'de Büyüklüğüne Göre İşletmelerin Dağılışı

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri

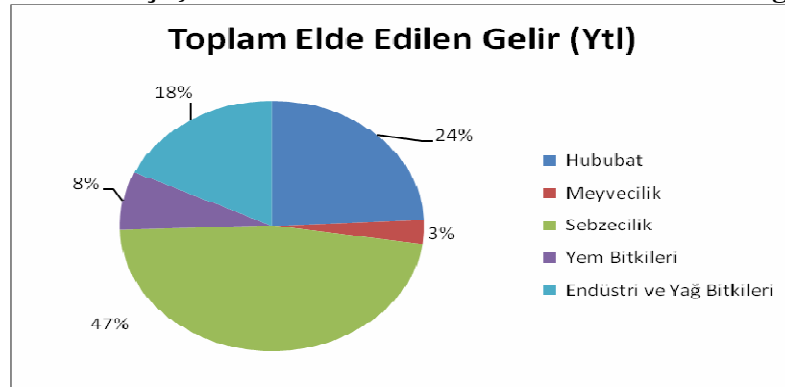
Tablo 18. Yenişehir Tarımsal Alet ve Makine Varlığı

Alet ve Makine	Adet	Alet ve Makine	Adet
Ara Sabanı	150	Kamyon - Kamyonet	847
Ayçiçeği Harman Makinesi	7	Kazayağı	457
Balya Makinesi	14	Kepçe	15
Batöz	15	Merdane	10
Biçerdöver	10	Mibzer	733
Çapa	447	Motopomp	1328
Çizel	29	Ot Biçme Mak.	97
Damlama	2	Otomobil	528
Derin Kuyu	797	Örümcek	3
Dip kazan	4	Pancar Sökme Mak.	8
Diskaro	958	Pulluk	2963
Ekim Makinesi	313	Pülverizatör	1292
Elek	1	Römork	3272
Eleme Makinesi	5	Sırt Pülverizatörü	77
Gübre Dağıtım Mak.	1507	Silaj Makinesi	69
Kabak Mak.	1	Su Tankı	8
Şiş	82	Subsoil	56
Tırmık	2536	Traktör	2903

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri ve Anket Sonuçları

Yenişehir ova köylerinde 4500 çiftçi ile yapılan anket sonucunda 3000 civarında traktör olduğu görülmektedir. Çiftçilik ile geçimini sağlayan ailelerden % 68'inde traktör olduğu anlaşılmaktadır. Otomobil sahiplerinin oranı ise % 12 civarındadır. Su tankının sayısının 8 olması, sulamada daha çok derin kuyuların ve yüzey sondajların kullanıldığının göstergesidir.

Şekil 47. Ovada Ürün Çeşidine Göre Elde Edilen Gelirin Oransal Dağılımı

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri

Tablo 19. Bitkisel Üretim, Ekim Alanı ve Elde Edilen Gelir Durumu

Bitkisel Üretim Durumu	Toplam Ekim Alanı (Da)	Toplam Üretim Miktarı (Kg)	Toplam Elde Edilen Gelir (YTL)
Hububat	145.599,4	63.490.544,0	18.465.688,70
Meyvecilik	8.491,4	4.093.766,0	2.344.132,00
Sebzecilik	59.695,3	129.028.263,0	35.964.548,70
Yem Bitkileri	22.436,0	48.344.095,9	5.782.491,25
Endüstri ve Yağ Bitkileri	48.836,4	63.190.080,0	13.686.383,70
Nadas Alanı	589,8	-	-
İcara Verilen	77,9	-	-
Toplam	285.726,2	308.146.748,9	76.243.244,35

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri

Yenişehir Ovası'nda yetiştirilen ürünlerden elde edilen gelir tablosu incelendiğinde hububat, en fazla ekim alanına sahip olmasına rağmen gelir tablosunda % 24'lük bir oranda ikinci sırada yer almaktadır (Bkz: Şekil 47). Sebze, ekim alanı olarak ikinci sırada yer almasına rağmen gelirlerin % 47'lik bölümünü elinde bulundurmaktadır (Bkz: Şekil 47). Sebze tarımı ve hububattan elde edilen gelirlerde yıldan yıla büyük dalgalanmalar meydana gelmektedir. Bunun nedeni sabit fiyat endeksinin ülkemizde uygulanmayışı ve yağışların az olduğu yıllarda meydana gelen üretimdeki azalmadır. Endüstri ve yağ bitkilerinden elde edilen gelir % 18'lik bir yer kaplamaktadır (Bkz: Şekil 47). İlçede Şeker pancarı yetiştiriciliği sözleşmeli olarak yapılmaktadır. İşletmeler için iyi bir gelir kaynağını oluşturan şeker pancarı üretiminde son yıllarda ekim alanlarının daraltılması üreticileri sıkıntıya sokmaktadır. Toplam endüstri bitkileri ekim alanının yaklaşık %12,6'lık kısmını şeker pancarı oluşturmaktadır. Ayçiçeği üretim alanlarının % 56'sı çerezlik, % 44'ü yağlık olarak ekilmektedir.

Yem bitkileri ekim alanı ile, elde edilen gelir arasında bir denge söz konusudur. Hayvancılığın gelişmesine bağlı olarak ekim alanları yıldan yıla artmaktadır. Yakın çevredeki hayvancılıkla geçimini sağlayan dağ köylerinden de yem bitkileri için talep gelmektedir.

Yenişehir toprakları meyvecilik açısından çok elverişli olmasına rağmen, çiftçinin bu alandaki ilgisizliği ve meyvecilik faaliyetlerine yönelmemesi, meyve tarımının gelişmesini engellemektedir. Özellikle Ayaz, Çayırılı köylerinde meyvecilik faaliyetleri yoğun olarak yapılmaktadır. İnceleme sahasında olmamasına rağmen Yenişehir'in en

yüksek rakıma sahip köylerinden birisi olan Eğerce köyünde şeftali tarımı yoğun olarak yapılmaktadır.

Şekil 48. Slajlık Mısır ve Yonca Üretim Alanları

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü; 2005

Yenişehir Ovası'nda üretilen tarım ürünlerinin tek tek ekim ve üretim alanları ile bu ürünlerden elde edilen gelirin gösterildiği tablonun verilmesinde fayda görülmektedir

Tablo incelendiğinde Yenişehir Ovası'nda yetiştirilen ürünlerden "Ayçiçeği, Arpa, Bezelye, Biber, Buğday, Fasulye, Mısır, Soğan, Yonca, Yulaf, Şeftali, Şeker pancarı, Patates, Fiğ ve Domates" in önem arzeden ürünler olduğu anlaşılmaktadır. Bu ürünlerin içinde, üründen elde edilen gelir sırasıyla "Buğday, Fasulye, Biber, Ayçiçeği, Bezelye, Soğan, Mısır, Şeker pancarı, Domates" gelmektedir.

Ülkemizin genelinde olduğu gibi Buğday üretimi Yenişehir'de de çok fazladır. İlçede dört adet un fabrikası bulunmakta ve üretilen buğdayı işlemektedir. Ayrıca eski sanayi çarşısı içerisinde Tahıl alınıp satılan küçük bir hal de mevcuttur.

Sulu tarımın Yenişehir Ovası açısından ne kadar önemli olduğu biber ve fasulyeden elde edilen gelirden anlaşılmaktadır. Yenişehir'de üretilen biber ve fasulyenin büyük kısmı İstanbul'daki hallere giderken; Ankara, Yalova, İzmit, Bursa ve Gebze hallerine de üretilen ürünlerin bir kısmı satılmaktadır. Yenişehir biberi dünya çapında üne sahip bir biberdir ve bir kısmı yaz aylarında kurulan sebze, meyve ihracatçıları tarafından yurt dışında satılmaktadır.

Tablo 20. Yenişehir Ovası'nda Yetiştirilen Ürün Çeşidi, Ekim Alanı, Üretim Miktarı ve Elde Edilen Gelir Tablosu

	Ürün Çeşidi	Ekim Alanı (Da)	Üretim Miktarı (Da)	Elde Edilen Gelir (Ytl)
1	Armut	682,6	363.700,00	286.558,00
2	Arpa	24.019,80	9.673.378,00	2.440.247,60
3	Ayçiçeği	40.812,40	7.888.571,00	7.741.034,20
4	Ayva	32,3	25.415,00	11.345,00
5	Bağ	452,3	127.223,00	67.320,00
6	Bakla	28,5	32.800,00	24.160,00
7	Bamya	233,8	115.385,50	151.823,85
8	Bezelye	10.412,20	17.591.658,00	4.936.796,73
9	Biber	11.510,20	29.500.205,50	10.046.405,87
10	Böğürtlen	47	30.800,00	90.240,00
11	Brokoli	64,4	86.350,00	36.080,00
12	Brüksel Lahanası	50	60.000,00	37.500,00
13	Buğday	121.076,60	53.713.372,00	15.897.853,10
14	Burçak	3	500	125
15	Ceviz	764,2	96.197,00	250.122,00
16	Çam Fıstığı	12	120	540
17	Çavdar	9	1.735,00	434
18	Çilek	9	12.625,00	8.865,00
19	Domates	4.457,10	28.858.622,00	3.467.107,70
20	Dut	7,2	1.040,00	634
21	Elma	210,5	102.400,00	69.685,50
22	Enginar	11	27.500,00	8.265,00
23	Erik	497,7	113.420,00	49.161,00
24	Fasulye	14.085,90	28.104.506,30	10.726.116,40
25	Fındık	371	12.545,00	123.466,00
26	Fidanlık	81	40.000,00	4.000,00
27	Fiğ	3.526,20	1.131.358,00	370.817,50
28	Hayvan Pancarı	2,5	15.000,00	1.050,00
29	Hayvan Şalgamı	2	4.000,00	600
30	Hıyar	42	29.275,00	18.956,00
31	Ispanak	291,9	783.050,00	57.040,00

Tablo 20'nin Devamı				
32	İcara Verilen	77,9		
33	İncir	15,7	1.800,00	2.210,00
34	Kabak	508,2	1.067.100,00	270.611,00
35	Kanola	5	2.000,00	850
36	Karışık Sebze	31,3	14.000,00	6.850,00
37	Karnabahar	753,5	1.040.980,00	576.085,40
38	Karpuz	345,5	1.186.523,00	223.784,70
39	Kavaklık	183,7	225	338
40	Kavun	15,9	53.600,00	8.427,50
41	Kayısı	11	1.200,00	840
42	Kiraz	478,9	114.143,00	96.465,50
43	Kivi	1		
44	Korunga	17,5	5.825,00	1.693,00
45	Kereviz	5	5.000,00	2.000,00
46	Lahana	473,5	1.703.212,00	442.868,00
47	Marul	32,5	56.680,00	17.235,40
48	Mercimek	63	9.760,00	21.117,00
49	Mısır	10.944,70	44.546.359,90	4.564.049,80
50	Nadas	589,8		
51	Nohut	473,9	72.113,50	113.247,55
52	Patates	1.336,20	4.672.167,00	1.001.198,15
53	Patlıcan	15,5	45.000,00	17.100,00
54	Pırasa	137,7	528.100,00	140.700,00
55	Sarımsak	0,5	150	450
56	Soğan	15.579,30	17.982.242,40	4.587.760,61
57	Süpürgelik	491	101.559,00	127.029,00
58	Ş. Pancarı	6.175,10	50.539.889,00	4.527.865,40
59	Şalgam	21	34.950,00	10.210,00
60	Şeftali	4.140,00	2.952.793,00	1.041.037,00
61	Tere Ve Roka	20	10.000,00	1.000,00
62	Turp	32	29.500,00	14.850,00
63	Tütün	307	89.228,00	415.948,00
64	Vişne	32	3.920,00	2.919,00
65	Yonca	3.481,80	1.221.777,00	374.674,65
66	Yulaf	3.910,70	843.480,00	362.092,50

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri

Patates ve soğan gibi yumrulu bitkilerin ülkemizde meşhur olduğu Karacabey ve Niğde'den gelen çok sayıda tüccar çiftçimize bu ürünleri ektirmekte ve yurt genelinde satmaktadırlar.

Şekil 49. Dolmalık Biber, Yağ Biberi, Sarı Sivri Biber Tarlalarından Bir Kesit

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü; 2005

Ovada verimli tarım arazileri bulunmasına rağmen, tarımsal üretimde bir takım sorunlar yaşanmaktadır.

- Üretimin küçük ölçekte, dağınık aile işletmeleri şeklinde olması aynı zamanda arazilerin miras yoluyla bölünmesi verimliliği düşürmekte,
- Plansız ekim yapılması, hangi ürünün ne kadar ekileceğinin çiftçinin inisiyatifine bırakılması, ürünün bu plansızlıktan dolayı para yapmaması ovada çok büyük bir sorun teşkil etmekte,
- Üretimde gübre ve zirai ilaçların bilinçsizce kullanımı ve bazı yıllarda hormonlu üretimin ihracatı olumsuz yönde etkilemesi,
- Tarıma dayalı kamu kurum ve kuruluşlarının çiftçiye yeterli düzeyde kredi ve destekleme verememesi,
- Ürünün hasattan sonra depolanması, paketlenmesi ve şoklanması için gerekli olan tesislerin yetersizliği,
- Çiftçinin sermaye yetersizliği,

Başlıca sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2. Hayvancılık

Yenişehir ovası köy yerleşmeleri başta olmak üzere ilçe merkezi de dahil tarımın yanında hayvancılığın yapıldığı bir sahadır. İnceleme sahasında bir yandan modern besi ve ahır hayvancılığı yapılırken diğer bir yanda ilkel metotların uygulandığı işletmelerde vardır.

Ova köylerinde yerli cins büyükbaş hayvan sayısı azdır. Cins olarak en fazla holstein ırkı mevcuttur. Bunun yanında montofon ve simental cinsi hayvanlarda ovada yetiştirilmektedir. En fazla hayvancılık faaliyetleri Koyunhisar, Yolören, Barcın, Hayriye, Çardak, Karaköy ve Karasıl gibi köylerde yapılmaktadır. Koyunhisar'daki büyük baş hayvan sayısının fazla çıkmasının sebebi köy merasında kurulan büyükbaş hayvan çiftlikleridir.

Tablo 21. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinde Cinslere Göre İnek Sayısı

Köy Adı	Yerli	Holstein	Montofon	Simental
Akdere	5	186	12	4
Ayaz	-	243	4	1
Barcın	-	593	8	1
Cihadiye	13	216	4	1
Çamönü	-	368	6	7
Çardak	3	524	43	83
Çeltikçi	-	410	25	9
Hayriye	9	549	9	7
Karacaali	1	331	11	1
Karaköy	20	441	20	4
Karasıl	-	441	2	1
Koyunhisar	15	894	52	13
Köprühisar	2	337	11	9
Menteşe	49	277	19	-
Söylemiş	8	279	30	7
Toprakocak	6	165	51	18
Yolören	-	621	24	15
Toplam	131	6.875	331	181

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri ve Anket Sonuçları

Tablo 22. İlçe Merkezinde Cinslere Göre İnek Sayısı

Köy Adı	Yerli	Holstein	Montofon	Simental
Merkez	3	260	11	10
Gündoğan Mah.	4	138	23	7
Yenigün Mah.	31	176	22	-
Kurtuluş Mah.	8	218	68	9
Tabakhane Mah.	9	452	265	27
Yılmaz Mah.	3	52	15	9
Çayır Mah.	3	149	11	3
Yeni Mah.	2	257	29	11
100. Yıl Mah.	-	45	4	3
Ulucami Mah.	-	76	3	-
Toplam	63	1823	451	79

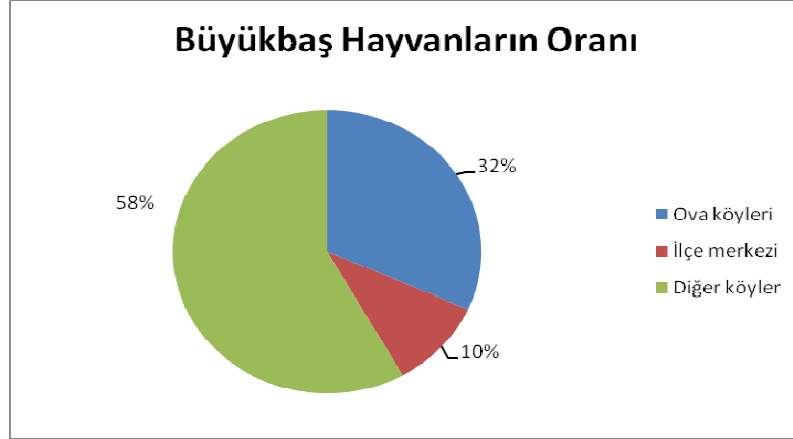
Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri ve Anket Sonuçları

İlçe merkezinde hemen hemen her mahallede büyük baş hayvancılık yapılmaktadır. Genellikle mahallelerin kenar kısımlarındaki küçük işletmelerde bu faaliyet sürdürülmektedir. Köylerde olduğu gibi merkez mahallelerde de en fazla holstein cinsi sığırlar yetiştirilmektedir. İlçe merkezinde en fazla Tabakhane Mahallesi ve Yeni Mahalle'de büyükbaş hayvancılık faaliyetleri yapılmaktadır (Bkz: Tablo 22). Tabakhane Mahallesiindeki işletmeler şehirde kasaplık ve hayvan alım satımı yapan esnaflara ait işletmelerdir. Genellikle besi hayvancılığı yapan bu işletmeler mahallenin yerleşme sınırının sona erdiği kanalın boyunda kurulmuştur.

Yenişehir'deki Büyükbaş Hayvan Cinslerinin Oranı; Yenişehir Ovası'nda büyükbaş hayvan varlığının cinslerine göre oransal olarak dağılımına baktığımızda Holstein cinsi birinci, Montofon cinsi ikinci, Simental cinsi üçüncü, yerli cins hayvanlar ise sonuncu sırada yer almaktadır. Yerli ırkın et ve süt veriminin düşük olması ekonomik olarak olumsuz bir durum arz etmekte ve çiftçiler tarafından tercih edilmemektedir.

Yenişehir'de büyükbaş hayvanların oransal dağılımına baktığımızda; köy sayısının fazla olmasından dolayı diğer köylerde % 58 oranında yer almakta, ova köylerinde % 32 oranında, ilçe merkezinde ise % 10 oranında bulunmaktadır (Bkz: Şekil 50). Ovalık saha dışında kalan köylerde hayvanların oranının daha fazla olmasında bu kesimlerde tarım alanlarının ovaya göre daha sınırlı olmasının da etkisi vardır.

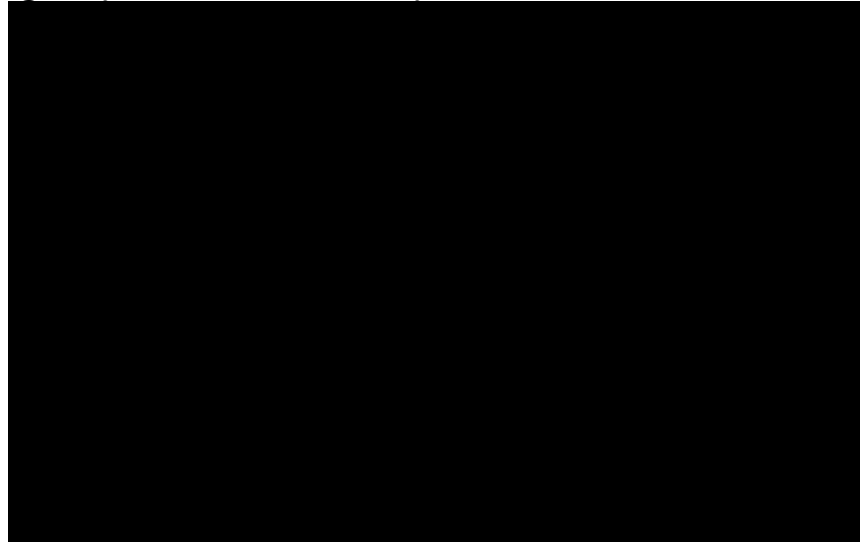
Şekil 50. İlçedeki Büyükbaş Hayvanların Oransal Dağılımı

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri ve Anket Sonuçları

Sığır sayısına göre işletme büyüklükleri incelendiğinde küçük ölçekli işletmeler % 42 oranında, orta ölçekli işletmeler % 19 oranında, büyük işletmeler ise % 4 oranında yer almaktadır (Bkz: Şekil 51). Yenişehir Ovası'nda daha çok küçük işletmeler olmakla birlikte, planlı ve modern hayvancılık yapan işletme sayısı her geçen gün artmaktadır. Devletin büyükbaş hayvancılığı özendirici politikalar izlemesi bu sayının artmasında en büyük etkidir. Küçük ölçekli hayvancılık yapan işletmelerde; suni yem, küspe ve hayvan bakımı maliyetlerinin yüksek, bunun yanında et ve süt birim fiyatlarının düşük olmasından şikâyet edilmektedir.

Şekil 51. Sığır Sayısına Göre İşletme Büyüklükleri

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri

Tablo 23. Yenişehir'e Ait Süt Üretimi ve Gelir Tablosu

İşletmelerin günlük süt üretimi	75.000 Litre/ Gün
İşletmelerin yıllık süt üretimi	27.375.000 Litre/ Yıl
İşletmelerin yıllık toplam süttten elde edilen gelir	12.181.875,00 YTL

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri

İlçede günlük 75 ton civarında süt üretimi yapılmaktadır. Üretilen süt ilçedeki İtimat, Serdar, Pey-kaş, ve Çelebiler Süt Fabrikalarında işlenmektedir. Ayrıca günlük olarak Sütaş, Eker firmalarının süt toplama merkezlerinde alım yapılmaktadır.

İlçede et entegre tesisi bulunmamakta ve böyle bir fabrikanın kurulmasının ovada hayvancılığın gelişmesine çok fazla katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kümes hayvanı olarak ilçede tavuk, horoz, kaz, hindi ve ördek yetiştirilmektedir. Ülkemizde 2005–2006 yılında meydana gelen kuş gribi vakalarından sonra, ilçe genelinde küçükbaş hayvanlar toplanarak imha edilmiştir. Bu hastalığın ardından köylerde kümes hayvancılığı bitme noktasına gelmiştir. İlçemizde yumurta, besi ve damızlık tavuk çiftlikleri mevcuttur. İlçede Öz tavuk, Bavef, Banvit, Şeker piliç gibi firmaların tesisleri ve tavuk yetiştirdikleri çiftlikleri vardır.

Tablo 24. Yenişehir'de Küçükbaş ve Yük Hayvanı Varlığı

Kümes Hayvanları	985.550 adet
Küçük Baş Hayvanlar	10.000–12.000 adet
Etçil Hayvanlar	Köpek 500, Kedi 100 adet
Yük Hayvanları	At 80, Eşek 70 adet

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 Verileri

4.3. Ulaşım

Yenişehir Bursa il merkezinin doğusunda yer alıp, merkeze uzaklığı 55 km'dir. Yenişehir, kuzeyindeki İznik ilçesinden 25 km, güneyindeki İnegöl ilçesinden 27 km, doğusundaki Bilecik ilinden 45 km uzaklıktadır. Her dört şehirden de Yenişehir'e tarifeli otobüs seferleri yapılmaktadır.

Yenişehir Ovası'nın topografya şartları ulaşım açısından son derece elverişlidir. Tektonik bir çöküntü havzası olan Yenişehir'in çevre il ve ilçeler ile olan ulaşımında

hiçbir zorluk yoktur. Köylerden resmi işler, sağlık-eğitim hizmeti almak, alış-veriş yapmak ve gezmek için her gün ilçe merkezine belirli sayıda insan gelmektedir. Bilecik-Yenişehir-Bursa yol güzergâhı 160 nolu devlet karayolu ile birbirine bağlanmaktadır. Ancak 160 nolu devlet karayolu Turan köy kavşağında 200 nolu Bursa- Ankara devlet karayolu ile birleşmektedir. Yenişehir üzerinden iki önemli karayolu geçmektedir. Bursa Havaalanının Yenişehir'e alınmasıyla 160 nolu devlet karayolu duble yol projesi 2000 yılında hayata geçirilmiş ve 2004 yılında %80'i tamamlanmıştır. Fakat havaalanı bağlantısından itibaren Yenişehir'e kadar olan güzergahta duble yolun 3 km'lik kısmı tamamlanamamıştır. Bu nokta, trafik kazaları açısından hem dar hem de ışısız olduğu için tehlike arz etmektedir. Bursa-Bilecik arası (Havaalanı kavşağından, Bilecik'e kadar) duble yol projesi bitirilip ihalesi yapılmış fakat herhangi bir çalışma başlamamıştır.

Şekil 52. Eski Yol Üzerinde Kurulu Bugün Atıl Durumdaki Benzinlik, Haziran 2007

Yapılan yeni yol ile eski yol güzergâhında kurulan benzinlik, ihracat firmaları, depo ve benzeri ticari yapılar atıl duruma gelmişlerdir (Bkz: Şekil 52). Eski yolun içerisinde geçtiği köyler de bu durumdan olumsuz şekilde etkilenmişlerdir.

Tablo 25. İnceleme Sahasındaki Köylerin Yenişehir'e Olan Uzaklıkları

Yerleşme	Uzaklık	Yerleşme	Uzaklık	Yerleşme	Uzaklık	Yerleşme	Uzaklık
Akdere	3 km	Çamönü	12 km	Karacaali	9 km	Köprühisar	11 km
Ayaz	10 km	Çardak	15 km	Karaköy	6 km	Menteşe	10 km
Barcın	5 km	Çeltikçi	7 km	Karasıl	7 km	Söylemiş	6 km
Cihadiye	2 km	Hayriye	15 km	Koyunhisar	15 km	Toprakocak	12 km
Yolören	5 km						

Kaynak: İlçe Jandarma Trafik Şubesi

Yenişehir bölge trafik ile yapılan mülakatta şu sonuçlar ortaya çıkmıştır; duble yolun yapılması ile kaza oranlarında çok büyük azalma meydana gelmiştir. Yolun büyük bir kısmının bittiği 2006 yılından itibaren ölümlü trafik kazası sayısı 2, yaralı kazalar 30, toplam 85 kaza meydana gelmiştir. Bölümlü yolun kullanıldığı yıllarda kazalar iki arabanın kafa kafaya çarpışması ya da teması şeklinde olurken, duble yol yapılmasından sonra aşırı hıza bağlı yoldan çıkma ya da araba kaydırılması şeklinde seyir değiştirmiştir.

Ayrıca 2001 senesinde 160 nolu devlet karayolundan günlük ortalama 1700 araba geçerken 2007 yılında bu sayı 4000'e yükselmiştir. Yenişehir'in bir tarım kenti olması traktör sayısının fazla olmasına sebep olmaktadır, traktörlerin arka kısmındaki ışıkların yanmaması, römorkların arkasına kedigözü takılmaması, şehirdeki motor sayısının yüksek oluşu ve insanların tarla ve şehre özellikle yazın bu vasıtaları kullanarak gitmeleri trafik açısından çok büyük tehlike arz etmektedir. Trafik kazalarının en fazla yaşandığı aylar Eylül, Ekim, Kasım aylarıdır. Bunun nedeni olarak bayramların son yıllarda bu aylara denk gelmesi, okul açılmasına bağlı olarak servis taşımacılığının yoğunluğunun artması, ticari faaliyetlerin artması, sabah yollarda çığ ve sis oluşumu ve benzeri sebepler kazaların bu aylarda yoğunlaşmasının sebepleridir.

Akdere ve Cihadiye köylerinin Yenişehir'e yakın olması burada yaşayan insanların her gün şehir merkezine çeşitli vasıtalarla ya da yaya olarak gelmelerine sebep olmaktadır. Bu iki kır yerleşmesinin Yenişehir'e yakın olması ve ulaşım imkânlarının yeterliliği, günlük ihtiyaçların karşılandığı bakkalın dahi bu köylerde bulunmasını engellemiştir.

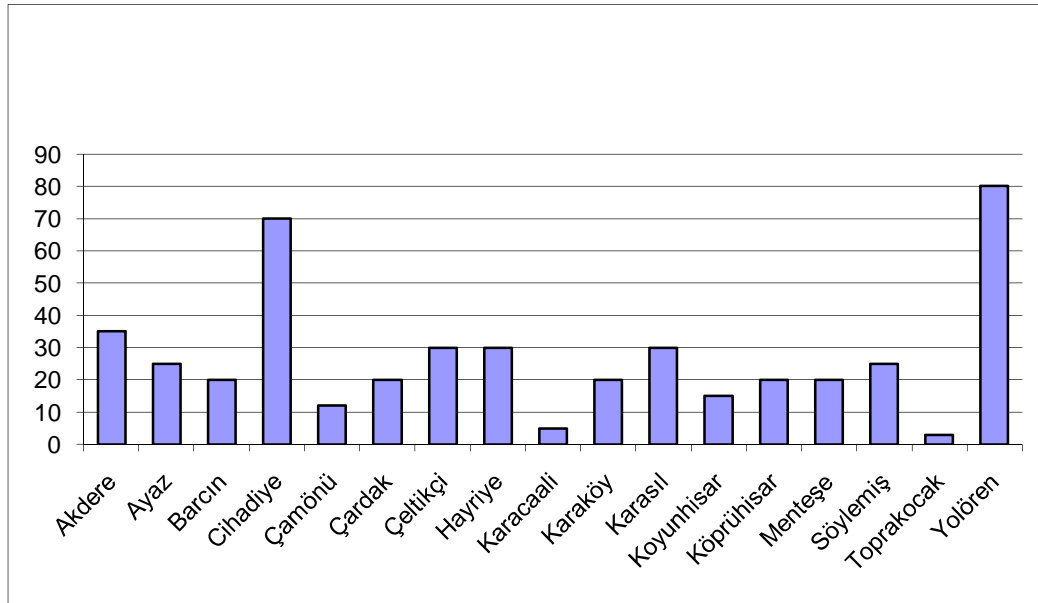
Harita 6. Yenişehir Yol Haritası

Kaynak: Yenişehir Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğünden Değiştirilmiştir.

Yenişehir ova köylerinden günlük olarak ilçe merkezine geliş-gidiş yapılmaktadır. Yolören, Cihadiye ve Akdere köylerinden her gün çok sayıda insan ilçe merkezine gelmektedir. Cihadiye ve Akdere köylerinde yaşayanlar çok yakın oldukları için gündelik boş vakitlerini Yenişehir’de geçirmektedirler. Yolören Köyü de Yenişehir’in geliri en yüksek ve nüfus olarak en fazla olan köyü olduğu için, köyden her gün geliş-gidiş yapılmaktadır. Ayrıca Yolören Köyü ilçe merkezinde ve kendi köylerinde sosyal aktivitelere katıldığı için geliş-gidiş sıklıkları daha da artmaktadır. Karacaali ve Toprakocak köylerinde hareketliliğin az olmasını, ekonomik yetersizlik, nüfus azlığı ve alışkanlıklar gibi sebeplere bağlayabiliriz. Diğer köylerden de ilçe merkezine geliş-gidişler yapılmaktadır. Köylerden Yenişehir’e geliş-gidişin birçok nedeni bulunmaktadır. Bunların bazılarını eğitim ve sağlık hizmeti almak için gelenler, alış-veriş amaçlı gelenler, resmi dairelerde işleri olanlar, boş vakitlerini geçirmek ve ilçeye gelmeyi alışkanlık haline getirenler oluşturur. Köylerden Yenişehir’e her sabah bir minibüs gelmekte ve akşam saatlerinde dönmektedir. Yolören, Çeltikçi, Karasıl köyleri yol güzergâhında bir minibüs hattı kurulmuş ve her gün saat başı Yenişehir’e günlük düzenli seferler yapılmaya başlanmıştır.

Şekil 53. İnceleme Sahasındaki Kır Yerleşmelerinden Yenişehir’e Günlük Geliş-Gidiş Yapanların Sayısı (Öğrenciler Dâhil Edilmemiştir)

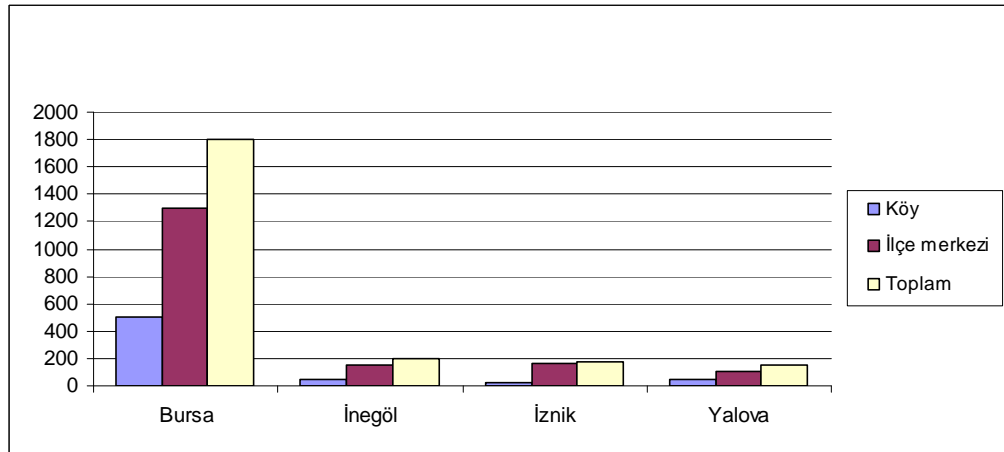
Kaynak: Köy Muhtarları ile Yapılan Anket Sonuçları

Yaz ayları ile kış aylarında köylerden Yenişehir’e geliş-gidiş sıklıkları değişmektedir.

Yaz aylarında yukarıda verilen sayılar iki katına çıkmaktadır. Çünkü Yenişehir’de kurulan sebze ve meyve haline her gün köylüler toplanan ürünlerini satmaya getirmektedirler, ayrıca ovada parasal girdinin arttığı aylar bu zamana denk geldiği için alış-veriş amaçlı geliş-gidişler de artmaktadır.

Köylerde yaşayanlardan Bursa’ya genellikle sağlık, eğitim, resmi işler ve gezme amaçlı gidenler olmaktadır.

Şekil 54. Yenişehir'den İl ve İlçelere Gidiş-Geliş Sıklığı Grafiği

Kaynak: Yenişehir Minibüs ve Otobüsçüler Koop. Verileri

Minibüs ve Otobüsçüler Kooperatifi verilerine göre Yenişehir-Bursa arasında saat 05: 30’dan 21:00’e kadar 10 dk’da bir, bu saatten 24:00’e kadar saat başı arabalar git-gel yapmaktadır. 1800 yolcunun 900’ü gidiş, 900’ü geliş yapmaktadır. Yenişehir-Bursa hattında köylerden gelen yolcuların oranı % 28, ilçe ve il merkezinden gelen yolcuların oranı % 72’dir. Ayrıca lise ve dersane öğrencileri (50 kişi) ayrı iki servisle taşınmaktadırlar.

Yenişehir-İnegöl hattında saat başı 08: 00-19: 00 arası arabalar çalışmaktadır. Bu istikamette günlük ortalama 200 yolcu taşınmakta, yolculardan % 25’i köylerde, % 75’i ilçe merkezlerinde ikamet etmektedirler. İnegöl’e lise ve dersane öğrencileri (50 kişi) iki ayrı servis ile taşınmaktadırlar.

Yenişehir-İznik hattında saat başı 08: 00-19: 00 arası arabalar çalışmaktadır. Bu istikamette günlük ortalama 180 yolcu taşınmakta, yolculardan % 11’i köylerde, % 89’u ilçe merkezlerinde ikamet etmektedirler. İznik’ten Yenişehir’e gelenlerin bir kısmı sağlık hizmeti almak için gelmektedirler. Yenişehir’den İznik’e giden öğrenci yoktur.

İzmit'te ve büyük köylerinde, pazar kurulan günlerde Yenişehir'den giden yolcu sayısında artış meydana gelmektedir. Ayrıca yaz aylarında göl kıyısına yüzme ve piknik yapmak için gidişlerden dolayı arabaların doluluk oranı artmaktadır.

Yenişehir-Yalova hattında bir buçuk saatte bir 07: 00-19: 00 arası arabalar çalışmaktadır. Bu istikamette günlük 150 yolcu taşınmakta, yolculardan %33'ü köylerde, % 67'si şehirlerde ikamet etmektedirler. Yaz aylarında İstanbul'a gidecek olan vatandaşların hızlı feribotu kullanmaları gidiş-gelişlerde yoğunluğu arttırmaktadır.

Yenişehir-Bilecik arasında Yenişehir'e ait arabalar çalışmamakta, Bursa-Bilecik yolu Yenişehir'in içinden geçtiği için yolcular Bilecik'ten iki saatte bir gelen arabalarla taşınmaktadırlar. Günlük olarak Bilecik'e giden yolcu sayısı 30-40 kişi civarındadır.

Trakyacam ve Anadolucam'ın hizmete girmesiyle kooperatiften 15 araba fabrikaya personel servisi olarak hizmet vermeye başlamıştır. İlçe merkezi dahilinde içinde 18 araba 10 dakika arayla kuzeyde kurulan siteler bölgesi ile batıda bulunan Ertuğrulgazi Konutları arasında şehir içi yolcu taşımacılığı yapmaktadır.

İlçede yapılan taşımacılık faaliyetleri ile ilgili olarak Yenişehir Taşıyıcılar Kooperatifinden alınan bilgilere göre; kayıtlı 110 araç hizmet vermektedir. Günlük olarak 1600 tonluk yük taşıma hacmine sahiptir. Trakyacam ve Anadolucam firmalarının açılması ve talep gelmesi üzerine araçlar yenilenmiş ve 30 yeni tır alınmıştır, fakat nakliye ücretlerinin düşük olması kamyon sahiplerini çok zor duruma düşürmüştür. Bu durumu daha iyi anlamak için şunu belirlemek gerekir; kooperatifte fabrikalar gelmeden önce 38 araç varken şu anda 101 araç bulunmaktadır ve alınan araçların hepsi kredi çekilerek alınmıştır.

Sürekli olarak Trakyacam, Anadolucam firmaları ile, un ve yem fabrikalarından nakliye alınmakta; yaz ve sonbahar aylarında ekstra olarak sebze-meyve, şeker pancarı devreye girmekte ve yoğunluk artmaktadır.

Havaalanı; Yenişehir havaalanı Bursa iline 56 km, Yenişehir ilçesine 9 km uzaklıkta kurulmuştur. Deniz seviyesinden 232 m yüksekte bulunmaktadır. 1 Haziran 2001 tarihinde resmi olarak hizmete açılmıştır. Havaalanının kuruluş amacı çevresindeki beş ile (Bursa, Bilecik, Yalova, Eskişehir, Kütahya ve Balıkesir'in belli bir bölümü) yolcu ve kargo taşımacılığı hizmeti vermektedir. Havaalanı açıldığında ilk olarak hac seferleri,

Ukrayna ve Beyaz Rusya gibi ülkelere yolcu taşımacılığı yapılmıştır. Havaalanında tarifeli seferler Mart 2007’de haftada üç gün olmak üzere, Trabzon seferleri ile başlamıştır. Aynı yıl Temmuz ayında Erzurum’a da haftada 3 gün sefer düzenlenmiştir. Bu seferler THY tarafından yapılmış, 13 Aralık 2007 tarihinde ise özel bir hava şirketi tarafından haftada iki gün Diyarbakır’a seferler düzenlenmeye başlanmıştır. Halen devam etmekte olan bu tarifeli seferler Nisan 2008 tarihinden itibaren haftada iki gün olarak özel hava şirketi tarafından yapılmaya başlanmıştır. Kargo bölümü bir şirket tarafından kiralanmış, fakat aktif olarak hizmete girmemiştir. Yenişehir havaalanı yıllık iki milyon insana hizmet edecek kapasiteye ve teknik donanımına sahip olmasına rağmen, henüz bu sayının çok altında yerli ve yabancı yolcuya hizmet vermektedir.

Tablo 26. 2007–2008 Havaalanını Kullanan Yolcu Sayısı

2007					2008				
İç Hat		Dış Hat		TOPLAM	İç Hat		Dış Hat		TOPLAM
Gelen	Giden	Gelen	Giden		Gelen	Giden	Gelen	Giden	
20045	19770	6496	5594	51905	8070	8095	5065	2587	23817

Kaynak: Bursa-Yenişehir Havaalanı Bilgi-İşlem

Yenişehir havaalanına gelen ve giden yolcu sayısı her geçen gün artmaktadır. Dış hat yolcularının en yoğun olarak geliş – gidiş yaptığı ay Ocak’tır. Bu ayın hac sezonuna denk gelmesi ve yurt dışından gelen turistlerin yılbaşı tatillerini geçirmek için Uludağ’a gelmeleri yoğunluğun en temel sebebidir. 2007 yılında havaalanına inen uçak sayısı 1165’tir. Bunların hepsi tarifeli seferler olmayıp yurt içi ve yurt dışı tarifesiz seferlerde bu sayıya dâhildir.

Şekil 55. Bursa-Yenişehir Havaalanı, Haziran 2007

Havaalanı Yenişehir ekonomisine yolcu taşımacılığı anlamında az da olsa bir katkı sağlamaktadır. Genellikle gezi firmaları yolcularını direk olarak Bursa'ya götördükleri ve bu arabaları da Bursa'dan kiraladıkları için ilçeye fazla bir katkısı olmamaktadır. Fakat Bursa ve havaalanı arasında yapılan çift şeritli yol ilçemiz açısından çok büyük bir avantajdır.

4.4. Sanayi

Yenişehir Ovası tarım faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığı bir yerleşim merkezidir. İlçede sanayi kuruluşu çok fazla bulunmamaktadır ve bu kuruluşlar şehrin hemen dışında yer almaktadırlar. İlçede; ticaret ve sanayi odasına bağlı birinci derece vergiye tabi 126 üretim tesisi bulunmaktadır. Bunlardan 26 tanesi Yenişehir için, ekonomik anlamda önemli tesislerdir. Bunların % 50'si tarım ürünleri işleyen sanayi tesisidir. Bolacalar, Apak, Emek, Orallar, Başoğlu; un, yem ve yağ sanayisi alanında, İtimat, Orhaniye Köyü Kalkınma Kooperatifi, Çelebiler ve Serdar Süt; süt ve süt ürünleri sanayisi alanında, Onkel, Denizhan, Ay-Işık, Fine Food; konserve ve tarım ürünleri ihracatında, Bavef, Öztavuk; tavukçuluk sektöründe, Yesaş, Yenişehir Yemek; ekmek ve gıda sanayisinde faaliyet gösteren tarıma dayalı sanayi kuruluşlarıdır. Ayrıca M.F.K, Pınar Hazır Beton, Çağ Ağaç Sanayisi, Çolpanlar Kerestecilik, Şenkurtuluş Mermercilik, Yen-Kar Torunlar Karasör, Özçelik Transformatör; makine, kasa, mermer, beton, ağaç sanayilerinde faaliyet gösteren tesislerdir.

İlçede kurulan YOSAB (Yenişehir Organize Sanayi Bölgesi), ilçe ekonomisinin geleceği hakkında çok önemli bir gelişmedir. Şehrin güneyinde Akdere ve Subaşköy arasında belediye sınırları içerisinde Tabakhane Mahallesi 'nde 174 ha.lık sahada 2004 yılında kurulmuştur. Organize Sanayi Bölgesine önce Anadolucam sonra Trakyacam firmaları gelmiştir. 30 firmanın daha arsa talebi olmakla beraber, mevcut arazinin aşırı eğimli olmasından dolayı henüz kamulaştırma çalışmalarına başlanamamıştır. İkinci etap için yeni bir bölge aranmaktadır ve bulunduğu takdirde hemen çalışmalara başlanacaktır. Mevcut şartlar içerisinde ilçenin doğu yönündeki Bilecik Yolu çevresi, organize sanayinin ikinci etabının kurulacağı yer gibi görünmektedir. Ayrıca bundan sonra kurulacak olan fabrika ve sanayi tesislerinin bu yönde kurulması muhtemeldir.

Şişecam bu yöreye cam ambalajın yanı sıra düzcama tesisleri dahil toplam 370 milyon dolar'ı bulacak yatırım yapacaktır. Bu tesisi ilçeye kazandıran Anadolu Cam, ülke cam

ambalaj ihtiyacının % 80'inden fazlasını karşılamaktadır. Cam ambalaj grubunda Firmanın Avrupa'daki payı % 4, Dünyadaki payı % 2'dir. Anadolu Cam yurtiçi tesislerinde 600.000 ton /yıl kapasiteye ulaşmıştır. Burada üretilen camlar gıda ve içecek sektöründe kullanılmaktadır.

Yenişehir'in kuruluş yeri olarak seçilmesinde en önemli etkenlerden birisi de son yıllarda artan maden suyu üretim ve dolun tesislerine yakın bir konumda olmasıdır. Talebi karşılamak için iki tane daha fırın kurulacaktır. Anadolu Cam 2008 yılına kadar Yenişehir Bölgesi'nde büyümesini sürdürecektir. Yeni fırınların devreye girmesiyle bölgedeki cam ambalaj üretimi 360.000 ton / yıl düzeyine ulaşacaktır. Bu iki fabrikada istihdam edilen kişi sayısı 850 civarındadır. Bu sayı 2008 yılı sonuna kadar artarak devam edecektir. Fabrika yetkilileri ile yapılan görüşmelerde, firma yetkilileri Şişecam firmasının kurulduğu yerleşmelerin her anlamda çehresinin değiştiğini ifade etmişlerdir. Firmada çalışan bazı eski işçi ve mühendisler ilçede cafe açma; arazi, dükkân ve ev satın alma gibi yatırımlar yapmaktadırlar.

Şekil 56. Anadolucam ve Trakyacam Fabrikaları (YOSAB), Haziran 2007

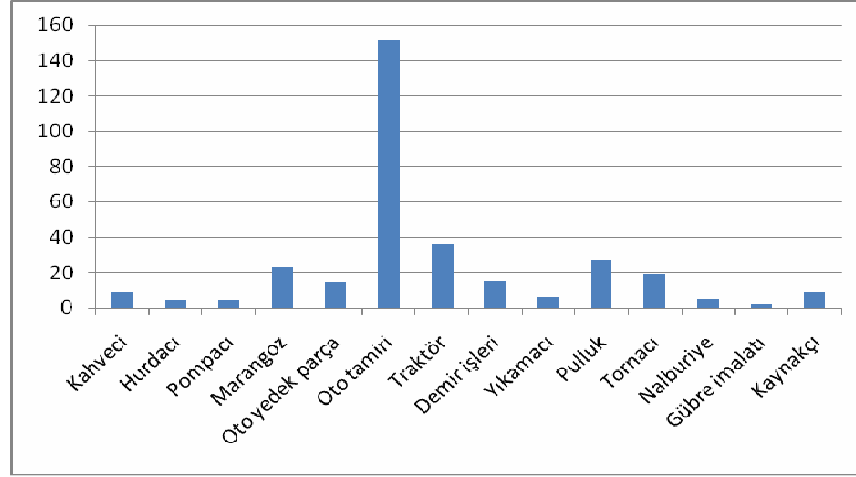
Araştırma sonuçlarımız Yenişehir'de sanayi tesisi sayısının artacağını göstermektedir. Burada önemli olan husus, ilçeye gelecek olan sanayinin faaliyet türüdür. Topraklarının birinci derece tarım arazisi olduğu, insanların çoğunluğunun tarımsal faaliyetlerle geçimini sağladığı bu yerleşmede tarıma dayalı ve çevreye zarar vermeyen sanayi kuruluşlarının gelmesi ilçe halkı için daha faydalı olacaktır. Tarıma dayalı sanayinin ilçeye getirilememesi yörede çiftçiliği olumsuz yönde etkileyeceği gibi toprakların

yanlış kullanımı sebebiyle yurt ekonomisine de zararlar büyük zararı olacaktır.

İlçede ayrıca faaliyet gösteren mevsimlik ihracat firmaları, çeşitli alanlarda çalışan küçük ölçekli işletmeler ve sanayi sitelerinde üretim yapan küçük dükkanlarda mevcuttur.

Şekil 57. Eski Sanayi Sitesinde Faaliyet Türleri

Kaynak: Eski Sanayi Sitesi Başkanlığı

Eski sanayi sitesinde halen 300 civarında işletme çalışmakta olup, bunların bir kısmı her iki sitede de faaliyetlerini sürdürmektedirler. Çalışmamızda birbiri ile ilgili olan faaliyet grupları bir başlık altında toplanmıştır. Örneğin; oto yıkama, oto elektrik, radyatör tamiri, oto tamiri, motorcu gibi meslek grupları, oto tamiri başlığı altında kayda geçilmiştir. Eski sanayi sitesinde marangoz işleri genellikle yeni sanayi sitesine taşınmış olup, bu bölümde metal işleri yoğun olarak faaliyet göstermektedir. Yerel yönetimler ile yapılacak uzlaşma sonrasında sanayi esnafının toplu bir biçimde yeni dükkânlarına geçmelerinde şehrin mimarisi ve gelişimi açısından fayda görülmektedir. Sanayide faaliyet gösteren pullukçu, traktör tamiri, su motoru tamiri, pompa tamiri yapan işletmelerin sayısının çok oluşu, ilçede tarımın önemli bir ekonomik faaliyet olduğunu kanıtlamaktadır.

2004 yılında yapımı tamamlanmış olan yeni sanayi sitesi ilçenin batı yönünde, 100. Yıl Mahallesi sınırları içerisinde kurulmuştur. Bu site modern alt yapı kullanılarak içerisinde çalışma standartlarına uygun her türlü donanımın bulunduğu bir sahadır. Ancak sanayi esnafı tam anlamıyla yeni siteye geçiş yapmamıştır.

Şekil 58. Yeni Sanayi Sitesi Ağaç İşleri Bölümü, Mart 2008

Şekil 59. Yeni Sanayi Sitesi Metal İşleri Bölümü, Mart 2008

Bunun sebebi alışkanlıklar, esnafın yer değişikliğiyle müşteri kaybetme korkusu, yeni dükkân bedellerinin esnafa ağır gelmesi v.b. sebepleri vardır. Site ağaç işleri ve metal işleri adı altında ikiye ayrılmış olup, bu uygulamanın sebebi planlı yerleşme ve yangın, patlama gibi tehlikeli etkenlerin en aza indirilmesidir. Yeni kurulan sitede 317 dükkân mevcuttur, bunların ağaç işleri bölümü tamamen dolu olmakla birlikte (61 dükkânın hepsi doludur), metal bölümünde doluluk oranı % 15 dolaylarında seyretmektedir (Metal bölümünde 256 dükkân vardır ve bunların 35 tanesi doludur) (Bkz: Şekil 58-59). Yeni sanayi sitesi inşaatı % 70 Sanayi ve Ticaret Bakanlığının verdiği kredi ile bitirilmiş ve geri ödemeler başlamıştır. Yeni sanayi sitesine Yenişehir dışından esnaflar çok yoğun ilgi göstermektedir. Sitenin yetkilisi ileride Yenişehirli esnafın buradan dükkân almadığı için çok pişman olacağını ifade etmiştir. Ağaç işleri bölümünde şu an

için daha çok palet, kasa ve marangoz işleri faaliyet göstermektedir.

4.5. Ormancılık

Yenişehir ova sahasında verimli arazinin insanlar tarafından tarla olarak kullanılmasından dolayı orman örtüsü tahrip edilmiştir. Ormanların verimli olduğu alanlar ilçenin Kuzeydoğu, Kuzeybatı ve Güneydoğu yönlerindeki tepeliklerdir. Burada da orman sahaları zaman içerisinde tarla açmak ve benzeri sebeplerden dolayı tahrip edilmiştir.

Yenişehir orman sahası verimli orman ve bozuk orman olmak üzere ikiye ayrılmaktadır; verimli orman belli çap büyüklüğüne ulaşmış, endüstride kullanılan ormanlardır. Bozuk orman sahaları da ormanların alt-ya da üst sınırında yer alan çalı ve maki formasyonunda, küçük boy ve çaptaki ağaççıklardan oluşan, küçük boylu bitkilerdir. Yenişehir'in toplam arazisi içinde ormanların oranı % 6,2'lik bir paya sahiptir. Türkiye toplam arazisi içerisinde ormanlık alanlar % 27'lik bir paya sahiptir. Bu durum Yenişehir toplam arazisi içerisinde ormanların yeterli olmadığını gösterir.

Tablo 27. Yenişehir'deki Verimli ve Bozuk Orman Sahası

Cinsi	Hektar
Ardıç	9,5
Fıstık çamı	589,5
Karaçam	87,5
Kızılçam	2325,5
Kayın	6264,5
Meşe	9800,5
Sarıçam	296
Toplam	19373

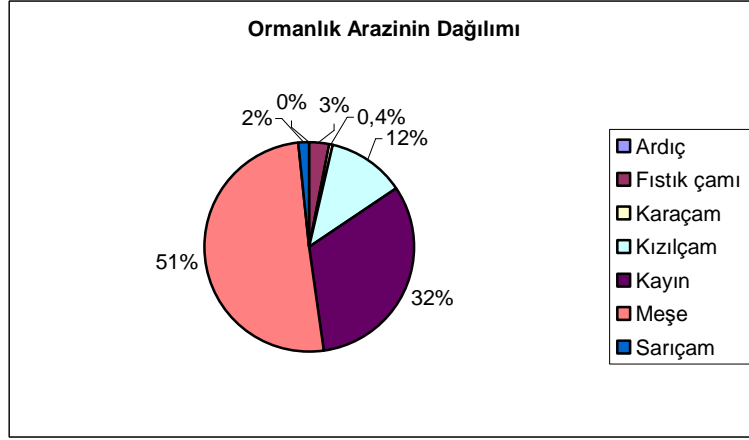
Kaynak: Yenişehir Orman İşletme Şefliği

Yenişehir'de verimli orman sahası 6812 ha, bozuk orman sahası 12561 ha'dır. En verimli ormanlar ilçenin kuzey yönünde bulunan Yeniköy, Kiblepınar ve Burcun köylerindeki ormanlık sahadır.

Ardıç; Subaşküy civarındaki tepeliklerde, **Karaçam;** Kızılköy ve Karaamca civarında, **Kızılçam;** Ebeköy, Toprakdere, Kozdere, Kızılköy, Günece, Çelebiköy, Marmaracık, Kirazlıyayla, Kavaklı ve Koyunhisar civarında, **Kayın;** Burcun, Paşayayla, Kiblepınar, Süleymaniye, Reşadiye, **Sarıçam;** Kızılköy, **Meşe;** orman örtüsü bulunan hemen her yerde mevcuttur. Bakı ve yağış miktarına bağlı olarak kayın gibi geniş yapraklı türler

Burcun, Kiblepınar, Paşayayla civarında yoğunlaşmıştır.

Şekil 60. Yenişehir’de Ormanlık Arazinin Ağaç Türlerine Göre Dağılımı

Kaynak: Yenişehir Orman İşletme Şefliği

Yukarıda orman örtüsü belirtilen yerleşim birimlerinden, Koyunhisar haricinde, diğerleri engebeli arazinin üzerinde kurulmuş yerleşmelerdir. Buradaki orman da ilçe orman işletmesi tarafından fidanlar dikilerek, büyütülmüştür.

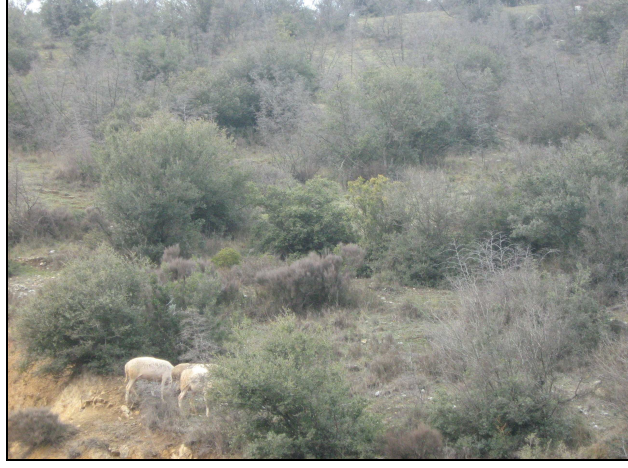
Yenişehir’e bağlı kır yerleşmelerinden Burcun, Kiblepınar, Kirazlıyayla, Paşayayla, Reşadiye ve Yeniköy ormaniçi köydür. İnceleme sahamızda bulunan Akdere, Ayaz, Barcın, Çamönü, Hayriye, Karacaali, Koyunhisar, Köprühisar, Menteşe ve Toprakocak orman bitişiği köydür. İnceleme sahamızda bulunan diğer yerleşmelerde, orman işletmesinin yaptığı sınıflandırmada orman dışı köy olarak geçmektedir. Orman bitişiği köylere gidildiğinde yerleşmenin arka tarafındaki tepeliklerde orman örtüsünün bulunduğu gözlemlenmiştir. Yenişehir sınırları içerisinde orman içi sınıflandırmasına dâhil olan köyler haricinde diğer yerleşmelerdeki ormanlar bozuk orman sahasına girmektedir.

Ova köylerinin arka kısımlarındaki orman örtüsü çok verimli olmayan, bozuk orman sınıfındadır. Özellikle aşırı hayvan otlatma orman örtüsüne çok fazla zarar vermektedir.

Bugün orman sahalarının orman ağaçlarının yetiştirilmesi bakımından, verimsiz sahalar olduğunu gösterecek hiçbir olanak yoktur. Nitekim bozuk ormanların yeni yapılan orman ağaçlandırılmaları ve bunun sonucunun mükemmel olduğu, hemen her ağaçlandırma sahasında saptanmaktadır. Bozuk orman sahalarında yeni yetiştirilmeye çalışılan ormanlar, bu sahaların orman potansiyelini artırdığı gibi, yeni ağaçlandırma

sahaları bu bölgelerde yaşayan insanlara yeni iş olanakları da getirebilir(Tunçdilek, 1978: 103).

Şekil 61. Koyunhisar Köyü'nün Batısındaki Bozuk Orman Sahası, Haziran 2007

Orman köylerinin nüfusu her yıl azalmaktadır. Buradaki yaşam şartlarının zorluğu, geçim sıkıntısı ve işsizlik, yapılan tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin getirisinin düşük olması ve benzeri sebepler nüfusun sürekli olarak azalmasına neden olmaktadır.

İnceleme sahamızdaki yerleşmelerde toprak veriminin yüksek olması ormanların tahrip edilmesine neden olmakla birlikte, halen tarla açmak için ormanların tahribatı devam etmektedir. Yetkililerle yapılan mülakatlarda insan ve hayvan baskısı olmadığında iklim ormanının kendini yenileyebilmesine fırsat verecek yeterliliktedir, denmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma

Yenişehir'in en büyük su kaynağı olan Göksu Deresi'nde özellikle İnegöl Sanayi Bölgesi atıklarından kaynaklanan kirlilik hat safhaya ulaşmıştır. Ovada sulama suyu olarak ta kullanılan bu kaynak çevreyi ve insan sağlığını tehdit etmektedir. 20.07.2008 tarihinde Hayriye ve Köprühisar Köylüleri ile yapılan görüşmelerde özellikle öğleden sonra derenin çok kötü bir koku yaydığı ve evde camların dahi açılmadığı, tamamının bu su ile yetiştirildiği ürünlerin, su gibi kötü koktuğu ve tatlarının bozuk olduğu anlaşılmaktadır. Suyun renginin tamamen siyaha döndüğü görülmektedir. Yenişehir Ovası için bu kadar önemli bir su kaynağının geri dönülemez bir şekilde kirletilmesi Boğazköy Barajı projesi için de çok büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Ovada sulu tarım için hayati önem taşıyan bu proje, kirli suyun biriktirilmesiyle sadece enerji üretimi için kullanılabilir, projenin verimliliği ve ovaya ekonomik getirisi açısından olumsuz durumlar yaratacaktır. Tüm Türkiye'de olduğu gibi Yenişehir'de de özellikle yerel yönetimlerin ve çevre bakanlığının bu konuda ciddi tedbirler alması gerekmektedir.

Bursa-Bilecik arasında yapılacak olan çift şeritli yolun Yenişehir güzergahından geçecek olması yol boyundaki ev ve arsa fiyatlarına olumlu olarak yansımaya sebep olacaktır. Havaalanının faaliyete geçmesi sebebiyle Yenişehir-Bursa arasındaki çift şeritli yolun yapımının ilçeye olan katkıları düşünüldüğünde Bilecik-Bursa yolunun gerek ulaşımın rahatlığı ve güvenliği açısından gerek Yenişehir'in stratejik önemi açısından katkıları olacaktır.

YOSAB'ın Yenişehir ekonomisine önemli katkılarının olacağı bir gerçektir. Ancak bir bütün olarak düşünüldüğünde yılda üç ürün alınabilen ve su kaynaklarının yeterli olduğu bir ovanın tarım potansiyellerinin iyi kullanılması ülke ekonomisi açısından daha önemlidir. YOSAB'a ilk gelen firmalar Şişecam bünyesinde faaliyet gösteren Anadolucam ve Trakyacam firmalarıdır. Yenişehir'in ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan çehresini değiştiren bu firmalar ilçe tarımına katkı sağlamamaktadır. Bundan sonra bölgeye gelecek olan firmaların zirai ürünleri işleyen işletmeler olması, Yenişehir Ovası çiftçileri ve tarım ürünlerinin tüketiminin yapıldığı çevre iler için daha fazla önem arz etmektedir.

Yenişehir tat salça fabrikasının 2005 yılında kapatılmasının ardından ovadaki domates üretiminin her geçen yıl azalması ve bunun ekonomiye verdiği zarar düşünüldüğünde, diğer sanayi kollarının gelişmesi Yenişehir’de tarım faaliyetlerini geriye götürecektir. Birinci derece tarım arazisi olan bölgenin toprakları amacı dışında kullanılmış olacaktır. Bu konuda yerel yönetimlerin çok önemli sorumluluklar üstlenmesi gerekmektedir.

Organize Sanayi Bölgesi’nin ve Havaalanı’nın faaliyete geçmesiyle hızlı bir gelişim sürecine giren ilçede yapılan alt yapı hizmetlerinin 50.000-100.000 nüfuslu bir yerleşmeye göre planlanmasında fayda görülmektedir. Bu planlama yapılırken özellikle su kaynaklarının oluşacak nüfusun ihtiyaçlarını karşılayıp karşılayamayacağı, su kaynaklarının yerleşim bölgelerinin ihtiyaçlarına ayrılması durumunda tarımın bundan nasıl etkileneceğinin hesabının yapılması gerektiği de bir gerçektir. Bu bağlamda sanayi ve sanayinin çekeceği nüfusla tarım arasındaki dengenin mutlaka kurulması gerekmektedir.

İlçenin en eski mahalleleri olan Tabakhane, Yenimahalle, Gündoğan, Yılmaz, Çayır ve Ulucami Mahallelerinin, kentsel dönüşüm projeleri kapsamında yeniden yapılandırılması gerek Yenişehir’in mekansal görünümü gerek bu bölgenin nüfus ve yerleşme açısından tekrar canlılığını kazanması açısından önem arz etmektedir.

Yenişehir’deki sosyo-ekonomik göstergeler, Yenişehir’in hızlı bir büyüme sürecine girdiğini göstermektedir. Ancak bu büyümenin çok yönlü gerçekleşmesi için toplum için gerekli olan sosyal aktivite komplekslerinin ilçede değişik yerlerde işletmeye açılması gerekmektedir.

Sonuç ve Öneriler

“Yenişehir Ovası’nda Nüfus ve Yerleşme” adlı çalışmada yaptığımız incelemeler, anketler ve araştırmalar Yenişehir Ovası’ndaki kır yerleşmelerinde, şehre göç olgusunun hızlandığını ancak Türkiye ortalamasının altında seyrettiğini göstermektedir. Bu durum Yenişehir Ovası’ndaki tarımsal verimlilik ve tarımsal üretimin ülke standartlarının üstünde seyrettiğinin göstergesidir.

İnceleme sahasındaki kır yerleşmelerinde meydana gelen göç hareketi Yenişehir ilçe merkezine doğru olmamakta, ilçe merkezinden daha ziyade çevre il ve ilçe merkezlerine doğru olmaktadır.

Yenişehir’in verimli tarım arazilerinin tam anlamıyla sulama imkânına kavuşmasıyla tarımsal üretimin, tarımsal verimin artacağı ve çeşitleneceği, bu durumun ekonomik yapı üzerinde olumlu yansımalarının olacağı ve kırdan kente göç hareketini yavaşlatacağı düşünülmektedir.

Tarımsal potansiyelin yüksek olduğu ovada kurulan organize sanayi bölgesine gelecek olan kuruluşların doğaya zarar vermeyen ve tarıma dayalı sanayi ürünlerini işleyen fabrikalar olması gerekmektedir. Bu durum ülke ve bölge ekonomisi açısından büyük faydalar sağlayacaktır.

Bilinçsizce ekilen tarımsal ürünler, pazarlama aşamasında ihtiyaçtan fazla olduğu için, istenilen ücretlere alıcı bulamamakta ve çiftçi zarar etmektedir. Bazı yıllarda sebze ve meyve halinin arkasındaki dere yatağı biber ve fasulye ile dolmaktadır. Bunun önüne geçilmesi için çiftçilerin bir araya gelerek profesyonel anlamda çalışan ve ülke ihtiyacına yönelik ürünlerin ekilmesine öncülük eden kooperatiflerin kurulması ve amacına uygun işletilmesi gerekmektedir.

Jeolojik zemin etütlerinde yerleşime uygun alan olarak belirlenen şehrin kuzey yönünde, arazinin sınırlı hacme sahip olması ve diğer yönlerde yerleşime uygun arazinin olmayışı, bu sahada depreme uygun yapılmış çok katlı yapıların sayısının artmasını gerektirmektedir. Şehrin bu bölümü, gelecekte nüfusun ve yerleşmenin yoğun olarak toplanacağı alan olma potansiyeline sahip olduğu için, buradaki alt yapı hizmetleri ve çevre düzenlemesi ona göre yapılmalıdır.

Otuz büyük firmanın organize sanayi bölgesine gelme isteği, açılan havaalanının kapasitesini arttırarak çalışması, Boğazköy Barajı'nın bitme aşamasına gelmesi, ilçede doğalgaz sistemine geçiş; şehri yerleşme açısından cazip hale getirecektir. Daha şimdiden ilçe merkezinde trafik sorunu yaşanmaması için, cadde ve sokakların genişletilmesi gerekmektedir.

Nüfus artışına bağlı olarak, yerleşmelerin yayılmasıyla, şehrin dışında kurulan bazı sanayi tesisleri şehrin içinde kalmıştır. Bu tesislerin ve yerleşmenin etrafında kurulan diğer tesislerin organize sanayi bölgesine planlı ve sistemli bir şekilde taşınması gerekmektedir.

Potansiyel sulama olanaklarından yeterince faydalanamayan ova köylerinde sulu tarımın devamlılığının sağlanması için Boğazköy Barajı Projesi kapsamında su verilecek olan köy sayısının arttırılması gerekmektedir.

Şehir nüfusunun sürekli olarak artacak olması insanların gezme, eğlenme ihtiyaçlarını karşılayacak alış-veriş merkezleri ve spor kompleksleri yapılması ihtiyacını doğurmaktadır.

Eski Sanayi Sitesindeki dükkanların yeni yerlerine tamamen taşınmasıyla, çok büyük bir saha kullanıma açılma imkanı bulacaktır. Bu sahada eğitim ve sağlık kuruluşlarına, spor komplekslerine, yürüyüş ve gezi parkurlarına yer verilmesi şehir merkezinin önemini arttıracak ve o bölgeyi daha cazip hale getirecektir.

Şehrin kenarında bulunan ve yerleşmenin de sınırını oluşturan derelerin çöp yığınları ile dolması ve kanalizasyon atıklarının buraya dökülmesinin engellenmesi için denetimlerin arttırılmasında fayda görülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKÇURA, Tuğrul, (1971), *Türkiye’de Şehirleşme ve Bazı Şehir Örnekleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul
- AKKILIÇ, Yılmaz (1997), *Kurtuluş Savaşı’nda Bursa*, Bursa Kültür Sanat Turizm Vakfı Yayınları, Bursa (s,332-459)
- AKYOL, Mine (2007), *Sakarya’da 17 Ağustos 1999 Depremi Sonrasında Kurulan Yeni Yerleşim Alanları*, Yüksek Lisans Tezi Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ARDEL, Ahmet, (1951), “Yenişehir Ovası ve Çerçevesi (Morfolojik Etüt)”, *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Cilt I, Sayı I (s, 87)
- ARDOS, Mehmet, (1984), *Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul (s, 13-65-66)
- ATLANSOY, Kadir (1996), *Osman Gazi ve Dönemi*, Bursa Kültür Sanat Turizm Vakfı Yayınları, Bursa (s, 27)
- ÇALIŞKAN, Vedat,(1994), *Bursa’da Kentsel Gelişim ve Gecekondulaşma*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- D.İ.E, (1935,40,45,50,55,60,65,70,75,80,85,90,2000) Yılı Nüfus Sayımı Yıllıkları
- DARKOT, Besim ve Tuncer, Metin, (1995), *Ege Bölgesi Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları
- DEMİR, Melike Tuğrul (2006), *Sapanca’da Kırsal Yerleşme Özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- DENKER, Bedriye Tolun, (1977), *Yerleşme Coğrafyası Kır Yerleşmeleri*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü, İstanbul, (s, 59-60)
- DOYURAN, Vedat, (2000), *Yenişehir Belediyesi Yerleşim Alanı Jeolojik/ Jeoteknik İncelemesi*, ODTÜ Jeoloji Mühendisliği Bölümü
- ERİNÇ, Sırrı, (2001), *Jeomorfoloji II*, (s, 1-2)

- GARİPOĞLU, Nuriye, (1999), “Türkiye’de Göç Eden Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı”, *Türk Coğrafya Dergisi*, İstanbul (s, 64)
- GÖNEY, Süha (1978), *Şehir Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul,(s, 13)
- GÖNEY, Süha (1986), *Sıcak Bölgelerde Ziraat Hayatı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul
- GÜNGÖRDÜ, Mutlu, (1993-1996), “Güney Marmara Bölümü (Batı Kesimi) Bitki Örtüsünün Coğrafi Dağılışı”, *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi* Sayı:4, İstanbul
- GÜRİZ, Adnan, (1971), *Kır Yerleşmelerinde Mülkiyet*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul
- GÜRSOY, Cevat R., (1975),” Türkiye’nin Tabii Yolları”, *Türk Coğrafya Dergisi*, İstanbul
- KAÇMAZ, Muhammed (2005), *Sapanca-Kırk Pınarda Yerleşmenin Evrimi*, Yüksek Lisans Tezi Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- KASARCI, Rüya, (1996), “Türkiye’de Nüfus Gelişimi”, *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Ankara (s,247)
- KATKAT, Vahap, (1996), *Bitki Beslenme ve Toprak Verimliliği*, Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Toprak Bölümü, Bursa (s, 12)
- KATKAT, Vahap, (1996), *Gübreler ve Gübreleme*, Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Toprak Bölümü, Bursa (s, 12)
- MATER, Barış, (1998), *Toprak Coğrafyası*, İstanbul, (s, 135-136)
- OKAN, Nilsün, (2005), *Yenişehir(Bursa) İlçesinde Zemin Büyütmesinin Jeoteknik Açısından İncelenmesi*,Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

- ÖZÇAĞLAR, Ali, (1996),” Türkiye’de Hane Halkı Sayılarının Coğrafi Dağılışı”,
Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi,
Ankara
- ÖZGÜÇ, Nazmiye, (1994), *Beşeri Coğrafya’da Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul
- ÖZGÜR, Murat, (1996), “İl ve İlçe Merkezlerimizin Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı Hakkında Sınıflandırılması”, *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Ankara
- SELEN, Hamit Sadi, (1945), “Türkiye’de Köy Yerleşmeleri ve Şehirleşme Hareketleri”,
Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 7-8
- SERGÜN, Ümit, (1986), *Kocaeli Yarımadası’nda Kırsal Yerleşme*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:3370, İstanbul
- SERGÜN, Ümit, (1993-1996), “Türkiye’de Kır Nüfusunun Yükselti Kademelerine Göre Dağılışı”, *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi* Sayı:4, İstanbul
- ŞARMAN, Özdemir (2001), *Bursa Yenişehir*,Bursa
- TANOĞLU, Ali (1969), *Nüfus ve Yerleşme*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları No: 45, İstanbul
- TUĞAÇ, Ahmet, (1971), *Kırsal Topluluklarda Değişmeler*, Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul (s, 295)
- TUNÇDİLEK, Necdet (1967), *Türkiye İskan Coğrafyası Kır İskanı*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:49, İstanbul
- TUNÇDİLEK, Necdet (1984), “Türkiye Köylerinin Yapısal Özelliklerine Toplu Bir Bakış”, *İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Bülteni*, Sayı: 1, s, 29
- TUNÇDİLEK, Nejdet, (1971), *Kır Yerleşmeleri: Köy-altı Şekilleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul

TUNÇDİLEK, Nejdet, (1978), *Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü, İstanbul, (s, 71-72-103)

TÜİK, 2007 Adrese Dayalı Nüfus Sayımı Sonuçları

TÜMERTEKİN, Erol ve Özgüç, Nazmiye (2004), *Beşeri Coğrafya İnsan- Kültür- Mekan*, Çantay Kitabevi

TÜRKOĞLU, Necla, (2001), “Türkiye'nin Yüzölçümü ve Nüfusun Deprem Bölgelerine Dağılışı”, *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Ankara, (s, 137)

YALÇINLAR, İsmail, (1994), “Nüfus ve Çevre Sorunları”, *Türk Coğrafya Dergisi*, İstanbul

YAZICI, Hakkı, (1994), “Tercan Ovası ve Çevresinde Kırsal Yerleşmeler”, *Türk Coğrafya Dergisi*, İstanbul

Yenişehir Koyunhisar Sağlık Ocağı 2007 Yılı ETF Sonuçları

Yenişehir Köprühisar Sağlık Ocağı 2007 Yılı ETF Sonuçları

Yenişehir Merkez 1 nolu Sağlık Ocağı 2007 Yılı ETF Sonuçları

Yenişehir Merkez 2 nolu Sağlık Ocağı 2007 Yılı ETF Sonuçları

Yenişehir Merkez 3 nolu Sağlık Ocağı 2007 Yılı ETF Sonuçları

Yenişehir Orhaniye Sağlık Ocağı 2007 Yılı ETF Sonuçları

Yenişehir'in Tarımsal (Bitkisel ve Hayvansal) Üretimi ile İlgili Veri Tabanının Oluşturulması ve Yeniden Yapılandırılması Projesi, (2005),Yenişehir İlçe Tarım Müdürlüğü

YÜCEŞAHİN, Murat, (1996), “Türkiye’de İllere Göre Cinsiyet Oranları”, *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Ankara

EKLER

EK 1-ANKET

1. Köyünüzde toplam kaç hane var, bunların tümü bütün yıl burada oturuyor mu?

(.....)hane, (.....)sürekli ikamet, (.....)sadece yazın, (.....)düzensiz

2. Köyde ailelerin geçimini karşıladıkları başlıca faaliyetleri kazancın ağırlık oranına göre belirtir misiniz?

(.....)tarım, (.....)hayvancılık, (.....)tarım+hayvancılık, (.....)ticaret, (.....)sanayi, (.....)ulaşım, (.....)memuriyet, (.....) diğçerleri

3. Köyünüzde ikamet eden insanların mezun oldukları okul durumu nedir?(Yaklaşık sayılarıyla)

Okuryazar olmayanlar(.....), ilköğretim mezunu(.....), lise mezunu(.....), üniversite mezunu(.....)

4. Köyünüzde toplam kaç araç var?

Minibüs(.....), kamyon(.....), traktör(.....), biçerdöver(.....), özel otomobil(.....)

5. Araçlar ile köyden şehre giden günlük insan sayısı ve bu hareketliliğin sebepleri nelerdir?

(.....)kişi gider.Bunlardan.....iş,.....okul,.....alışveriş,.....gezmek,.....resmi işler,ve.....kişi diğçer nedenlerle gider.

6. Köyde hizmet sınıfına ait işletme sayısı ve çeşitleri nelerdir?

.....bakkal,.....kahvehane,.....köy odası,.....cami.....,diğçer.....

7. Köyünüzde yetiştirilen tarım ürünleri nelerdir?

.....
.....
.....

8. Evler genellikle kaç odalıdır? .....(aile sayısı)

iki ..... üç .... dört..... dört odanın üzeri.....

9. Aile yapısı nasıldır?

(.....)geniş aile, (.....) çekirdek aile vardır.

10. Evlerin yapı malzemesi .....(aile sayısı)

a)ahşap..... b)hımış (taş, kerpiç)..... c)betonarme..... d)diğer.....

11. Evleri eklenti durumları .....(aile sayısı)

Ahır..... ambar..... depo..... kümes..... samanlık

12. Evlerin yaşları .....(aile sayısı)

1-5 yıllık..... 5-10 yıllık..... 10 yılın üzeri.....

13. Gelir geçinmeye yeter derecede mi?

Yeten aile sayısı..... yetmeyen aile sayısı.....

14. Köydeki büyükbaş hayvan sayısı.....

15. Köydeki küçükbaş hayvan sayısı.....

16. Köyünüzde tarımsal kalkınma kooperatifi var mı? Varsa faaliyet alanları nelerdir?.....

17. Köyünüzdeki alt yapı eksiklikleri var mı, varsa nelerdir?.....

18. Köyünüzde okulu bitiren bireylerin yaptıkları faaliyetler.

( ) Lise ve üniversiteye gidenler. ( ) Köyde tarım ve hayvancılıkla

( ) Şehir merkezine inip çalışanlar ( ) Diğer

19. Köyünüzde sosyal faaliyet alanları nelerdir.?

.....

EK 2-MÜLAKAT

1. Mahallenizde toplam kaç hane var, bunların tümü bütün yıl burada oturuyor mu?

(.....)hane, (.....)sürekli ikamet, (.....)sadece yazın, (.....)düzensiz

2. Mahallenizde ailelerin geçimini karşıladıkları başlıca faaliyetleri kazancın ağırlık oranına göre belirtir misiniz?

(.....)tarım, (.....)hayvancılık, (.....)tarım+hayvancılık, (.....)ticaret, (.....)sanayi, (.....)ulaşım, (.....)memuriyet, (.....)diğerleri

3. Mahallenizde kamuya ait kaç bina vardır? (Yaklaşık sayılarıyla)

.....

4. Mahallenizde hizmet sınıfına ait işletme sayısı ve çeşitleri nelerdir?

.....bakkal, ...kahvehane, ...sağlık ocağı, ... cami, ...
eczane,..... manav, ... diğer

5. Mahalleniz sınırları içerisinde faaliyet gösteren fabrika var mı?

.....

6. Evler genellikle kaç odalıdır? .....(aile sayısı)

iki ..... üç .... dört..... dört odanın üzeri.....

7. Aile yapısı nasıldır?

(.....)geniş aile, (.....) çekirdek aile vardır.

8. Evlerin yapı malzemesi .....(aile sayısı)

a)ahşap..... b)hımış (taş, kerpiç)..... c)betonarme..... d)diğer.....

9. Evler kaç katlıdır?

Tek katlı.... İki ..... üç..... dört ve üzeri .....

10. Evlerin yaşları .....(aile sayısı)

1-5 yıllık..... 5-10 yıllık..... 10 yılın üzeri.....

11. Gelir, geçinmeye yeter derecede mi?

Yeten aile sayısı..... yetmeyen aile sayısı.....

12. Mahalledeki büyükbaş hayvan sayısı.....

13. Mahalledeki küçükbaş hayvan sayısı.....

14. Mahallenizdeki alt yapı eksiklikleri var mı, varsa nelerdir?.....

15. Mahallenizde okulu bitiren bireylerin yaptıkları faaliyetler.

( ) Lise ve üniversiteye gidenler. ( ) Köyde tarım ve hayvancılıkla

( ) Şehir merkezine inip çalışanlar ( ) Diğer

16. Mahallenizde sosyal faaliyet alanları nelerdir.?

.....

ÖZGEÇMİŞ

05.05.1978 yılında İzmir’de doğdu. İlkokula 1984 yılında İzmir Yıldırım Kemal Bey İlkokulu’nda başladı. Muğla, Türdü 100.Yıl İlköğretim Okulu’nda 1988’de ilkokulu bitirdikten sonra, ortaokulu 1991’de Tekirdağ Süleyman Turgut Kırallı İlköğretim Okulu’nda ve liseyi 1994’te Yenişehir Osmangazi Lisesi’nde bitirdi. 1996 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünü kazandı ve 2000 yılında mezun oldu. Bir yıl dershanede çalıştıktan sonra Orhaneli Göynükbelen İlköğretim Okulu’na 2002 senesinde atandı. 2005 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı’nda yüksek lisansa başladı. 2007 yılında Orhaneli Lisesi Coğrafya Öğretmenliğine branş değişikliği ile tayini çıktı ve halen orada görevini sürdürmektedir.